

3251

ΕΡΚΥΚΛΙΟΣ

ΤΗΣ

ΜΙΑΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ

ΚΑΙ

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ

ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥΣ.

Ἐκδίδεται νῦν τὸ δεύτερον μετὰ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,

ΤΥΠΟΙΣ Α. ΚΟΡΟΜΗΛΑ καὶ Π. ΠΑΣΠΑΛΛΗ.

(Ἐν ὁδῷ Παμπτοπαζάρου Ἀριθ. 3.)

1863.

ΕΡΚΥΚΑΙΟΣ

ΤΗΣ

ΜΙΑΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ

ΚΑΙ

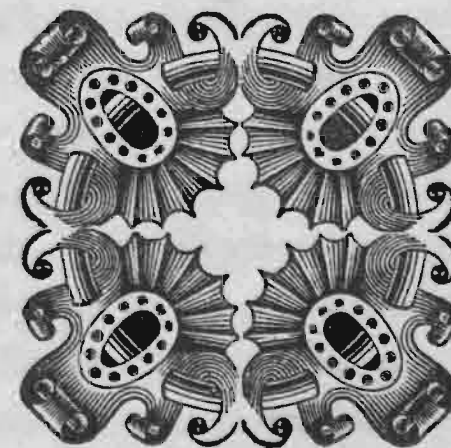
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ

ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥΣ.

Ἐκδίδεται νῦν τὸ δεύτερον μετὰ προσθήκης.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,

ΤΥΠΟΙΣ Α. ΚΟΡΟΜΗΛΑ καὶ Π. ΠΑΣΠΑΛΛΗ.

(Ἐν ὁδῳ Περπτοπαζάρου Ἀριθ. 3.)

1863.

2281

§. 1. **Ω**ΦΕΙΛΕ μὲν τὸ τῆς ἀπολυτρώσεως ἡμῶν εὐαγγελικὸν ἱερὸν καὶ θεῖον κήρυγμα τοιοῦτον ἀκίβδηλόν κηρύττεσθαι παρὰ πάντων, καὶ τοιοῦτον ἄγνόν πιστεύεσθαι αἰωνίως, οἷον ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ὁ ἐπ' αὐτῷ κενώσας ἑαυτὸν, μορφὴν δούλου λαβὼν, καταβάς ἐκ τῶν πατρικῶν καὶ θεϊκῶν κόλπων, ἀπεκάλυψεν εἰς τοὺς θεῖους καὶ ἱεροὺς Μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ οἷον αὐτοὶ, μάρτυρες γενόμενοι αὐτήκοοί τε καὶ αὐτόπται, ὥς σάλπιγγες διαπρύσιοι, τορῶς ἤχησαν εἰς πᾶσαν τὴν ὑφήλιον· (ὁ γὰρ φθόγγος αὐτῶν ἐξῆλθεν εἰς πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ τὰ ῥήματα αὐτῶν εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης)· καὶ τέλος, οἷον ἀνεπηρέαστον, τὰς αὐτὰς φωνὰς ἐπαναλαμβάνοντες, οἱ τοσοῦτοι καὶ τηλικοῦτοι θεοφόροι Πατέρες τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, οἱ ἐκ περάτων γῆς μέχρις ἡμῶν συνοδικῶς τε καὶ ἰδίᾳ διδάσκοντες, πανδήμως παρέδωκαν. Ἄλλ' ὁ ἀρχέκακος νοητὸς ἐχθρὸς τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας, ὥς πάλαι ἐν τῇ Ἑδῇ, πρόσωπον ὠφελίμου δηθὲν συμβούλου δολίως ἀναλαβὼν, παραβάτην τῆς θείας ῥητῆς ἐντολῆς ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον, οὕτω καὶ ἐν αὐτῇ τῇ νοητῇ Ἑδῇ, τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, πολλοὺς κατὰ καιρὸν ἀπατήσας, καὶ πονηροῖς καὶ ἀντιθέοις λογισμοῖς ἐμβαλὼν, καὶ ὀργάνοις αὐτοῖς χρώμενος, τὸ δηλητήριον τῆς αἵρέσεως εἰς τὰ διαυγῆ

νάματα τῆς ὀρθοδόξου διδασκαλίας συγκιρνῶν, ἐν ποτηρίοις περιεχρυσωμένοις τῇ εὐαγγελικῇ δῆθεν χριστολογία ποτίζει πολλούς τινας, ἀθώους μὲν, ἀπροφυλάκτως δὲ βιοῦντας, καὶ « μὴ προσέχοντας περισσοτέρως τοῖς ἀκουσθεῖσι (Ἑβρ. β'. ι.) καὶ παρὰ τῶν πατέρων αὐτῶν ἀναγγελθεῖσι » (Δευτερον. λβ'. 7) συμφώνως τῷ Εὐαγγελίῳ, καὶ ὁμοειδῶς τοῖς προτέροις ἀεὶ διδασκάλοις, μηδὲ ἡγουμένους αὐτάρκη εἰς ψυχικὴν αὐτῶν σωτηρίαν τὸν ῥητὸν καὶ γραπτὸν λόγον τοῦ Κυρίου, καὶ τὸ κῦρος τῆς διηγεοῦς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ νεοχμὸν δυσσέβειαν καὶ καινοτομίας ὡς ἐπὶ ἱματίοις θηρεύοντας, καὶ παντοιοτρόπως τὴν εὐαγγελικὴν διδασκαλίαν κιβδηλευθεῖσαν περιπτυσσομένους.

§. 2. Ἐντεῦθεν αἱ πολυσχιδεῖς καὶ τερατώδεις αἱρέσεις, ἃς ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία, ἥδη ἐκ τῶν σπαργάνων αὐτῆς, ἀναλαβοῦσα τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ δραξαμένη τὴν μάχαιραν τοῦ Πνεύματος, « ὃ ἐστὶ τὸ ῥῆμα τοῦ Θεοῦ » (Ἐφεσ. ζ'. 17), ἠνάγκασται ἵνα καταπολεμήσῃ, καὶ κατὰ πασῶν ἐθριάμβευσέ τε μέχρι τῆς σήμερον, καὶ θριαμβεύσει τροπαιοφόρος εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, λαμπρότερα ἀείποτε καὶ ἰσχυρότερα ἀναφαινομένη μετὰ τὴν συμπλοκὴν.

§. 3. Ἀλλὰ τούτων τῶν αἱρέσεων, αἱ μὲν ἥδη καὶ πάντῃ ἐξέλιπον, αἱ δὲ φθίνουσιν, αἱ δὲ ἀπεμαράνθησαν, αἱ δὲ καὶ θάλλουσι κατὰ γε τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, ἀκμαῖαι ἄχρι καιροῦ ἀποκαταστάσεως αὐτῶν, καὶ ἄλλαι πάλιν ἀναφύονται, ὅπως διατρέξωσι τὴν ἑαυτῶν περίοδον ἀπὸ γενέσεως μέχρι φθορᾶς· οὔσαι γὰρ δειλαίων ἀνθρώπων δείλαιοι διαλογισμοὶ καὶ ἐπίνοιαί, ὥσπερ κἀκεῖνοι, οὕτω καὶ αὗται ἐμβροντηθεῖσαι τῷ κεραινῷ τοῦ ἀναθέματος τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἐξίτηλοι γίνονται, κἂν χίλια ἔτη διατηρηθῶσι. Μόνη γὰρ ἡ Ὀρθοδοξία τῆς Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ὡς

ἐμφυχουμένη παρὰ τοῦ ζῶντος Λόγου τοῦ Θεοῦ, διατελεῖ καὶ αὐτὴ αἰωνία, κατὰ τὴν ἀψευδῆ ἐπαγγελίαν τοῦ Κυρίου· « Πύλαι ἄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς » (Ματθ. ις'. 18)· ἦτοι, σόματα ἀσεβῶν καὶ αἵρετικῶν (ὡς ἐξηγοῦνται ἡμῖν οἱ θεῖοι Πατέρες) ὅσον δεινὰ, ὅσον εὐλαλα καὶ πιθανὰ, ὅσον καταπληκτικὰ καὶ ἂν ὦσιν, οὐ κατισχύσουσι τῆς ἡσύχου καὶ σιγηλῆς ὀρθῆς διδασκαλίας. Ἀλλ' ἄρά γε « τί ὅτι ὁδὸς ἀμαρτωλῶν εὐοδοῦται » (Ἱερ. ιβ', 1), καὶ οἱ δυσσεβεῖς ἐπαίρονται καὶ ὑψοῦνται ὡς αἱ κέδροι τοῦ Λιβάνου (Ψαλμ. λς'), πειράζοντες τὴν ἡσυχὸν λατρείαν τοῦ Θεοῦ; Ὁ λόγος τούτου ἄρρητός ἐστι, καὶ ἡ Ἐκκλησία, καίτοι παρακαλοῦσα καθ' ἐκάστην ἵνα ἀποστῇ ἀπ' αὐτῆς οὗτος ὁ σκόλοψ, οὗτος ὁ ἄγγελος Σατᾶν, ἀκούει πάντοτε παρὰ τοῦ Κυρίου· « Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται » (Β' Κορινθ. ιβ'). Διὸ « ἥδιστα μᾶλλον καυχᾶται ἐν ταῖς ἀσθενείαις αὐτῆς, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ' αὐτὴν ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ, » καὶ « ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται » (Α' Κορινθ. ιά, 19).

§. 4. Τούτων τῶν πλατυνθειῶν, κρίμασιν οἷς οἶδεν ὁ Κύριος, ἐπὶ μέγα μέρος τῆς οἰκουμένης αἱρέσεων, ἦν ποτε ὁ Ἀρειανισμὸς, ἔστι δὲ τὴν σήμερον καὶ ὁ Παπισμὸς· ἀλλὰ καὶ οὗτος (ὥσπερ κἀκεῖνος ὁ ἥδη παντάπασιν ἐκλελοιπώς) καίτοι ἀκμαῖος τό γε νῦν, οὐκ ἰσχύσει εἰς τέλος, ἀλλὰ διελεύσεται καὶ καταβληθήσεται, καὶ ἡ οὐράνιος μεγάλη φωνὴ ἠχήσει « ΚΑΤΕΒΛΗΘΗ » (Ἀποκάλ. ιβ', 10).

§. 5. Ἡ καινοφανὴς δόξα « ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, » ἐναντίον τῆς ῥητῆς ἐρμηνείας τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ἐπ' αὐτῷ ἐμπεριστάτως γενομένης (Ἰωάν. ιε', 26), « ὁ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται, » καὶ ἐναντίον τῆς ὁμολογίας συμπάσης τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, καθὰ μαρτυρεῖται ὑπὸ τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συ-

νόδων, « τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον » (Σύμβ. Πίστ.):
 Α'. Ὡς ἀναιροῦσα τὴν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ μαρτυρουμένην ἐκ
 μιᾶς αἰτίας ἐνικὴν μὲν, ἑτεροειδῆ δὲ πρόοδον τῶν θείων προ-
 σώπων τῆς Μακαρίας Τριάδος. Β'. Ὡς ἐπιφέρουσα ἑτεροτε-
 λεῖς καὶ ἀνίσους σχέσεις εἰς αὐτὰς τὰς ἰσοδυνάμους καὶ συμ-
 προσκυνουμένας ὑποστάσεις, καὶ σύγχυσιν αὐτῶν ἢ συνίζη-
 σιν. Γ'. Ὡς ἐλέγχουσα ἀτελεῖ δῆθεν, ἢ γοῦν σκοτεινὴν καὶ
 δύσληπτον πρὸ αὐτῆς τὴν ὁμολογίαν τῆς Μιᾶς, Ἀγίας, Κα-
 θολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Δ'. Ὡς καθαπτομένη
 τῶν ἐν Νικαίᾳ τῆς πρώτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, καὶ τῶν
 ἐν Κωνσταντινουπόλει δευτέρας Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἁγίων
 Πατέρων, θεολογησάντων δῆθεν ἀτελῶς τὰ περὶ τοῦ Υἱοῦ
 καὶ ἁγίου Πνεύματος, ὡς σιγησάντων τηλικαύτην ιδιότητα
 τῆς Θεότητος ἑκατέρων τῶν προσώπων, καίτοι οὐσῆς ἀνάγ-
 κης ἵνα ἐρμηνευθῶσιν ἅπασαι αἱ θεϊκαὶ αὐτῶν ιδιότητες κατὰ
 τε τῶν Ἀρειανῶν καὶ τῶν Μακεδονιανῶν. Ε'. Ὡς ὑβρίζουσα
 τοὺς Πατέρας τῆς Γ', Δ', Ε', Ϛ' καὶ Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνό-
 δου, ἀνακηρύξαντας εἰς τὴν ὑφήλιον παντέλειον καὶ πᾶμπλη-
 ρες τὸ θεῖον Σύμβολον, ὥστε καὶ ἀραιῖς φρικταῖς καὶ ἐπιτι-
 μίοις ἀλύτοις ἀπειπεῖν πᾶσαν προσθήκην καὶ ἀφαίρεσιν, ἢ
 ἀλλοίωσιν, ἢ μετάρθεσιν ἔτι καὶ κεραίας αὐτῆς, καὶ εἰς ἑαυ-
 τοὺς καὶ εἰς οὐσινασοῦν ἄλλους· τὸ δὲ τάχα ἦν διορθωτέον
 καὶ αὐξίμον· καὶ ἀκολούθως ἅπαντα ἡ θεολογικὴ τῶν Καθο-
 λικῶν Πατέρων διδασκαλία ἀλλοιωπέα, ὡς ἀνακαλυφθεί-
 σης δῆθεν νέας ιδιότητος καὶ εἰς τὰ τρία πρόσωπα τῆς Μα-
 καρίας Τριάδος. Ϛ'. Ὡς παρεισδύσασα κατ' ἀρχὰς ἐν ταῖς
 Ἐκκλησίαις τῆς Δύσεως « λύκος ἐν δέρματι προβάτου »· του-
 τέστιν ὑπὸ σημασίαν τοῦ τῆς ἐκπορεύσεως, κατὰ τὴν ἐν
 τῷ Εὐαγγελίῳ καὶ τὴν ἐν τῷ Συμβόλῳ Ἑλληνικὴν ἐκδοχὴν,
 ἀλλ' ὑπὸ τὴν σημασίαν τῆς ἀποστολῆς, καθὰ ἀπελογεῖται

ὁ Πάπας Μαρτῖνος πρὸς τὸν Ὁμολογητὴν Μάξιμον, καὶ κα-
 θὰ ἐξηγεῖτο Ἀναστάσιος ὁ Βιβλιοθηκᾶριος ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ
 ὀγδόου. Ζ'. Ὡς βιάσασα ἰδιωτικῶς τόλμῃ ἀνεικάστω, καὶ πα-
 ραχαράξασα αὐτὸ τὸ Σύμβολον, οὕσαν κοινὴν παρακαταθή-
 κην τοῦ χριστιανισμοῦ. Η'. Ὡς ἐπαγαγοῦσα τηλικαύτας τα-
 ραχὰς ἐν τῇ ἡσυχῳ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, καὶ σχίσασα τὰ ἔ-
 θνη. Θ'. Ὡς ἀποκηρυχθεῖσα πανδήμως κατ' αὐτὴν τὴν πρώ-
 τὴν ἐμφάνισιν αὐτῆς ὑπὸ δύο ἀειμνήστων Παπῶν, Λέοντος
 τοῦ Γ' καὶ Ἰωάννου τοῦ Η', ὃς καὶ μετὰ τοῦ Ἰούδα συνέταξε
 τοὺς πρώτως εἰσαγαγόντας αὐτὴν εἰς τὸ θεῖον Σύμβολον, ἐν
 τῇ πρὸς τὸν ἱερὸν Φώτιον ἐπιστολῇ. Ι'. Ὡς καταδικασθεῖσα
 ὑπὸ πολλῶν ἱερῶν Συνόδων τῶν τεσσάρων Πατριαρχῶν τῆς
 ἐώας λήξεως. ΙΑ'. Ὡς ἀναθέματι καθυποβληθεῖσα, οἷα νεω-
 τερισμὸς καὶ ἐπαύξεις τοῦ Συμβόλου κατὰ τὴν Η' Οἰ-
 κουμενικὴν Σύνοδον τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει συγκροτηθεῖ-
 σαν ἐπὶ εἰρήνῃ τῶν Ἀνατολικῶν τε καὶ Δυτικῶν Ἐκκλησιῶν.
 ΙΒ'. Ὡς ἅμα εἰσαχθεῖσα ἐν ταῖς κατὰ τὴν Δύσιν Ἐκκλησίαις,
 ἥτοι αὐτὴ ἐτεκνοποίησεν αἵσχιστα γεννήματα, ἢ συμπαρεισθή-
 γαγε κατὰ μικρὸν ἑτέρας καινοτομίας, τὰς πλείστας ἐναν-
 τιουμένας εἰς τὰς ῥητῶς γεγραμμένας ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ δια-
 ταγὰς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, διατηρηθείσας ἀκριβῶς μέχρι τῆς
 εἰσαγωγῆς αὐτῆς ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις, εἰς ἃς παρεισῆχθη·
 οἷον ῥάντισμα ἀντὶ βαπτίσματος· ἀπάρνησιν τοῦ Θεοῦ Ποτη-
 ρίου εἰς τοὺς λαϊκοὺς, καὶ ἄρσιν μὲν τοῦ ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ
 ἄρτου κλωμένου, χρῆσιν δὲ φοιιδίων· ἄζυμον ἀντὶ ἄρτου, ἀ-
 φαίρεσιν ἀπὸ τῶν λειτουργιῶν τῆς εὐλογίας, ἥτοι τῆς θείας
 ἐπικλήσεως τοῦ Παναγίου καὶ Τελεταρχικοῦ Πνεύματος, καὶ
 καταλυοῦσας τὰς ἀρχαίας Ἀποστολικὰς τελετὰς τῆς Καθο-
 λικῆς Ἐκκλησίας, οἷον τὸ τὰ βαπτιζόμενα βρέφη μήτε χρίε-
 σθαι, μήτε μεταλαμβάνειν τῶν ἀχράντων Μυστηρίων, τοὺς

ἐγγάμους μὴ ἱεραῖσθαι, τὸ ἀναμάρτητον καὶ τοποτηρητικὸν τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Πάπα κτλ. παραγκωνίσασα οὕτως ἅπαντα τὸν ἀρχαῖον Ἀποστολικὸν τύπον, μικροῦ δεῖν, ἀπάντων τῶν μυστηρίων καὶ ἀπάσης τῆς διδασκαλίας, ὃν κατεῖχεν ἡ ἀρχαία, ἁγία καὶ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ῥώμης, οὕσα τότε μέλος τιμιώτατον τῆς ἁγίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. ΙΓ'. Ὡς παρωθήσασα τοὺς Θεολόγους τῆς Δύσεως, ὑπερασπιστὰς αὐτῆς γενομένους, διὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτὴν χώραν μηδεμίαν μήτε ἐν τῇ Γραφῇ, μήτε ἐν τοῖς Πατράσι, πρὸς εὐπροσωπισμὸν τῶν ἀπαριθμηθεισῶν ἑτεροδιδασκαλιῶν, οὐ μόνον εἰς τὰς τῶν Γραφῶν παρερμηνείας, οἷας οὐχ ὀρῶμεν εἰς οὐδένα τῶν Πατέρων τῆς Καθολικῆς ἁγίας Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ εἰς παραχαράξεις ἱερῶν καὶ ἀθίκτων κειμένων τῶν τε Ἀνατολικῶν καὶ Δυτικῶν θείων Πατέρων. ΙΔ'. Ὡς φανεῖσα ξένη, ἀνήκουστος καὶ βλάσφημος ἔτι καὶ εἰς τὰς δι' ἑτέρους δικαίους λόγους πρὸ τῆς γενέσεως αὐτῆς δι' αἰώνων ἀπὸ κλεισθείσας ἀπὸ τῆς Καθολικῆς Μάνδρας λοιπὰς ὑφισταμένας χριστιανικὰς κοινωνίας. ΙΕ'. Ὡς μὴ δυνηθεῖσα εἰσέτι ἀπολογηθῆναι ἐκ τῶν Γραφῶν καὶ πιθανῶς, ἢ τοῦλάχιστον ἐλλόγως ἐκ τῶν Πατέρων σὺν πάσῃ τῇ σπουδῇ καὶ τῷ ἀγῶνι τῶν ὑπερασπιστῶν αὐτῆς εἰς οὐδεμίαν τῶν καταλεχθεισῶν κατηγοριῶν ἢ τοιαύτη δόξα φέρει ἅπαντα τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἑτεροδιδασκαλίας, προϊόντα ἐκ τῆς φύσεως καὶ τῶν ιδιωμάτων αὐτῆς· καὶ ἐπειδὴ πᾶσα ἑτεροδιδασκαλία ἀπτομένη αὐτοῦ τοῦ καθολικοῦ φρονήματος περὶ τε τῆς Μακαρίας Τριάδος καὶ τῶν θείων προόδων, καὶ δὴ καὶ αὐτῆς τῆς ὑπάρξεως τοῦ Παναγίου Πνεύματος, ἔστι τε καὶ λέγεται αἵρεσις, καὶ οἱ οὕτω φρονοῦντες αἵρετικοί, κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἐν ἁγίοις Δαμάσου Πάπα Ῥώμης « Εἴ τις περὶ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καλῶς φρονήσει, περὶ δὲ τοῦ ἁγίου

Πνεύματος οὐκ ὀρθῶς ἔχει, αἵρετικὸς ἔστι » (Ὁμολ. Καθ. Πίστ. ἣν ὁ Πάπας Δάμασος ἀπέστειλε πρὸς Ἐπίσκοπον Παυλῖνον Θεσσαλονίκης). Διὰ τοῦτο ἡ Μία, Ἁγία, Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία, ἐπομένη τοῖς ἔχνεσι τῶν ἁγίων Πατέρων, Ἀνατολικῶν τε καὶ Δυτικῶν, ἐκήρυξέ τε πάλαι ἐπὶ τῶν Πατέρων ἡμῶν, καὶ κηρύττει πάλιν σήμερον Συνοδικῶς, αὐτὴν μὲν τὴν ῥηθεῖσαν καινοφανῆ δόξαν, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, εἶναι οὐσιωδῶς αἵρεσιν, καὶ τοὺς ὁπαδοὺς αὐτῆς, οἰοδήποτε καὶ ἂν ᾧσιν, αἵρετικούς, κατὰ τὴν ῥηθεῖσαν συνοδικὴν ἀπόφασιν τοῦ Ἀγιωτάτου Πάπα Δαμάσου, καὶ τὰς ἐξ αὐτῶν συγκροτούμενας συνάξεις αἵρετικὰς, καὶ πᾶσαν κοινωνίαν πνευματικὴν καὶ θρησκευτικὴν τῶν ὀρθοδόξων τέκνων τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τοὺς τοιούτους ἄθεσμον. Μάλιστα τῇ δυνάμει τοῦ ζ' κανόνος τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

§. 6. Αὕτη ἡ αἵρεσις συνημμένους ἔχουσα ἑαυτῇ καὶ παμπόλλους νεωτερισμοὺς, ὥς εἴρηται, γνωρισθεῖσα περὶ τὸν ἑβδομον αἰῶνα μεσοῦντα, ἄγνωστος τὴν ἀρχὴν καὶ ἀνώνυμος, καὶ δὴ καὶ ὑπὸ διαφόρους σημασίας κατὰ τὰς Δυτικὰς Ἐπαρχίας τῆς Εὐρώπης, ἡρέμα ὑφέρπουσα ἐν διαστήματι τεσσάρων ἢ πέντε αἰώνων, κατισχύσασα τῆς ἀρχαίας Ὁρθοδοξίας ἐκείνων τῶν μερῶν, ἀκηδία τῶν ἐκεῖ τότε Ποιμένων καὶ προστασία τῶν Ἡγεμόνων, ἀπεπλάνησε κατὰ μικρὸν οὐ μόνον τὰς τότε ἔτι ὀρθοδοξούσας Ἐκκλησίας τῶν Ἰσπανιῶν, ἀλλὰ καὶ τὰς Γερμανικὰς, καὶ τὰς Γαλλικὰς, καὶ τὰς Ἰταλικὰς αὐτάς, ὧν ἡ ὀρθοδοξία κατηγγέλλετο ποτε εἰς ἅπαντα τὸν κόσμον, καὶ πρὸς ἃς πολλάκις ἐκοινολογοῦντο οἱ θεϊότατοι Πατέρες ἡμῶν, οἷος ὁ Μέγας Ἀθανάσιος καὶ ὁ Οὐρανοφάντωρ Βασίλειος, καὶ ὧν ἡ μεθ' ἡμῶν σύμπνοιά τε καὶ σύμπραξις μέχρι τῆς ἐβδόμης Οἰκουμενικῆς Συνόδου διετήρησεν ἀ-

λώθητον τὴν διδασκαλίαν τῆς Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ τέως, φθόνῳ τοῦ μισακάλου, οἱ νεωτερισμοὶ αὐτῆς περί τε τὴν ὑγιᾶ καὶ ὀρθόδοξον Θεολογίαν τοῦ Παναγίου Πνεύματος (οὗ « ἡ βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται (τοῖς ἀνθρώποις) οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι » κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἀπόφασιν [Ματθ. ιβ']), καὶ ἀλληλοδιαδόχως οἱ περὶ τὰ θεῖα μυστήρια, καὶ μάλιστα οἱ περὶ τὸ μυστήριον τοῦ τε κοσμοσωτηρίου Βαπτίσματος καὶ τῆς θείας Κοινωνίας καὶ τῆς Ἱερωσύνης νεωτερισμοί, οἷα γεννήματα τερατώδη, συμπαραχολουθήσαντες κατεκυρίευσαν καὶ αὐτὴν τὴν Πρεσβυτέραν Ῥώμην, ὁπόθεν ἐνδυθεῖσα ἐπισημότητα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, πρὸς διασολὴν εἴληχε καὶ προσηγορίαν Παπισμός. Οἱ γὰρ Ἐπίσκοποι αὐτῆς Πάπαι ἐπωνυμούμενοι, εἰ καὶ τὸ κατ' ἀρχὰς τινὲς αὐτῶν Οἰκουμενικῶς ἐκηρύχθησαν κατὰ τοῦ νεωτερισμοῦ, οἷος Λέων ὁ Γ' καὶ Ἰωάννης ὁ Η', ὡς προεῖρηται, καὶ εἰς τὴν ὑφήλιον ἀπεκήρυξαν αὐτὴν, ὁ μὲν διὰ τῶν ἀργυρῶν ἐκείνων ἀσπίδων, ὁ δὲ διὰ τῆς εἰς τὴν Η' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον πρὸς τὸν ἱερὸν Φῶτιον ἐπιστολῆς αὐτοῦ, καὶ διὰ τῆς πρὸς Σφενδόπουλχρον ὑπὲρ τοῦ Μεθοδίου Ἐπισκόπου Μοραΐας, οἱ πλείους μέντοι τῆς μετ' αὐτοὺς διαδοχῆς, δελεασθέντες ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς αἱρέσεως χορηγουμένων αὐτοῖς ἀντισυνοδικῶν προνομίων ἐπὶ καταδυναστεία τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ εὐρόντες ἐν αὐτοῖς πολὺ τὸ κοσμικὸν ὄφελος καὶ « τὴν ἐργασίαν πολλήν, » φαντασθέντες μονοκρατορίαν ἐν τῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ μονοπώλιον τῶν χαρισμάτων τοῦ ἁγίου Πνεύματος, οὐ μόνον τὸ κατ' αὐτοὺς ἡλλοίωσαν ἀρχαῖον θρήσκευμα, ἀποσχίσαντες ἑαυτοὺς τοῖς ῥηθεῖσι νεωτερισμοῖς ἀπὸ τοῦ λοιποῦ ἀρχαίου τε καὶ ὑφισταμένου χριστιανικοῦ πολιτεύματος, ἀλλ' ἐσπούδασαν, οὐκ ἄνευ ἀθεμίτων παραπραγματεύσεων, ὡς ἡ ἀληθὴς ἱστορία παρέ-

δωκεν ἡμῖν, ἵνα συναποσπάσωσι καὶ τὰς λοιπὰς τέσσαρας Πατριαρχείας εἰς τὴν αὐτῶν ἀποστασίαν ἀπὸ τῆς Ὀρθοδόξιας, καὶ δουλώσωσιν οὕτω τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν εἰς θελήσεις καὶ διαταγὰς ἀνθρώπων.

§. 7. Οἱ τότε αἰοίδιμοι Προκάτοχοί τε καὶ Πατέρες ἡμῶν κοινῶ τῷ πόνῳ καὶ τῷ βουλευματι, ἰδόντες λάξ πατουμένην τὴν προγονικὴν εὐαγγελικὴν διδασκαλίαν, καὶ τὸν ἄνωθεν ὑφαντὸν χιτῶνα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν χερσὶν ἀνοσίαις διαβρηνγνύμενον, πατρικῶ τε καὶ ἀδελφικῶ φίλτρῳ οἰστρούμενοι, ἐκλαυσαν μὲν τὴν ἀπώλειαν τοσούτων Χριστιανῶν « ὑπὲρ ὧν ὁ Χριστὸς ἀπέθανεν » κατεβάλλοντο δὲ πολλὴν τὴν σπουδὴν καὶ φιλοτιμίαν, Συνοδικῶς τε ἅμα καὶ ἰδίᾳ, ἵνα, σωζομένης τῆς Ὀρθοδόξου διδασκαλίας τῆς Καθολικῆς ἁγίας Ἐκκλησίας, συρράψωσιν, ὅπωςποτε δυνηθῶσι τὸ διεβρωγὸς, καὶ ὡς δόκιμοι ἰατροὶ συνεσκέφθησαν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ πεπονθότος μέλους, πολλὰς ὑπενεγκόντες καὶ θλίψεις καὶ περιφρονήσεις καὶ διωγμούς, μόνον ὅπως μὴ καταμελισθῇ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, μόνον ὅπως μὴ καταπατηθῶσιν οἱ ὅροι τῶν θείων καὶ σεπτῶν Συνόδων. Ἀλλ' ἡ ἀψευδὴς ἱστορία παρέδωκεν εἰς ἡμᾶς τὸ ἀτεγκτον τῆς Δυτικῆς ἐπιμονῆς εἰς τὴν πλάνην· οἱ αἰοίδιμοι οὗτοι ἄνδρες ἐπειράθησαν ἔργῳ καὶ εἰς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν τὸ ἀληθὲς τῶν λόγων τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου τοῦ Οὐρανοφάντορος, λέγοντος ἐπὶ καὶ τότε ἐκ πείρας περὶ τῶν Ἐπισκόπων τῆς Δύσεως, καὶ ἰδίᾳ περὶ τοῦ κατ' αὐτὸν Πάπα, « Οἱ τὸ γε ἀληθὲς οὔτε ἴσασιν, οὔτε μαθεῖν ἀνέχονται, πρὸς μὲν τοὺς τὴν ἀλήθειαν αὐτοῖς ἐπαγγέλλοντας φιλονεικῶσιν, τὴν δὲ αἵρεσιν δι' ἑαυτῶν ἐπιβεβαιώσαντες » (πρὸς Εὐσεβ. Σαμοσ.) καὶ οὕτω μετὰ πρώτην καὶ δευτέραν νοθεσίαν ἀδελφικὴν, γνόντες τὸ ἀμετανόητον αὐτῶν, « ἀποσει-

σάμενοι » καὶ « παραιτηθέντες παρέδωκαν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀδόκιμον αὐτῶν νοῦν » (« χρείττων γὰρ πόλεμος εἰρήνης χωρίζουσης Θεοῦ » ὡς εἶπε καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Πατὴρ ἡμῶν Γρηγόριος περὶ τῶν Ἀρειανῶν). Ἐκτοτε οὐδεμία κοινωνία πνευματικὴ ἡμῖν τε καὶ αὐτοῖς· βαθὺ γὰρ ὥρυξαν τὸ χάσμα ἰδίαις χερσὶ, τὸ μεταξὺ αὐτῶν τε καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας.

§. 8. Ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο ἔπαυσεν ὁ Παπισμὸς ἐπηρεάζων τὴν ἡσυχον Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἀποστέλλων ἀπανταχοῦ Μισσιοναρίους λεγομένους, ἄνδρας ψυχοκαπήλους, « περιάγει γῆν καὶ θάλασσαν, ἵνα ποιήσῃ ἓνα προσήλυτον, » ἀπατήσῃ ἓνα τῶν ὀρθοδόξων, διαφθείρῃ τὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν διδασκαλίαν, νοθεύσῃ διὰ προσθήκης τὸ θεῖον Σύμβολον τῆς ἱερᾶς ἡμῶν Πίστεως, περιττὸν ἀναδείξῃ τὸ Θεοπαράδοτον Βάπτισμα, ἄχριστον τὴν κοινωνίαν τοῦ Ποτηρίου τῆς Διαθήκης, καὶ μυρία ὅσα ἄλλα ὁ δαίμων τοῦ νεωτερισμοῦ ὑπηγόρευεν εἰς τοὺς τὰ πάντα τολμήσαντας σχολαστικούς τοῦ μεσαίωonos, καὶ εἰς τοὺς τότε τὰ πάντα διὰ τὴν φιλαρχίαν θαρρήσαντας Ἐπισκόπους τῆς Πρεσβυτέρας Ῥώμης. Οἱ διὰ τὴν εὐσέβειαν μακαριστοὶ Προκάτοχοι καὶ Πατέρες ἡμῶν, καὶ τοὶ πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως ἐπηρεασθέντες καὶ καταδιωχθέντες ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν, ἀμέσως τε καὶ ἐμμέσως ὑπὸ τοῦ Παπισμοῦ, « πεποιθότες ἐπὶ Κύριον » ἔσχυσαν ἵνα διασώσωσι καὶ παραδώσωσι σώαν καὶ εἰς ἡμᾶς ταύτην τὴν ἀνεκτίμητον κληρονομίαν τῶν Πατέρων αὐτῶν, ἣν καὶ ἡμεῖς, Θεοῦ συνάρσει, μετοχετεύσομεν ὡς θησαυρὸν πολύτιμον εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεὰς μέχρι τῆς συντελείας τῶν αἰώνων. Ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο παύουσιν ἕως τῆς σήμερον ἢ παύσονται οἱ Παπισταὶ κατὰ τὸ ἔθος αὐτῶν ἐπιτιθέμενοι κατὰ τῆς Ὁρθοδοξίας, ἣν ἔχουσιν ἑλεγχον ζῶντα καθημερινὸν ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, ὡς ἀποστατήσαντες ἐκ

τῆς προγονικῆς αὐτῶν Πίστεως. Εἴθε ἐποίουν τὰς ἐπιθέσεις ταύτας κατὰ τῆς ἐπιδραμούσης τὴν Ἑσπερίαν καὶ κατακυριεύσας αἰρέσεως. Τίς γὰρ ἀμφιβάλλει ὅτι, εἴπως ἢ εἰς καταλυσιν τῆς Ὁρθοδοξίας σπουδὴ αὐτῶν ἐνησχολεῖτο εἰς κατάλυσιν τῆς αἰρέσεως καὶ τῶν νεωτερισμῶν, κατὰ τὰς θεοφιλεῖς συμβουλὰς Λέοντος τοῦ Γ' καὶ Ἰωάννου τοῦ Η' τῶν αἰοιδίμων ἐκείνων ἐσχάτων ὀρθοδόξων Παπῶν, πάλαι ἂν οὐδὲ ἔχνος ἐμεμενήκει αὐτῆς εἰς τὴν ὑφήλιον, καὶ ἡμεν ἂν νῦν λέγοντες « τὸ αὐτὸ » κατὰ τὴν Ἀποστολικὴν παραγγελίαν; Ἀλλ' ὁ τῶν διαδεξαμένων αὐτοὺς ζῆλος οὐκ ἦν ἐπὶ προφυλακῇ τῆς ὀρθοδόξου Πίστεως, κατὰ τὸν ἀξιωματικόν ζῆλον τοῦ ἐν μακαρίοις Λέοντος τοῦ Γ'.

§. 9. Καὶ ἄχρι μὲν καιροῦ αἱ ἐπιθέσεις τῶν προγεγενημένων Παπῶν, ὡς ἐκ προσώπου αὐτῶν, ἤδη ἦσαν πεπαυμένα, καὶ μόναι αἱ τῶν κατὰ μέρος Μισσιοναρίων ἐγίνοντο· ἀρτίως δὲ ὁ κατὰ τὸ 1847 ἀναλαβὼν τὴν Ἐπισκοπὴν τῆς Ῥώμης, καὶ ἀναγορευθεὶς Πάπας Πῖος ὅγδοτος, ἐξέδωκε κατὰ τὴν 6 Ἰανουαρίου τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους Ἐγκύκλιον ἐπιγραφομένην Πρὸς τοὺς Ἀνατολικοὺς, συνισταμένην εἰς δώδεκα σελίδας ἐν τῇ ἐλληνικῇ μεταφράσει, ἣν ὁ ἀπεσταλμένος αὐτοῦ διεσχόρπισεν, ὡς ἔξωθεν ποθεν ἐρχόμενον μίasma, ἐντὸς τῆς ἡμετέρας ὀρθοδόξου Ποίμνης. Ἐν ταύτῃ τῇ ἐγκυκλίῳ προσλαλεῖ μὲν τοὺς κατὰ διαφόρους καιροὺς ἐκ διαφόρων χριστιανικῶν κοινωνιῶν ἀποστατήσαντας καὶ αὐτομολήσαντας εἰς τὸν Παπισμὸν, καὶ ἐπομένως οἰκείους αὐτῷ, ἀποτείνεται δ' ἐκ προθέσεως καὶ εἰς τοὺς ὀρθοδόξους, ἰδίᾳ μὲν ἢ ὀνομαστί οὐ, ἀναφέρων δὲ ὀνομαστί (σελ. 3 στίχ. 14—18, σελ. 4 στίχ. 19, καὶ σελ. 9 στίχ. 5 καὶ 17 καὶ 23) τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς ἡμῶν Πατέρας, δηλὸς ἐστὶ συκοφαντῶν αὐτοὺς τε καὶ ἡμᾶς τοὺς διαδόχους, καὶ ἀπογόνους αὐτῶν,

ἐκείνους μὲν ὡς τάχα πειθόμενους εἰς τὰ παπικὰ ἐντάλματα καὶ ἀποφάσεις ἀνετάστως καὶ καθὼ προερχομένας ἀπὸ τῶν Παπῶν, ὡς τάχα διαιτητῶν τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἡμᾶς δὲ ὡς τάχα ἀπειθεῖς εἰς τὰ ἐκείνων παραδείγματα, καὶ ἐπομένως διαβάλλων ἡμᾶς εἰς τὸ Θεόθεν ἡμῖν ἐπιτραπέν Ποίμνιον, ὡς ἀποσχιζομένους δῆθεν τῶν Πατέρων ἡμῶν αὐτῶν, καὶ ὡς ἀμελοῦντας τῶν ἱερῶν ἡμῖν καθηκόντων, καὶ τῆς ψυχικῆς σωτηρίας τῶν πνευματικῶν ἡμῶν τέκνων. Καὶ δὴ σφετεριζόμενος ὡς ἴδιον κτῆμα τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, διὰ τὸ κατέχειν, ὡς καυχᾶται, τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον τοῦ Μακαρίου Πέτρου, ἀπατᾷ ἐθέλει οὕτω τοὺς ἀφελεστέρους εἰς ἀποστασίαν τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐπιλέγων τὰ εἰς πάντα τρόφιμον θεολογικῆς παιδείας παράδοξα ἐκείνα ῥήματα, (σελ. 10, στίχ. 29) « οὔτε ὑπάρχει λόγος δι' οὗ νὰ προφασισθῇτε ἀπὸ τὴν ἐπάνοδον εἰς τὴν ἀληθινὴν Ἐκκλησίαν καὶ κοινωνίαν μετὰ τὸν ἅγιον τοῦτον θρόνον. »

§. 10. Πάντως ἕκαστος τῶν εὐσεβῶς ἀνατεθραμμένων καὶ πεπαιδευμένων ἡμετέρων ἀδελφῶν καὶ τέκνων ἐν Χριστῷ, ἀναγινώσκων ἐπισταμένως καὶ τῇ Θεόθεν αὐτῷ δοθείσῃ σοφίᾳ, διακρίνει, ὅτι οἱ λόγοι καὶ τοῦ νῦν Ἐπισκόπου τῆς Ῥώμης, ὡς καὶ οἱ τῶν ἀπὸ τοῦ σχίσματος προκατόχων αὐτοῦ, οὐκ εἰσὶ ῥήματα εἰρήνης, ὡς λέγει (σελ. 7, στίχ. 8,) καὶ φιλοστοργίας, ἀλλὰ ῥήματα ἀπάτης καὶ παραλογισμοῦ, εἰς ἰδιοτέλειαν τείγοντα κατὰ τὸ ἔθος τῶν ἀντισυννοδικῶν αὐτοῦ προκατόχων· διὸ καὶ βέβαιοί ἐσμεν ὅτι, ὡς μέχρι τῆς σήμερον, οὕτω καὶ εἰς τὸ ἐξῆς οἱ ὀρθόδοξοι οὐκ ἀπατηθήσονται· βέβαιος γὰρ ὁ λόγος τοῦ Κυρίου ἡμῶν (Ἰωάνν. 15) « ἀλλοτρίω οὐ μὴ ἀκολουθήσωσι, ἀλλὰ φεύξονται ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι οὐκ οἶδασιν τῶν ἀλλοτρίων τὴν φωνήν. »

§. 11. Σὺν πᾶσι τούτοις ἡμέτερον πατρικόν τε καὶ ἀδελφικόν χρέος, καὶ ἱερὸν καθήκον ἡγήσάμεθα, ἵνα καὶ διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν εὐχετικοῦ στηρίξωμεν ὑμᾶς εἰς τὴν κατέχετε ἐκ προγόνων Ὁρθοδοξίαν, ἅμα τε τὸ σαθρὸν τῶν συλλογισμῶν τοῦ Ἐπισκόπου τῆς Ῥώμης ἐν παρόδῳ σημάνωμεν, ὅπερ καὶ αὐτὸς δηλὸς ἐστὶ νοῶν· οὐ γὰρ ἀπὸ τῆς Ἀποστολικῆς αὐτοῦ ὁμολογίας ἐγκαλλωπίζει τὸν θρόνον αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ Ἀποστολικοῦ θρόνου προσπαθεῖ συσῆσαι τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ, καὶ ἐκ τοῦ ἀξιώματος τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ· τὸ δ' ἄρα ἔχει ἄλλως· μὴ γὰρ ὅτι ὁ θρόνος τῆς Ῥώμης, ὃς ἐκ μιᾶς τινος ἀπλῆς παραδόσεως νομίζεται τιμηθεῖς παρὰ τοῦ μακαρίου Πέτρου, ἀλλ' οὐδὲ ὁ ὑπὸ τῆς θείας Γραφῆς μαρτυρούμενος κύριος θρόνος τοῦ μακαρίου Πέτρου, ἥτις ἐστὶν ἡ Ἀντιόχεια, ἥς ἡ Ἐκκλησία διὰ τοῦτο μεμαρτύρηται ὑπὸ τοῦ ἁγίου Βασιλείου (Ἐπιστ. μὴ. Ἀθαν. τῷ Μεγ.) « ἀπασῶν τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην Ἐκκλησιῶν καιριωτάτη, » καὶ, ὅπερ μέγιστον, ἡ δευτέρα Οἰκουμενικὴ Σύνοδος γράφουσα πρὸς τὴν Σύνοδον τῶν Δυτικῶν (Τοῖς κυρίοις τιμιωτάτοις καὶ εὐλαβεστάτοις ἀδελφοῖς καὶ συλλειτουργοῖς Δαμάσῳ, Ἀμβροσίῳ, Βρίττωνι, Οὐαλεριανῷ κτλ.) μαρτυρεῖ λέγουσα· « τῆς δὲ πρεσβυτάτης καὶ ὄντως Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας, ἐν ἣ πρώτῃ τὸ τίμιον τῶν χριστιανῶν ἐχρημάτισεν ὄνομα· » οὔτε αὐτῇ, φάμεν, ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία ἔσχε ποτὲ τὸ δικαίωμα, ἵνα μὴ κρίνηται πρὸς τε τὴν θείαν Γραφὴν καὶ πρὸς τὰς συνοδικὰς ἀποφάσεις, ὡς ἀληθῶς σεμνυνομένη εἰς τὸν θρόνον τοῦ Πέτρου. Καὶ τί λέγομεν; αὐτὸ τὸ πρόσωπον τοῦ μακαρίου Πέτρου ἐκρίθη κατ' ἐνώπιον πάντων πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ Εὐαγγελίου (Γαλ. β'), καὶ, ὅπερ γραφικὸν μαρτύριον, εὗρέθη εἶναι « κατεγνωσμένος καὶ οὐκ ὀρθοπῶδων. » Τί οὖν

ὑποληπτέον περὶ τῶν ἐγκαυχωμένων καὶ γαυριόντων μόνον ἐπὶ τῇ κατοχῇ τοῦ καθ' ὑπόληψιν θρόνου αὐτοῦ; Καὶ τῷ ὄντι αὐτὸς πάλιν ὁ οὐρανοφάντωρ μέγας Βασίλειος, ὁ Οἰκουμενικὸς οὗτος διδάσκαλος τῆς Ὁρθοδοξίας ἐν τῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, εἰς ὃνπερ ἀναγκάζονται καὶ οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Ῥώμης ἵνα παραπέμπωσιν (σελ. ή, στίχ. 31) ἡμᾶς, τρανῶς καὶ καθαρῶς ἀνωτέρω (§. 7) ἐδήλωσεν ἡμῖν, τίνα ὑπόληψιν ὀφείλομεν ἔχειν περὶ τῶν κρίσεων τοῦ Οὐατικανοῦ ἀδύτου. « Οἱ τό γε ἀληθές οὔτε ἴσασιν, οὔτε μαθεῖν ἀνέχονται, πρὸς μὲν τοὺς τὴν ἀλήθειαν αὐτοῖς ἐπαγγέλλοντας φιλονεικοῦντες, τὴν δὲ αἵρεσιν δι' ἑαυτῶν ἐπιβεβαιοῦντες. » Ὡστε αὐτοὶ ἐκεῖνοι οἱ ἅγιοι Πατέρες ἡμῶν, οὓς θαυμάζουσα ἐπαξίως ὡς φωστῆρας καὶ διδασκάλους καὶ αὐτῆς τῆς Δύσεως, ἀπαριθμεῖ ἡμῖν ἡ αὐτοῦ Μακαριότης, καὶ συμβουλεύει ἵνα ἀκολουθῶμεν (σελ. αὐτόθ.), διδάσκουσιν ἡμᾶς, ἵνα μὴ τὴν Ὁρθοδοξίαν ἐκ τοῦ ἁγίου θρόνου, ἀλλὰ τὸν θρόνον αὐτὸν καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου κρίνωμεν πρὸς τὰς θείας Γραφάς, πρὸς τὰς Συνοδικὰς ἀποφάσεις καὶ ὅρους, καὶ πρὸς τὴν κεκηρυγμένην πίστιν, ἥτοι πρὸς τὴν Ὁρθοδοξίαν τῆς διηνεκοῦς διδασκαλίας. Οὕτως ἐκριναν καὶ κατέκριναν Συνοδικῶς οἱ Πατέρες ἡμῶν καὶ τὸν Ὀνώριον Πάπαν Ῥώμης, καὶ τὸν Διόσκουρον Πάπαν τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ τὸν Μακεδόنيον καὶ Νεστόριον Πατριάρχας Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τὸν Πέτρον Κναφέα Πατριάρχην τῆς Ἀντιοχείας κτλ. Εἶπερ γὰρ καὶ αὐτὸ τὸ « βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως ἔσται ἐν τῷ τόπῳ τῷ ἁγίῳ » κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν Γραφῶν (Δαν. θ', 27, καὶ Ματθ. κδ', 15), διατί μὴ καὶ ἡ καινοτομία καὶ ἡ αἵρεσις ἐπὶ θρόνου ἁγίου; Κἀντεῦθεν πορίζεται ἐν συνόψει τὸ χαῦνον καὶ ἀβληχρόν καὶ τῶν λοιπῶν ἐπιχειρημάτων (σελ. ή, στίχ. 9 καὶ 11 καὶ 14) ὑπὲρ τῆς δεσποτείας τοῦ Ἐπισκόπου τῆς Ῥώμης· εἰ μὴ γὰρ ἡ Ἐκκλη-

σία τοῦ Χριστοῦ ἐτεθεμελίωτο ἐπὶ τῇ ἀρραγεῖ πέτρᾳ τῆς δολογίας τοῦ Πέτρου (ἥτις ἦν κοινὴ ἀπόκρισις ἐκ μέρους τῶν ἐρωτηθέντων Ἀποστόλων, « ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; » [Ματθ. ις', 15]) τῆς « σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος » (αὐτόθ. 16), ὡς ἐξηγοῦνται ἡμῖν οἱ θεῖοι Πατέρες Ἀνατολικοὶ τε καὶ Δυτικοί, ἐπὶ σφαλερῷ ἂν ἐθεμελιοῦτο θεμελίῳ καπὶ τῷ Κηφᾷ αὐτῷ, μήτοι γε τῷ Πάπα, ὅστις, μετὰ τὸ ἰδιοποιηθῆναι καὶ τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ποίαν τινὰ διαχείρισιν αὐτῶν ἐποιήσατο, πρόδηλον ἐκ τῆς ἱστορίας. Ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ τριττοῦ « ποίμαινε τὰ πρόβατά μου » σημασίαν οἱ τε κοινοὶ θεῖοι Πατέρες ἡμῶν συμφῶνως διδάσκουσιν, ὅτι οὐκ ἦν προνόμιόν τι ἐπὶ τῶν λοιπῶν Ἀποστόλων τοῦ μακαρίου Πέτρου, ἥχιστα δὲ καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπλῆ τις ἀποκατάστασις αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποστολὴν, ἥς ἐκπεπτωκὼς ἦν διὰ τὸ τρίττον τῆς ἀρνήσεως· καὶ αὐτὸς δὴ ὁ θεῖος Πέτρος φαίνεται ἐκδεχόμενος οὕτω τὸν νοῦν τῆς τριττῆς τοῦ Κυρίου ἐρωτήσεως τοῦ ἀγαπᾶς με, καὶ τοῦ, πλεῖον, καὶ τοῦ, τούτων (Ἰωάν. κá, 16)· ἀναμνησθεῖς γὰρ τοῦ « εἰ καὶ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοὶ, ἐγὼ δὲ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι » (§. 12), « ἐλυπήθη ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον φιλεῖς με. » Ἀλλ' οἱ διάδοχοι αὐτοῦ σκοπιμωτάτως ἐκδέχονται τὴν ῥῆσιν λίαν ἐπὶ τὸ εὐθυμότερον.

§. 12. Ἀλλὰ λέγει ἡ αὐτοῦ Μακαριότης (σελ. ή, στ. 12), ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν εἶπεν εἰς τὸν Πέτρον (Λουκ. κβ', 32)· « Ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου, καὶ σύ ποτε ἐπιστρέψας στήριξον τοὺς ἀδελφούς σου. » Ἡ δέησις τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐγένετο ἐπὶ λόγῳ, ὅτι ὁ μὲν Σατανᾶς ἐξητήσατο (αὐτόθ. 31) ἵνα σκανδαλίσῃ τὴν πίστιν ἀπάντων τῶν Μαθητῶν, ὁ δὲ Κύριος ἐπέτρεψεν αὐτῷ μόνον τὸν Πέ-

τρον, δι' αὐτὸ τοῦτο μάλιστα διότι ἐφθέγγετο λόγους φιλαυτίας καὶ ἐδικαίου ἑαυτὸν ὑπὲρ τοὺς ἄλλους (Ματθ. κς', 33). « εἰ καὶ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοὶ, ἐγὼ δὲ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι. » Ἀλλ' ἡ ἐπίτρεψις αὕτη ἐγένετο πρόσκαιρος, « ἤρξατο καταναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον, » οὕτως ἀσθενὴς ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἐγκαταλιμπανομένη εἰς ἑαυτήν, « τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενὴς » (Ματθ. κς', 41), πρόσκαιρός φαιμεν, ὅπως, πάλιν ἐλθὼν εἰς ἑαυτὸν διὰ τῆς ἐπιστροφῆς αὐτοῦ ἐν δάκρυσι μετανοίας, στηρίξῃ ἔτι μᾶλλον τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, εἰς ὃν αὐτοὶ οὔτε ἐπιώρκησαν οὔτε ἡρνήθησαν. Ὡ τῶν σοφῶν κριμάτων τοῦ Κυρίου! ὡς θεία καὶ μυστηριώδης ἦν ἡ ἐπὶ γῆς ἐσχάτη νύξ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν! Ὁ δεῖπνος ἐκεῖνος ὁ ἱερός, αὐτὸς οὗτος πιστεύεται τελεῖσθαι καὶ τὴν σήμερον καθ' ἑκάστην· « τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν » (Λουκ. κβ', 29)· καὶ « ὅσάκις ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνετε, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ » (Παῦλ. Α'. Κορ. ιά, 26). Ἡ οὕτως ἐπιμελῶς παραγγελλομένη ἡμῖν ὑπὸ τοῦ κοινοῦ Διδασκάλου ἀδελφικὴ ἀγάπη, « ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐσε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις » (Ἰωάν. ιγ', 35), ἥς τὸ χειρόγραφον καὶ τὰς συνθήκας οἱ Πάπαι πρῶτοι ἔσχισαν, ὑπερασπιζόμενοι καὶ δεχόμενοι καινοτομίας αἰρετικὰς παρὰ τὰ εὐαγγελισθέντα ἡμῖν καὶ κανονισθέντα ὑπὸ τῶν κοινῶν Διδασκάλων καὶ Πατέρων ἡμῶν, αὕτη αὕτη, φαμέν, ἡ ἀγάπη ἐνεργεῖ καὶ τὴν σήμερον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν χριστεπωνύμων λαῶν, καὶ ἰδίως τῶν ἡγουμένων αὐτῶν· ὁμολογοῦμεν γὰρ παρρησίᾳ ἐνώπιον Θεοῦ τε καὶ ἀνθρώπων, ὅτι ἡ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν δέησις (σελ. ζ', στίχ. 33) πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς κοινῆς τῶν χριστιανῶν ἀγάπης καὶ

ἐνότητος εἰς μίαν ἁγίαν Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν, εἰς ἣν καὶ πιστεύομεν, « ἵνα ὧσιν ἐν, καθὼς καὶ ἡμεῖς ἐν ἐσμέν » (Ἰωάν. ιζ', 22), ἐνεργεῖ ἐν ἡμῖν, ὡς καὶ ἐν τῇ αὐτοῦ Μακαριότητι, κἀνταῦθα συναντᾷ ἡ ἀδελφικὴ ἡμετέρα ἔφεσις καὶ σπουδὴ τὴν τῆς αὐτοῦ Μακαριότητος, ταύτη μόνῃ τῇ διαφορᾷ, ὅτι ἐν ἡμῖν μὲν ἐνεργεῖ ἐπὶ συνθήκῃ τοῦ διατηρηθῆναι ἀκέραιον καὶ ἄθικτον τὸ θεῖον καὶ ἀμώμητον καὶ παντέλειον Σύμβολον τῆς τῶν χριστιανῶν πίστεως κατὰ τὴν Εὐαγγελικὴν φωνὴν καὶ κατὰ τοὺς ὅρους τῶν ἐπτὰ ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς διηνεχοῦς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐν δὲ τῇ αὐτοῦ Μακαριότητι ὑπὲρ τοῦ κρατακωθῆναι καὶ ὑπερισχύσαι τὸ κύρος καὶ τὸ ἀξίωμα τῶν ἐπὶ τοῦ Ἀποστολικοῦ Θρόνου καθεζομένων, καὶ τὸ τῆς καινῆς διδασκαλίας αὐτῶν. Ἰδοὺ τὸ κεφάλαιον, ὡς τύπῳ εἰπεῖν, ἀπάσης τῆς ἐμπεσοῦσης διαφορᾶς καὶ διενέξεως μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ ἐκείνων, καὶ τὸ μεσότειχον τοῦ φραγμοῦ, ὅπερ, Θεοῦ προλέγοντος ἡμῖν (αὐτόθ. ι, 1), « καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης· καὶ ἐκεῖνά με δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου (« ὁ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται ») ἀκούσουσι, » συμπράξει τῆς περιαδομένης φρονήσεως τῆς αὐτοῦ Μακαριότητος, ἐλπίζομεν ἵνα ἀρθῇ ἐκ μέσου ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτῆς. Ἦδη οὖν εἰρήσθω καὶ τὸ τρίτον· ἂν γὰρ ὑποθῶμεν κατὰ τοὺς λόγους τῆς αὐτοῦ Μακαριότητος, καὶ αὐτὴν τὴν ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος ἀρνηθῆναι καὶ ἐπιορκῆσαι Πέτρου δέησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ὅτι προσκεκολλημένη καὶ συνημμένη διατελεῖ εἰς τὸν θρόνον τοῦ Πέτρου, καὶ ὅτι ἀναφέρεται ἐνεργείᾳ καὶ εἰς τοὺς κατὰ καιρὸν ἐπικαθημένους, εἰ καὶ, καθὰ προεῖρηται (§. 11), οὐδὲν συμβάλλει εἰς κύρωσιν γνώμης (ὡς ἐκ ἐκ τοῦ παραδείγματος αὐτοῦ τοῦ μακαρίου Πέτρου γραφικῶς πληροφορούμεθα, ἔτι καὶ μετὰ τὴν κάθο-

δον τοῦ ἁγίου Πνεύματος), πιστοποιούμεθα ὁμῶς ἐκ τῶν λόγων τοῦ Κυρίου, ὅτι ἐλεύσεται καιρὸς, καθ' ὃν ἡ θεία αὕτη, ἡ διὰ τὴν ἄρνησιν τοῦ Πέτρου, δέησις, ὅπως μὴ ἐκλείψῃ εἰς τέλος ἡ πίστις αὐτοῦ, ἐνεργήσῃ καὶ εἰς τινὰ τῶν διαδόχων τοῦ θρόνου αὐτοῦ, ὅστις καὶ κλαύσει ὡς ἐκεῖνος πικρῶς, καὶ ἐπιστρέψας ποτὲ ζητήσῃ ἡμᾶς τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ ἔτι μᾶλλον εἰς ἣν κατέχομεν ἐκ προγόνων ὀρθόδοξον ὁμολογίαν· καὶ εἴθε! εἴη ἡ αὐτοῦ Μακαριότης οὗτος ὁ ἀληθὴς διάδοχος τοῦ μακαρίου Πέτρου. Ἀλλ' εἰς ταύτην τὴν ταπεινὴν ἡμῶν εὐχὴν μή τι κωλύει ἵνα προσθῶμεν καὶ τὴν εἰλικρινῆ ἐγκάρδιον ἡμῶν συμβουλήν ἐν ὀνόματι τῆς Καθολικῆς ἁγίας Ἐκκλησίας; Πάντως ἡμεῖς οὐ τολμῶμεν μὲν εἰπεῖν, ὡς εἶπεν (σελ. 1, σίχ. 22) ἡ αὐτοῦ Μακαριότης, « ἄνευ ἄλλης ἀναβολῆς » λέγομεν δὲ ἄνευ ἐπισπεύσεως, μετὰ ὥριμον σκέψιν, ἔτι, εἰ δεήσει, καὶ σύσκεψιν μετὰ τῶν σοφωτέρων, τῶν εὐλαβεστέρων τε ἅμα καὶ φιλαληθεστέρων, καὶ δὴ καὶ ἀπροληπτοτέρων Ἐπισκόπων καὶ Θεολόγων καὶ Διδασκάλων, ὧν πᾶν ἔθνος τῆς Δύσεως κατὰ θεῖαν οἰκονομίαν τὴν σήμερον εὐμοιρεῖ.

§. 13. Λέγει ἡ αὐτοῦ Μακαριότης, ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος Λουγδούνων ἅγιος Εἰρηναῖος γράφει εἰς ἔπαινον τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, « δεῖ συνέρχεσθαι πᾶσαν τὴν Ἐκκλησίαν, δηλονότι τοὺς πανταχόθεν πιστοὺς, ἐνεκα τοῦ πρωτείου ἐν ταύτῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐν ᾗ πάντα ὑπὸ τῶν πανταχόθεν πιστῶν διετηρήθη ἢ παρὰ τῶν Ἀποστόλων δοθεῖσα παράδοσις. » Καί τοι τοῦ ἁγίου τούτου λέγοντος πάντῃ ἄλλο, ἢ ὅ, τι στοχάζονται οἱ Οὐατικανοί, ἀλλ' ἀφίεται μὲν ἤδη αὐτοῖς καὶ ἡ κατ' ἀρέσκειαν αὐτῶν ἐκδοχὴ καὶ ἐρμηνεία, φαιμέν δὲ τίς ἀρνεῖται, ὅτι ἡ ἀρχαία Ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία ἦν Ἀποστολικὴ καὶ ὀρθόδοξος; καὶ οὐδεὶς ἡμῶν ὀκνήσει εἰπεῖν αὐτὴν καὶ ὑπο-

γραμμὸν Ὁρθοδοξίας· μάλιστα ἡμεῖς εἰς μείζονα ἔπαινον αὐτῆς προσθήσομεν ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ Σωζομένου (Ἱστορ. Ἐκκλησ. Βιβ. Γ'. κεφ. 16.) καὶ τὸν τρόπον, δι' οὗ ἄχρι καιροῦ ἐδυνήθη διατηρῆσαι τὴν ἣν ἐπαινοῦμεν αὐτῆς Ὁρθοδοξίαν, ὃν παρέδραμε ἡ αὐτοῦ Μακαριότης· « ὡς ἐπίπαν γὰρ ἡ μὲν ἀνὰ πᾶσαν τὴν Δύσιν Ἐκκλησία καθαρῶς διὰ τῶν πατέρων ἰθυνομένη Δογματῶν, ἔριδός τε καὶ τῆς περὶ ταῦτα τερθρείας ἀπήλλακτο. » ἢ τίς ἐκ τῶν πατέρων, ἢ ἐξ ἡμῶν αὐτῶν ἠρνήθη τὰ κανονικὰ Πρεσβεῖα αὐτῆς ἐν τῇ τάξει τῆς Ἱεραρχίας, ἕως οὗ καθαρῶς ἰθύνητο διὰ τῶν Πατέρων δογματῶν, στοιχοῦσα τῷ ἀλανθάστῳ κανόνι τῆς τε Γραφῆς καὶ τῶν ἱερῶν Συνόδων; Ἀλλὰ τό γε νῦν ἡμεῖς οὐχ εὐρίσκομεν διατετηρημένον ἐν αὐτῇ οὔτε τὸ Δόγμα τῆς Μακαρίας Τριάδος κατὰ τὸ Σύμβολον τῶν ἐν Νικαίᾳ τῆς Α' καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει τῆς Β' συναθροισθέντων θείων Πατέρων, ὅπερ ὡμολόγησαν καὶ ἐκύρωσαν καὶ εἰς τοσαύτας ἀρὰς τοὺς παραχαράττοντας αὐτὸ μέχρι κεραίας, ὡς καθηρημένους, καθυπέβαλλον αἱ λοιπαὶ πέντε Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, οὔτε τὸν Ἀποστολικὸν τύπον τοῦ θείου Βαπτίσματος, οὔτε τὴν ἐπίκλησιν τοῦ τελεταρχικοῦ Πνεύματος ἐπὶ τῶν Ἀγίων, ἀλλ' ὁρῶμεν ἐν αὐτῇ καὶ τὸ θεῖον Ποτήριον περιττὴν, ἄπαγε! πόσιν ὑπολαμβανόμενον, καὶ ἕτερα πάμπολλα, ἄγνωστα οὐ μόνον εἰς τοὺς ἡμετέρους ἁγίους Πατέρας, οἵτινες ἀείποτε ἐχρημάτισαν ὁ καθολικὸς ἀλάνθαστος κανὼν καὶ γνώμων τῆς Ὁρθοδοξίας, καθὰ καὶ ἡ αὐτοῦ Μακαριότης τὴν ἀλήθειαν σεβομένη διδάσκει (σελ. 6'), ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἱεροὺς ἀρχαίους Πατέρας τῆς Δύσεως· καὶ δὴ καὶ αὐτὸ τὸ Πρωτεῖον, ὑπὲρ οὗ νῦν πυχτεύει καὶ ἡ αὐτοῦ Μακαριότης πάσαις δυνάμεσιν, ὡς καὶ οἱ Προκάτοχοι αὐτοῦ, ἐξ ἀδελφικοῦ τύπου καὶ Πρεσβεῖου Ἱεραρχικοῦ εἰς Κυριαρχικὸν μεταπε-

πτωκός. Τί οὖν ὑποληπτέον περὶ τῶν ἀγράφων αὐτῆς παραδόσεων, εἴγε τὰ γεγραμμένα τοσαύτην ὑπέστησαν μεταβολὴν καὶ ἀλλοίωσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον; ἢ τίς ποτε οὕτω θαρσαλέος καὶ πίσυνος εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἀποστολικοῦ Θρόνου, ὥς ἐτολμήσαι εἰπεῖν, ὅτι, εἴπως ἀνεβίου ὁ ἐν ἀγίοις Πατὴρ ἡμῶν Εἰρηναῖος, ὁρῶν σήμερον αὐτὴν εἰς τηλικαῦτα οὐσιωδέστατα καὶ καθολικὰ ἄρθρα τοῦ χριστιανισμοῦ ἀποσχιζομένην τῆς ἀρχαίας καὶ πρωτογόνου Ἀποστολικῆς διδασκαλίας, οὐκ ἔμελλεν ἀντιπαραταχθῆναι αὐτὸς πρῶτος εἰς τὰς καινοτομίας καὶ αὐτοδοκήτους διατάξεις αὐτῆς, τῆς τότε δικαίως ὑμνουμένης ὑπ' αὐτοῦ Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ὡς καθαρώς ἰθυνομένης διὰ τῶν πατρίων δογμάτων; Παραδείγματος χάριν, ὁρῶν τὴν Ῥωμάναν Ἐκκλησίαν οὐ μόνον ἐκ τοῦ ἑαυτῆς λειτουργικοῦ Κανόνος ἀποβαλοῦσαν, καθ' ὑπαγόρευσιν τῶν σχολαστικῶν, τὴν παναρχαιοτάτην καὶ Ἀποστολικὴν ἐπίκλησιν τοῦ Τελεταρχικοῦ Πνεύματος, καὶ κολοβώσασαν οἰκτρῶς τὴν Ἱερουργίαν εἰς τὸ οὐσιωδέστατον αὐτῆς μέρος, ἀλλὰ σπουδάζουσιν συντόνως, ἵνα καὶ ἀπὸ τῶν λειτουργικῶν τῶν λοιπῶν χριστιανικῶν κοινωνικῶν ἀποξέσῃ αὐτὴν, συκαφαντοῦσα, οὕτως ἀναξίως τοῦ Ἀποστολικοῦ Θρόνου, εἰς ὃν ἐγκαυχᾶται, ὅτι « μετὰ τὴν διαίρεσιν παρεισέπεσε » (σελ. ια', σίχ. 11), τί οὐκ ἂν εἶπε περὶ τούτου τοῦ νεωτερισμοῦ οὗτος ὁ θεῖος Πατήρ; ὁ βεβαιῶν ἡμᾶς (Εἰρην. βιβλ. Δ', κεφ. λδ', ἐκδ. Massuet 18) « ὅτι ὁ ἀπὸ γῆς ἄρτος, προσλαμβανόμενος τὴν ἔκκλησιν τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἔστι κοινὸς ἄρτος ἐστὶ » κτλ. ἔκκλησιν λέγων τὴν ἐπίκλησιν δι' ἧς τελειοῦσθαι τὸ Μυστήριον τῆς ἱερουργίας πιστεύειν τὸν Εἰρηναῖον, καὶ αὐτὸς ὁ ἐκ τοῦ τάγματος τῶν Ἐλασσόνων λεγομένων Παπικῶν Μοναχῶν Φραγκῖσκος Φευ-Ἀρδέντιος, ὁ κατὰ τὸ 1639 ἐκδούς μετὰ σχολίων τὰ συγγράμματα τοῦ αὐτοῦ ἀγίου, ἐση-

μειώσατο ἰδίως ἐν τῷ ι' κεφ. τοῦ Α' βιβλ. σελ. 114. *Panem et calycem commixtum per invocationis verba corpus et sanguinem Christi vere fieri.* « (Τὸν Εἰρηναῖον διδάσκειν) τὸν ἄρτον τῆς Εὐχαριστίας, καὶ τὸ κεκραμένον Ποτήριον διὰ τῶν τῆς ἐπίκλησεως ῥημάτων γίνεσθαι ἀληθῶς σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ; Ἀκούων δὲ τὸ τοποτηρητικὸν τοῦ Πάπα καὶ τὸ διαιτητικόν, τί οὐκ ἂν εἶποι αὐτὸς, ὅς ἔτι καὶ διὰ μικρὰν καὶ σχεδὸν ἀδιάφορον διένεξιν περὶ τῆς τελετῆς τοῦ Πάσχα (Εὐσεβ. Ἐκκλ. Ἱστορ. Ε', 26) οὕτω γενναίως καὶ θριαμβευτικῶς ἀντιπαρακελεύων περιέστειλε τὴν τοῦ Πάπα Βίκτορος βίαν ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ; Οὕτως αὐτὸς ὁ ὑπὸ τῆς αὐτοῦ Μακαριότητος προσκαλούμενος μάρτυς τοῦ πρωτείου τῆς Ῥωμάνας Ἐκκλησίας, δείκνυσιν, ὅτι τὸ ἀξίωμα αὐτῆς οὐ κυριαρχικόν, οὔτε μὴν διαιτητικόν, ὅπερ οὐδ' αὐτὸς ὁ μακάριος Πέτρος οὐδέποτε ἐκληρώσατο, ἀλλ' ἀδελφικὸν τυγχάνει πρεσβεῖον ἐν τῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ γέρας ἀπονεμηθὲν τοῖς Πάπαις διὰ τὸ μεγάλωνυμον καὶ πρεσβεῖον τῆς πόλεως. Ὡς καὶ ἡ τετάρτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἐπὶ διατηρήσει τῆς ὑπὸ τῆς τρίτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου κανονισθείσης (Καν. ἡ.) ἀνεξαρτησίας τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐπομένη τῇ δευτέρᾳ Οἰκουμενικῇ (Καν. γ'), καὶ αὐτῇ πάλιν τῇ πρώτῃ Οἰκουμενικῇ (Καν. ς.) τῇ τὴν ἐπὶ Δυσμᾶς διαιτητικὴν τοῦ Πάπα κυριαρχίαν Ἐθὸς ἀποκαλούσῃ, ἀπεφάνητο· « Διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην οἱ Πατέρες εἰκότως ἀποδεδώκασι τὰ Πρεσβεῖα » (Καν. κή.), μηδὲν εἰποῦσα περὶ τῆς ἐξιδιασμένης Ἀποστολικῆς αὐτῶν ἀπορρόιας ἐκ τοῦ Πέτρου, καὶ ἤττον πάντων περὶ τε τοῦ τοποτηρητικοῦ τῶν Ἐπισκόπων αὐτῆς καὶ τῆς καθολικῆς Ποιμαντορίας. Ἡ δὲ τοιαύτη βαθεῖα σιγὴ τῶν τηλικούτων προνομίων, οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ἡ τῆς προτερεύσεως αὐτῶν αἰτιολογία, οὐχὶ διὰ τὸ,

« ποιμαίνει τὰ πρόβατά μου, » οὐδὲ διὰ τὸ « ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν, » ἀλλ' ἀπλῶς διὰ τὸ ἔθος καὶ διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, καὶ ταῦτα οὐχ ὑπὸ τοῦ Κυρίου, ἀλλ' ὑπὸ τῶν Πατέρων, τοσοῦτον παράδοξος φανήσεται, πεπεισμεθα, εἰς τὴν αὐτοῦ Μακαριότητα, ἄλλως πως λογιζομένην τὰ Πρεσβεῖα αὐτῆς (σελ. 8, στίχ. 16), ὅσον αὐτὸς τε, ὡς ὁφόμεθα (§. 15), μεγάλως ἐκτιμᾷ τὴν ἣν νομίζει εὐρηχένην ὑπὲρ τοῦ θρόνου αὐτοῦ μαρτυρίαν τῆς ῥηθείσης Οἰκουμενικῆς τετάρτης Συνόδου, καὶ ὁ θεῖος Γρηγόριος ὁ Διάλογος, ὁ καὶ Μέγας ἀκούων, (Βιβ. Α', Ἐπ. 25) εἶθιζε λέγειν τὰς τέσσαρας ταύτας Οἰκουμενικὰς Συνόδους, οἶονεῖ τέσσαρα Εὐαγγέλια καὶ τετραγωνιαῖον λίθον, ἐφ' οὗ ὠκοδομεῖται ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία.

§. 14. Λέγει ἡ αὐτοῦ Μακαριότης, (σελ. 1, στίχ. 12) ὅτι οἱ Κορίνθιοι, διενεχθέντες πρὸς ἀλλήλους, ἀναφορὰν ἐποιήσαντο εἰς Κλήμεντα τὸν Πάπαν Ῥώμης, ὃς κρίνας τὴν ὑπόθεσιν ἔγραψε πρὸς αὐτοὺς· οἱ δὲ οὕτως ἡσπάσαντο τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ, ὥστε καὶ ἐπ' Ἐκκλησίας ἀνεγίνωσκον αὐτήν. Ἀλλὰ τοῦτο τὸ συμπεσὸν πολλὰ ἀσθενὲς ἐπιχείρημα τῆς Παπικῆς ἐξουσίας ἐν τῷ Οἴκῳ τοῦ Θεοῦ· τότε γὰρ οὗσης κέντρου τῆς Διοικήσεως καὶ πρωτευούσης τῆς Ῥώμης, ἐν ἣ διητῶντο οἱ Αὐτοκράτορες, ἔδει πᾶσαν ὑπόθεσιν ὁπωσοῦν ἐπίσημον, οἷα ἱστόρηται ἡ τῶν Κορινθίων, ἐκεῖ διακρίνεσθαι, μάλιστα εἴπως ἐν τῶν διαφορομένων μερῶν προσέτρεχεν εἰς ἐξωτερικὴν σύμπραξιν· οὕτω συμβαίνει καὶ μέχρι τῆς σήμερον. Οἱ Πατριάρχαι τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Ἀντιοχείας, τῶν Ἱεροσολύμων, εἰς τὰ παραδόξως συμπεσόντα καὶ δυσδιευθέτητα, γράφουσιν εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, διὰ τὸ εἶναι ἔδραν Αὐτοκρατορικὴν, ἔτι δὲ καὶ διὰ τὸ Συνοδικὸν Πρεσβεῖον· καὶ εἰ μὲν ἡ ἀδελφικὴ σύμπραξις διορθώσῃ τὸ διορθωτέον, εὖ

ἔχει· εἰ δὲ μὴ, ἀναγγέλλεται τὸ πρᾶγμα καὶ εἰς τὴν Διοίκησιν κατὰ τὰ καθεστῶτα. Ἀλλ' αὕτη ἡ ἀδελφικὴ συνδρομὴ, ἐν γε τῇ χριστιανικῇ πίστει, οὐ πωλεῖται διὰ τῆς ὑποδουλώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ. Ταῦτα εἰρήσθω καὶ εἰς τὰ ἐκ τῶν ἁγίων Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἀναφερόμενα (σελ. 0', στίχ. 5, 17) ὑπὸ τῆς αὐτοῦ Μακαριότητος παραδείγματα προστασίας ἀδελφικῆς καὶ πρεπούσης εἰς τὰ πρεσβεῖα τῶν Ἐπισκόπων Ῥώμης Ἰουλίου τε καὶ Ἰννοκεντίου, ἧς τὴν ἀπότισιν ἀπαιτοῦσιν ἀφ' ἡμῶν τὴν σήμερον οἱ διάδοχοι ἐκείνων διὰ τῆς νοθεύσεως τοῦ θείου Συμβόλου· καίτοι τοῦ Ἰουλίου αὐτοῦ ἐν τοῖς τότε ἀγανακτοῦντος κατὰ τινων, ὅτι « τὰς Ἐκκλησίας ταρασσουσι τῷ μὴ ἐμμένειν τοῖς ἐν Νικαίᾳ δόξασιν » (Σωζ. Ἰστ. Ἐκκλ. Βιβ. Γ', κεφ. 7), καὶ ἀπειλοῦντος (αὐτόθ.) « . . . ἢ τοῦ λοιποῦ οὐκ ἀνέξεσθαι, εἰ μὴ παύσονται νεωτερίζοντες. » Ἐπὶ ἐν τῇ ὑποθέσει τῶν Κορινθίων σημειωτέον καὶ τοῦθ' ὅτι, τότε ὄντων τριῶν μόνων τῶν Πατριαρχικῶν θρόνων, ὁ πλησιέστερος τοῖς Κορινθίοις καὶ θεματικώτερος ἦν ὁ Ῥώμης, πρὸς ὃν καὶ ὤφειλον ἀνενεχθῆναι κανονικῶς. Οὐδὲν οὖν ἐν αὐτοῖς συνορῶμεν τὸ ἔκτακτον, καὶ τὸ τὴν τοῦ Πάπα δεσποτείαν σημαῖνον ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ.

§. 15. Ἀλλὰ, τέλος, λέγει (σελ. τῇ αὐτ. στίχ. 20) ἡ αὐτοῦ Μακαριότης, ὅτι ἡ τετάρτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (ἣν κατὰ παραδρομὴν πάντως μεταφέρει ἀπὸ Χαλκηδόνης εἰς Καρχηδόνα) ἀναγνωσθείσης τῆς Ἐπιστολῆς Πάπα Λέοντος τοῦ Α', ἐβόησεν· « Ὁ Πέτρος διὰ τοῦ Λέοντος οὕτως ὠμίλησε. » Τὸ πρᾶγμα ἀληθῶς οὕτως ἔχει· ἀλλ' ὥφειλε μὲν ἡ αὐτοῦ Μακαριότης μὴ παραδραμεῖν καὶ τὸ πῶς, καὶ μετὰ ποίαν ἐξεργασίαν οἱ Πατέρες ἡμῶν ἐβόησαν τὸ, ὅπερ ἐβόησαν εἰς ἔπαινον τοῦ Λέοντος. Ἐπειδὴ δὲ ἐκείνη, ἴσως συντομίαν σπου-

δάζουσα, ἑλλιπὴς φαίνεται εἰς τὸ ἀναγκαιότατον τοῦτο, καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἡλίκον ἀνώτερον εἶναι οὐ μόνον τοῦ Πάπα, ἀλλὰ καὶ τῆς περὶ αὐτὸν Συνόδου πασι-
δήλως ἐμφαίνον, φέρε, ἡμεῖς δηλώσωμεν εἰς τὸ κοινὸν τὸ γε-
γονός, ὡς ἀληθῶς ἐγένετο. Ἐκ τῶν πλέον ἢ ἑξακοσίων Πα-
τέρων τῶν ἐν τῇ Συνόδῳ τῆς Χαλκηδόνος συναθροισθέντων,
διακόσιοι περίπου οἱ σοφώτεροι αὐτῶν διετάχθησαν ὑπὸ τῆς
Συνόδου, ἵνα ἐξετάσωσι καὶ κατὰ γράμμα, καὶ κατὰ νόημα,
τὴν ῥηθεῖσαν Ἐπιστολὴν τοῦ Λέοντος, οὐ μόνον δέ, ἀλλ' ἵνα
ἀναφέρωσι καὶ ἐγγράφως καὶ ἐνυπογράφως τὴν ἰδίαν αὐτῶν
κρίσιν ἐπ' αὐτῆς, ἐὰν ὑπάρχῃ ὀρθόδοξος ἢ μὴ αἰ κατὰ μέρος
διακόσιοι περίπου ἐπικρίσεις καὶ δοκιμασίαι τῆς Ἐπιστολῆς
εὐρίσκονται ἐν τῇ τετάρτῃ μάλιστα Συνελεύσει τῆς ῥηθείσης
ιεράς Συνόδου τοιαῦτά τινι περιοχῇ. Παρ. χάριν.

« Μάξιμος Ἀντιοχείας Συρίας εἶπε· Συνάδει ἡ Ἐπιστολὴ
τοῦ ἁγίου Ἀρχιεπισκόπου τῆς Βασιλευούσης Ῥώμης Λέον-
τος τοῖς ἐκτεθεῖσι παρὰ τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἐν Νι-
καίᾳ ἁγίων Πατέρων, καὶ τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα τῶν ἐν
Κωνσταντινουπόλει τῇ Νέᾳ Ῥώμῃ, καὶ τῇ ἐν Ἐφέσῳ παρὰ
τοῦ ἁγιωτάτου Ἐπισκόπου Κυρίλλου ἐκτεθείσῃ πίστει καὶ ὑ-
πεσημνηάμην. »

Καὶ πάλιν.

« Θεοδώρητος ὁ εὐλαβέστατος Ἐπίσκοπος Κύπρου· Συνά-
δει ἡ Ἐπιστολὴ τοῦ ἁγιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου τοῦ κυρίου
Λέοντος τῇ ἐν Νικαίᾳ ἐκτεθείσῃ πίστει παρὰ τῶν ἁγίων καὶ
μακαρίων Πατέρων, καὶ τῶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑ-
παγορευθέντι παρὰ τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα Συμ-
βόλῳ τῆς Πίστεως καὶ ταῖς Ἐπιστολαῖς τοῦ μακαρίου
Κυρίλλου καὶ ὑποδεξάμενος τὴν προῤῥηθεῖσαν Ἐπιστολὴν
ὑπέγραψα. »

Καὶ οὕτω καθεξῆς ἅπαντες ὁμολογοῦσι· « συνάδει ἡ Ἐπι-
στολὴ, » « σύμφωνός ἐστιν ἡ Ἐπιστολὴ, » « συμφωνεῖ ἡ Ἐ-
πιστολὴ, ὅσον τὸ κατ' ἐννοιαν » κτλ. Μετὰ τοσαύτην καὶ τη-
λικαύτην ἀκριβῆ ἐξέτασιν ἐκ παραλλήλου πρὸς τὰς προτέρας
ιεράς Συνόδους, καὶ πληροφορίαν πλήρη τῆς ὀρθότητος τῶν
ἐννοιῶν, καὶ οὐχ ὅτι ἦν ἀπλῶς Ἐπιστολὴ τοῦ Πάπα, ἐβόη-
σαν, μηδαμῶς φθοноοῦντες, τοῦτο δὴ τὸ περιβόητον, εἰς ὃ
καυχώμενη νῦν σεμνύνεται καὶ ἡ αὐτοῦ Μακαριότης. Ἀλλ' εἰ
περ καὶ ἡ αὐτοῦ Μακαριότης ἐπεμπεν ἡμῖν τὰ ταῖς προτέραις
ἁγίαις ἑπτὰ Οἰκουμενικαῖς Συνόδοις σύμφωνα καὶ συνάδοντα,
ἀντὶ τοῦ καυχᾶσθαι εἰς τὴν τῶν Προκατάχων αὐτῆς κηρυτ-
τομένην ὑπὸ τῶν Προκατάχων καὶ Πατέρων ἡμῶν ἐπὶ Οἰκου-
μενικῆς Συνόδου εὐσέβειαν, εἶχεν ἂν καυχᾶσθαι δικαίως ἐπὶ
τῇ ἰδίᾳ αὐτῆς Ὀρθοδοξίᾳ· ἀντὶ πατραγαθίων δηλαδή, ἀνδρα-
γαθίας κηρύττουσα· ὥστε ἐπὶ τῇ αὐτοῦ Μακαριότητι κεῖται
καὶ νῦν, ἐὰν ἐπιστείλῃ τοιαῦτα, οἷα διακόσιοι Πατέρες ἐξετά-
σαντες καὶ συγκρίναντες εὕρωσι σύμφωνα καὶ συνάδοντα ταῖς
ῥηθείσαις προτέραις Συνόδοις, ἐπ' αὐτῇ, φαμέν, κεῖται ἵνα ἀ-
κούσῃ καὶ παρ' ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν τὴν σήμερον οὐ μόνον
τὸ, « ὁ Πέτρος οὕτως ὠμίλησε, » καὶ εἴ τι ἕτερον σεμνόν,
ἀλλὰ καὶ τὸ, ἀσπασθήτω ἡ ἁγία χεὶρ ἡ ἀπομάξασα τὰ δά-
κρυα τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας.

§. 16. Καὶ πάντως ἐκ τῆς περινοίας τῆς αὐτοῦ Μακαριό-
τητος ἐξῆν ἀπεκδέχεσθαι τηλικούτον ἔργον ἄξιον τοῦ γνη-
σίου διαδόχου τοῦ μακαρίου Πέτρου, τῶν Λέοντος τοῦ Α',
καὶ Λέοντος τοῦ Γ', τοῦ ἐπὶ προφυλακῇ τῆς ὀρθοδόξου
πίστεως χαράξαντος τὸ θεῖον Σύμβολον ἀκαινο-
τόμητον ἐπὶ ἀσπίδων ἀκαταμαχήτων, ἔργον, ὃ συνάψει τὰς
Ἐκκλησίας τῆς Δύσεως τῇ Καθολικῇ ἁγίᾳ Ἐκκλησίᾳ, ἐν ᾗ
καὶ ἡ κανονικὴ Πρωτοκαθεδρεῖα τῆς αὐτοῦ Μακαριότητος,

καὶ αἱ Ἑδραὶ πάντων τῶν Ἐπισκόπων τῆς Δύσεως κεναὶ καὶ ἔτοιμαὶ διατελοῦσιν· ἡ γὰρ Καθολικὴ Ἐκκλησία ἀπεκδεχομένη πάντως τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἀποστατησάντων Ποιμένων μετὰ τῶν Ποιμένων αὐτῶν, οὐ διορίζει ψιλῶ τῷ ὀνόματι ἐπὶ τῆς τῶν ἄλλων ἐνεργείᾳ κυριότητος παρεισάκτους, καπηλεύουσα τὴν Ἱερωσύνην. Καὶ δὴ ἀπεξεδεχόμεθα « λόγον παρακλήσεως » καὶ ἠλπίζομεν αὐτόν, ὡς ἔγραφεν ὁ ἅγιος Βασίλειος πρὸς τὸν ἅγιον Ἀμβρόσιον Ἐπίσκοπον Μεδιολάνων (Ἐπισ. νέ.), « ἀνανεῶσαι τὰ ἀρχαῖα τῶν Πατέρων ἵχνη » ὅτε οὐκ ἄνευ μεγάλης ἐκπλήξεως ἡμετέρας ἀνέγνωμεν τὴν ῥηθεῖσαν πρὸς τοὺς Ἀνατολικοὺς ἐγκύκλιον, ἐν ᾗ ὀρώμεν πόνῳ ἀπαραμυθήτῳ ψυχῆς καὶ τὴν αὐτοῦ ἐπὶ συνέσει ἐπαινουμένην Μακαριότητα, ὡς καὶ τοὺς ἀπὸ τοῦ σχίσματος Προκατόχους αὐτῆς, ῥήματα λαλοῦσαν νοθεύσεως: ἦτοι παρεγγραφὴν τοῦ ἀμωμήτου ἱεροῦ ἡμῶν Συμβόλου, σφραγισθέντος ἤδη ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων· παραβίασιν τῶν ἱερῶν λειτουργιῶν, ὧν μόνον ἡ οὐρανία ὑφῆ, καὶ τὰ τῶν συνταξαμένων ὀνόματα, καὶ ὁ Πῖνος τῆς γεραρᾶς ἀρχαιότητος, καὶ τὸ ἀποδοθὲν κῦρος ὑπὸ τῆς ἐβδόμης Οἰκουμενικῆς Συνόδου (Πράξ. ζ') ἀπενάρκωσεν ἂν καὶ παλινδρομῆσαι ἐποίησε καὶ τὴν ῥαπίσασαν τὸν Κύριον τῆς Δόξης ἱερόσυλον καὶ πάντολμον χεῖρα. Ἐξ ὧν εἰκάσαμεν εἰς ἡλίκον ἀδιεξίτητον λαβύρινθον βλάβης, καὶ ἀδιόρθωτον ἀμαρτάδα ἀνακυκλήσεως, ἐνέβαλεν ὁ Παπισμὸς ἔτι καὶ τοὺς συνετωτέρους καὶ εὐλαβεσέρους Ἐπισκόπους τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ὥστε μὴ δύνασθαι ἄλλως ποιεῖν αὐτοὺς εἰς διατήρησιν τοῦ ἀναμαρτήτου, καὶ ἐπομένως τοῦ σπουδαζομένου τοποτηρητικοῦ ἀξιώματος, καὶ τοῦ Δεσποτικοῦ Πρωτείου μετὰ τῶν ἐπακολούθων αὐτῷ, ἢ κατορχεῖσθαι μὲν καὶ τῶν θειοτάτων καὶ ἀθίκτων, τολμᾶν δὲ κατὰ πάντων ὁμόσε, καὶ ταῦτα λόγῳ μὲν ἐπενδυομένους

εὐλάβειαν « τῆς ἀξιοσεβάστου ἀρχαιότητος » (σελ. ιά, σ. 16), πράγματι δὲ μένει ἔνδον ὁ νεωτερικὸς θυμὸς ἀμείλικτος κατὰ τῆς Ἀγιότητος ἐν τῷ λέγειν, « ὀφείλουν νὰ ἀπορριφθῶσιν ἀπὸ ταύτας ὅσα μετὰ τὴν διαίρεσιν!! παρείσπεσαν εἰς αὐτάς » κτλ. (αὐτ. στίχ. 11), μιγνύντας οὕτω καὶ μέχρι τοῦ Δεσποτικοῦ Δείπνου τὸν ἰὸν τοῦ νεωτερισμοῦ. Καὶ δοκεῖ ἐκ τῶν λόγων τούτων, ὡς ἡ αὐτοῦ Μακαριότης ὑπολαμβάνει, ὅτι καὶ ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ συνέβη ὅ,τι σύνοιδε συμβάν καὶ εἰς τὴν τῆς Ῥώμης μετὰ τὸν Παπισμόν: ἦτοι ἀλλοιώσεις καθάπαξ εἰς ἅπαντα τὰ μυστήρια, καὶ διαφθορὰ ἐπὶ σχολαστικῇ τερθρείᾳ, εἰς ἣν θαρρόων ἀρκεῖται εἰς ὁμοιοπάθειαν καὶ τῶν ἡμετέρων ἱερῶν Λειτουργιῶν καὶ Μυστηρίων καὶ Δογμάτων, πάντοτε ὁμῶς εὐλαβουμένη « τὴν ἀξιοσεβάστον ἡμῶν ἀρχαιότητα! » καὶ, διὰ συγκατάβασιν πάντως Ἀποστολικήν! χωρὶς, ὡς λέγει, (σελ. ιά, στίχ. 5) « νὰ θλίψῃ ἡμᾶς μὲ σκληράν τινα προγραφὴν! » Ἐκ τοιαύτης ἀγνοίας τῶν καθ' ἡμᾶς Ἀποστολικῶν καὶ Καθολικῶν διαιτημάτων, προῆλθε πάντως καὶ ἡ ἑτέρα αὐτῆς ἀπόφανσις (σελ. ζ', στί. 22). « Ἀλλ' οὔτε μεταξὺ ὑμῶν ἡδυνήθη νὰ διατηρηθῇ ἡ τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ἱερᾶς ἐπιστάσεως ἐνότης » ἀποδιδούσης παραδόξως τὸ οἰκεῖον πάθημα εἰς ἡμᾶς, ὡς ποτε καὶ ὁ Πάπας Λέων ὁ ἕννατος ἔγραφε πρὸς τὸν ἐν μακαρίοις Μιχαὴλ τὸν Κηρουλάριον, ἐγκαλῶν τοὺς Γραικοὺς ὡς μεταβαλόντας τὸ Σύμβολον τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, μηδαμῶς αἰδούμενος μήτε τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ, μήτε τὴν Ἱστορίαν. Ἀλλὰ πεπείσμεθα ὅτι, ἂν ἡ αὐτοῦ Μακαριότης ἀνακαλέσῃ εἰς μνήμην τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἀρχαιολογίαν καὶ ἱστορίαν, τὴν διδασκαλίαν τῶν θείων Πατέρων, καὶ τὰς ἀρχαίας λειτουργίας, τῆς Γαλλίας, τῆς Ἰσπανίας, καὶ τὸ Εὐχολόγιον τῆς ἀρχαίας Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἐν ἐκπλήξει γενήσεται, μαν-

θάνουσα πόσας μὲν ἄλλας τερατώδεις θυγατέρας ἐγέννησεν ἐν τῇ Δύσει ὁ Παπισμὸς, ἔτι καὶ νῦν ζώσας, ἐνῶ ἡ Ὁρθοδοξία ἐτήρησε τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν ἀφθορον νύμφην τῷ νυμφίῳ αὐτῆς παρ' ἡμῖν, καίτοι μηδεμίαν μὲν ἔχουσιν ἀσυνομίαν κοσμικὴν, ἡ ὡς λέγει ἡ αὐτοῦ Μακαριότης (σελ. ζ', στίχ. 23) « ἱερὰν ἐπιστάσιαν, » μόνῳ δὲ τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης καὶ τῷ φίλτρῳ πρὸς τὴν κοινὴν μητέρα συνεχομένοις ἐν ἐνότητι Πίστει εὐσφραγισμένης ταῖς ἐπτὰ σφραγῖσι τοῦ Πνεύματος (Ἀποκ. ἐ, 1), ἥτοι ταῖς ἐπτὰ Οἰκουμενικαῖς Συνόδοις, καὶ ἐν ὑπακοῇ ἀληθείας· πόσα δὲ « ὀφείλουσι ἀληθῶς νὰ ἀπορρίψωσιν ἀπὸ τὰ σημερινὰ παπικὰ δόγματά τε καὶ μυστήρια, » καθὼς « ἐντάλματα ἀνθρώπων, » ὅπως δυνήθῃ καταλλαγῆναι ἡ τὰ πάντα καινοτομήσασα τῆς Δύσεως Ἐκκλησία πρὸς τὴν ἀναλλοίωτον Καθολικὴν ὀρθόδοξον πίστιν τῶν κοινῶν Πατέρων ἡμῶν, εἰς ἣν, ὡς γνωρίζει, καθὰ λέγει (σελ. ή, σ. 30), τὴν ἡμετέραν κοινὴν σπουδὴν, « τοῦ νὰ προσέχωμεν εἰς τὴν διατηρηθεῖσαν ὑπὸ τῶν προγόνων ἡμῶν διδασκαλίαν, » οὕτω καλῶς ποιεῖ διδάσκουσα (αὐτ. στίχ. 31) ἡμᾶς, ἵνα « ἀκολουθῶμεν τοὺς ἀρχαίους Ἱεράρχας καὶ πιστοὺς τῶν Ἀνατολικῶν Ἐπαρχιῶν, » οἵτινες πῶς ἐνόουν τὸ διδασκαλικὸν ἀξίωμα τῶν Ἀρχιεπισκόπων τῆς Πρεσβυτέρας Ῥώμης, καὶ ποίαν τινα ἰδέαν αὐτῶν ὀφείλομεν ἔχειν ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, καὶ τίνι τρόπῳ δεῖ δέχεσθαι τὰς διδασκαλίας αὐτῶν, Συνοδικῶς τε δεδώκασιν ἡμῖν ὑπογραμμὸν (§. 15), καὶ ὁ οὐρανοφάντωρ Βασίλειος σαφῶς ἡρμήνευσε (§. 17)· πῶς δὲ καὶ τὸ κυριαρχικόν, ἐπεὶδὴ ἐνταῦθα οὐ πραγματεῖαν ἐκτιθέμεθα, αὐτὸς ὁ μέγας Βασίλειος πάλιν ὑποτυπώσάτω ἐν ὀλίγοις, « ἐβουλόμην αὐτῶν ἐπιστεῖλαι τῷ κορυφαίῳ (αὐτόθ.).

§. 17. Ἐκ τούτων ἀπάντων συμπεραίνει καὶ πᾶς μὲν τρόφιμος τῆς ὑγιῶς Καθολικῆς διδασκαλίας, ἀλλ' ἰδίως ἡ αὐ-

τοῦ Μακαριότης, πόσον ἀνόσιον μὲν καὶ ἀντισυνοδικόν τὸ κατατολμᾶν ἀλλοίωσιν τῶν ἡμετέρων Δογμάτων τε καὶ λειτουργιῶν καὶ λοιπῶν ἱεουργιῶν γενομένων τε καὶ δὴ καὶ μαρτυρουμένων ὁμηλικῶν τῷ χριστιανικῷ κηρύγματι, διὰ τὸ ἀπονεμηθὲν αὐτοῖς ἀείποτε σέβας, καὶ τὸ πιστεύεσθαι ἄθικτα, καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀρχαίων ὀρθοδόξων Παπῶν, οἷς ποτε ταῦτα καὶ ἡμῖν κοινὰ ἐχρημάτισαν. Πόσον δὲ εὐπρεπές τε καὶ ὁσιον ἡ βελτίωσις τῶν καινοτομιῶν, ὧν τὴν κεχρονολογημένην εἰσαγωγὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ῥώμης ἡμεῖς τε καθ' ἕκαστον οἶδαμεν, καὶ οἱ ἀοίδιμοι Πατέρες ἡμῶν διεμαρτυρήθησαν ἐγκαίρως κατὰ τοῦ νεωτερισμοῦ. Εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροι λόγοι εὐχερείας εἰς τὴν αὐτοῦ Μακαριότητα τῆς τοιαύτης μεταβολῆς. Πρῶτον· ὅτι τὰ μὲν ἡμέτερα ἦσαν ποτε σεβάσματα καὶ εἰς τοὺς Δυτικούς, ὡς τὰς αὐτὰς ἱεουργίας ἔχοντας καὶ τὸ αὐτὸ Σύμβολον ὁμολογοῦντας· τὰ δὲ νεωτερικὰ οὔτε γνωστὰ τοῖς Πατράσιν ἡμῶν, οὔτε δυνάμενα ἀποδειχθῆναι καὶ ἐκ τῶν συγγραμμάτων τῶν ὀρθοδόξων Δυτικῶν Πατέρων, οὔτε μὴν σύστασιν φέροντα οὔτε ἐκ τῆς ἀρχαιότητος, οὔτε ἐκ τῆς καθολικότητος. Ἐπειτα· παρ' ἡμῖν οὔτε Πατριάρχαι οὔτε Σύνοδοι ἐδυνήθησαν ποτε εἰσαγαγεῖν νέα· διότι ὁ ὑπερασπιστὴς τῆς θρησκείας ἐστὶν αὐτὸ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ἥτοι αὐτὸς ὁ λαὸς, ὅστις ἐθέλει τὸ θρήσκευμα αὐτοῦ αἰωνίως ἀμετάβλητον καὶ ὁμοειδὲς τῷ τῶν Πατέρων αὐτοῦ, ὡς ἔργῳ ἐπειράθησαν καὶ πολλοὶ τῶν ἀπὸ τοῦ σχίσματος Παπῶν τε καὶ Πατριαρχῶν Λατινοφρόνων μηδὲν ἀνύσαντες, ἐνῶ ἐν τῇ Δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς οἱ κατὰ καιροὺς Πάπαι ἢ εὐκόλως ἢ βίᾳ ἐκάνονισαν τὰ νεολογούμενα δι' οἰκονομίαν, καθὰ ἀπελογοῦντο πρὸς τοὺς Πατέρας ἡμῶν, καίτοι καταμελίζοντες τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, οὕτω πάλιν Πάπας διὰ θεῖαν ὄντως καὶ δικαιοτάτην οἰκονομίαν δύναται, καταρτίζων οὐ δίκτυα, ἀλλ' αὐτὸν

τὸν διασχισθέντα χιτῶνα τοῦ Σωτῆρος, ἀντικαταστήσαι τα-
σεβάσματα ἀρχαῖα, « ἵκανὰ νὰ τηρήσωσι τὴν εὐσέβειαν, » ὡς
λέγει καὶ ἡ αὐτοῦ Μακαριότης (σελ. ια', στίχ. 16), ἅπερ καὶ
αὐτὸς τιμᾷ, ὡς λέγει (αὐτ. στίχ. 14), καὶ οἱ προκάτοχοι αὐ-
τοῦ, ἐπειπὼν τὸν ἀξιωματικὸν λόγον τῶν τινος μακαρίων
προκατόχων αὐτοῦ (ἔστι δὲ οὗτος Κελεστῖνος ὁ ἐπὶ τῆς Γ'
Οἰκουμένης Συνόδου). *Desinat novitas incessere vetustatem*
« παυσάσθω ἡ καινοτομία μιαίνειν τὴν ἀρχαιότητα. » Καὶ ἀ-
πολαύετω καὶ τοῦτο τὸ ὄφελος ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία ἐκ
τοῦ μέχρι τοῦδε ἀναμαρτήτου τῶν ἀποφάνσεων τῶν Παπῶν.
Πάντως ὁμολογητέον, ὅτι εἰς τοιαύτην ἐπιχείρησιν, καίτοι
τηλικούτος ὢν Πῖος ὁ Θ' καὶ τὴν σοφίαν καὶ τὴν εὐλάβειαν
καὶ τὸν τῆς χριστιανικῆς ἐνώσεως ἐν τῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ
ζῆλον, ὡς λέγει, μέλλει ὅμως ἀπαντῆσαι ἐνδοθεν τε καὶ ἑ-
ξωθεν δυσχερείας καὶ κόπους. Ἀλλ' ἐνταῦθα ἡμεῖς μὲν ὀφει-
λέται ἐσμέν μάλισθ', ὅπως ὑπενθυμίσωμεν, καὶ ἀπέστω τόλ-
μη! τὴν αὐτοῦ Μακαριότητα αὐτὸ τοῦτο τὸ θέμα τῆς Ἐπι-
στολῆς αὐτοῦ (σελ. ή, στίχ. 32), ὅτι « εἰς τὰ ἀφορῶντα τὴν
ὁμολογίαν τῆς θείας θρησκείας οὐδὲν δεινὸν ὑπάρχει, τὸ ὀ-
ποῖον καὶ διὰ τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ διὰ τὴν ἀνταπόδο-
σιν ἐν τῇ αἰωνίᾳ ζωῇ νὰ μὴν ὀφείλῃ τις νὰ ὑπομένῃ. » Κεῖ-
ται δὲ εἰς τὴν αὐτοῦ Μακαριότητα, ἵνα δείξῃ ἐνώπιον Θεοῦ
καὶ ἀνθρώπων, ὅτι ὡς συμβουλῆς θεαρέστου Ἐξάρχου, οὕτω
καὶ διεκδικητῆς πρόθυμος τῆς ἀδικουμένης εὐαγγελικῆς καὶ
συνοδικῆς ἀληθείας ἔτι καὶ τῇ τῶν ἰδίων αὐτοῦ συμφερόντων
θυσίᾳ, ὥστε εἶναι κατὰ τὸν Προφήτην (Ἠσ. μ', 17), « Ἀρ-
χὼν ἐν εἰρήνῃ καὶ Ἐπίσκοπος ἐν δικαιοσύνῃ. » Γένοιτο!
Ἀλλ' ἕως ἄν γένηται αὕτη ἡ ἐπιθυμητὴ τῶν ἀποστατησασῶν
Ἐκκλησιῶν ἐπιστροφή εἰς τὸ σῶμα τῆς μιᾶς ἀγίας Καθολι-
κῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ἧς ὁ μὲν « Χριστὸς κε-

φαλῇ » (Παύλ. Ἐφ. δ', 15), ἡμεῖς δὲ ἕκαστος « μέλη ἐκ μέ-
ρους, » πᾶσα συμβουλὴ γιγνομένη ὑπ' αὐτῶν, καὶ πᾶσα πα-
ραίνεσις αὐτεπάγγελτος, τείνουσα εἰς κατάλυσιν τῆς πατρο-
παραδότου ἡμετέρας ἀμωμήτου πίστεως, οὐ μόνον ὡς ὑπο-
πτos καὶ φευκτέα, ἀλλὰ καὶ ὡς δυσσεβὴς καὶ ψυχώλεθρος δι-
καίως κατακρίνεται Συνοδικῶς· καὶ εἰς ταύτην τὴν κατηγο-
ρίαν ἀνάγεται ἐν πρώτοις καὶ ἡ ῥηθεῖσα πρὸς τοὺς Ἀνα-
τολικοὺς ἐγκύκλιος τοῦ Ἐπισκόπου τῆς Πρεσβυτέρας Ῥώ-
μης Πάπα Πίου τοῦ Θ', καὶ τοιαύτην κηρύττομεν αὐτὴν ἐν
τῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ.

§. 18. Διὰ τοῦτο, ἀγαπητοὶ Ἀδελφοὶ καὶ Συλλειτουργοὶ
τῆς ἡμῶν Μετριότητος, ὡς αἰέποτε, οὕτω καὶ νῦν μάλισα ἐν
τῇ περιπτώσει ταύτῃ τῆς ἐκδόσεως τῆς ῥηθείσης Ἐγκυκλίου,
χρέος ἀπαραίτητον νομίζομεν ἑαυτοῖς, κατὰ τὴν ἡμετέραν
Πατριαρχικὴν καὶ Συνοδικὴν ἐνοχὴν, ὅπως μὴ ἀπόληται μη-
δεὶς ἐκ τῆς θείας Μάνδρας τῆς Καθολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκ-
κλησίας, τῆς Ἀγιωτάτης Μητρὸς ἀπάντων ἡμῶν, ἵνα ἡμᾶς
τε αὐτοὺς καθ' ἑκάστην ἐπενθυμίζωμεν, καὶ ὑμᾶς προτρέπω-
μεν εἰς αὐτὸ, ὅπως, ὑπενθυμίζοντες ἀλλήλους τοὺς λόγους
καὶ προτροπὰς τοῦ μακαρίου Παύλου πρὸς τοὺς ἱεροὺς Προ-
κατόχους ἡμῶν, οὓς αὐτὸς μετεκαλέσατο ἐν τῇ Ἐφέσῳ, ἐπα-
ναλαμβάνωμεν πρὸς ἀλλήλους. « Προσέχετε ἑαυτοῖς καὶ
παντὶ τῷ Ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ἡμᾶς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἔθετο
Ἐπισκόπους ποιμαίνειν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἣν περιε-
ποίησατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος. Ἐγὼ γὰρ οἶδα τοῦτο, ὅτι εἰ-
σελεύσονται μετὰ τὴν ἀφίξίν μου « λύκοι βαρεῖς » εἰς ὑμᾶς,
μὴ φειδόμενοι τοῦ Ποιμνίου, καὶ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστή-
σονται ἄνδρες λαλοῦντες διεστραμμένα τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς
μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν. Διὸ γρηγορεῖτε » (Πράξ. κ'). Τότε οἱ
Προκάτοχοι καὶ Πατέρες ἡμῶν, ἀκούσαντες τὰς θείας ταύτας

παραγγελίας, κλαυθμόν μέγαν ἐποιήσαντο, καὶ ἐπιπεσόντες εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ κατεφίλουν αὐτόν. Δεῦτε οὖν καὶ ἡμεῖς ἀδελφοί, ἀκούοντες αὐτοῦ νοουθετοῦντος ἡμᾶς μετὰ δακρύων, ἐπιπέσωμεν νοερῶς ὀλοφυρόμενοι ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταφιλοῦντες παρηγορήσωμεν αὐτόν τῇ σταθερᾷ ἡμῶν ὑποσχέσει, ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, οὐδεὶς ἡμᾶς παρακρούσει ἀπὸ τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας, οὐδεὶς ἡμᾶς αποπλανήσει τῆς ἀσφαλοῦς ὁδηγίας τῶν Πατέρων ἡμῶν, ὥσπερ κάκεινους οὐδεὶς ἠδυνήθη πλανῆσαι σὺν πάσῃ τῇ σπουδῇ, ἣν κατέβαλον κατὰ καιροῦς οἱ ἐπ' αὐτῷ ἐπεγερθέντες ὑπὸ τοῦ πειράζοντος· ὅπως ἀκούσωμεν παρὰ τοῦ Δεσπότου τὸ, « Εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, » χομιζόμενοι τὸ τέλος τῆς πίστεως, ἥτοι τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν ἡμῶν τε καὶ τοῦ λογικοῦ Ποιμνίου, ἐφ' ὃ κατέστησεν ἡμᾶς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον Ποιμένας.

§. 19. Ταύτην τὴν Ἀποστολικὴν παραγγελίαν καὶ προτροπὴν δι' ὑμῶν διαβιβάζομεν καὶ εἰς ἅπαν τὸ ὀρθόδοξον σύστημα, ὅπου ποτὲ γῆς εὐρίσκονται πολιτευόμενοι, εἰς τοὺς Ἱερεῖς καὶ εἰς τοὺς Ἱερομονάχους, εἰς τοὺς Ἱεροδιακόνους καὶ Μοναχοὺς, ἐνὶ λόγῳ εἰς ἅπαντα τὸν Κλῆρον καὶ τὸν εὐσεβῆ λαόν, ἄρχοντάς τε καὶ ἀρχομένους, πλουσίους ἢ πένητας, εἰς τοὺς γονεῖς καὶ εἰς τὰ τέκνα, εἰς τοὺς διδασκάλους καὶ μαθητάς, εἰς τοὺς πεπαιδευμένους καὶ ἀπαιδεύτους, εἰς τοὺς κυρίους καὶ ὑπηρέτας, ὅπως ἅπαντες ἐνισχύοντες καὶ συμβουλευόντες ἀλλήλους « δυνηθῶμεν στήναι πρὸς τὰς μεθοδίας τοῦ διαβόλου. » Οὕτω γὰρ προτρέπει ἡμᾶς ἅπαντας καὶ ὁ μακάριος Πέτρος ὁ Ἀπόστολος (Ἐπισ. β'). « Νήψατε, γρηγορήσατε, ὅτι ὁ ἀντίδικος ἡμῶν διάβολος, ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ ζητῶν τίνα καταπίῃ· ὃ ἀντίστητε στερεοὶ τῇ πίστει. »

§. 20. Ἡ γὰρ πίστις ἡμῶν, ἀδελφοί, οὐκ ἐξ ἀνθρώπων οὐδὲ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἣν ἐκήρυξαν οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι, ἐκράτουναν αἱ ἱεραὶ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, παρέδωκαν ἐκ διαδοχῆς οἱ μέγιστοι σοφοὶ Διδάσκαλοι τῆς Οἰκουμένης, καὶ ἐπεκύρωσαν τὰ ἐκχυθέντα αἵματα τῶν ἁγίων Μαρτύρων. « Κρατῶμεν τῆς ὁμολογίας, » ἦν παρελάβομεν ἄδολον παρὰ τηλικούτων ἀνδρῶν, ἀποσρεφόμενοι πάντα νεωτερισμόν, ὡς ὑπαγόρευμα τοῦ διαβόλου· ὁ δεχόμενος νεωτερισμόν, κατελέγχει ἐλλιπῇ τὴν κεκηρυγμένην ὀρθόδοξον πίστιν. Ἀλλ' αὕτη πεπληρωμένη ἡδὴ ἐσφράγισται, μὴ ἐπιδεχομένη μήτε μείωσιν, μήτε αὔξησιν, μήτε ἀλλοίωσιν ἡντιναοῦν, καὶ ὁ τολμῶν ἢ πρᾶξαι ἢ συμβουλευσαι ἢ διανοηθῆναι τοῦτο, ἡδὴ ἠρνήθη τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, ἡδὴ ἐκουσίως καθυπεβλήθη εἰς τὸ αἰώνιον ἀνάθεμα, διὰ τὸ βλασφημεῖν εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὡς τάχα μὴ ἀρτίως λαλήσαν ἐν ταῖς Γραφαῖς καὶ διὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων· τὸ φρικτὸν τοῦτο ἀνάθεμα, ἀδελφοί καὶ τέκνα ἐν Χριστῷ ἀγαπητὰ, οὐκ ἐκφωνοῦμεν ἡμεῖς σήμερον, ἀλλ' ἐξεφώνησε πρῶτος ὁ Σωτὴρ ἡμῶν (Ματθ. ιβ', 32). « Ὃς ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ, οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι. » ἐξεφώνησεν ὁ θεῖος Παῦλος (Γαλ. α', 6). « Θαυμάζω ὅτι οὕτω ταχέως μετατίθεσθε ἀπὸ τοῦ καλέσαντος ἡμᾶς ἐν χάριτι Χριστοῦ εἰς ἕτερον εὐαγγέλιον, ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο, εἰ μὴ τινὲς εἰσιν οἱ ταρασσόντες ἡμᾶς, καὶ θέλοντες μεταστρέψαι τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ· ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς ἢ Ἀγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω. » ἐξεφώνησαν τοῦτο αἱ ἐπτὰ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι καὶ σύμπας ὁ χορὸς τῶν Θεοφόρων Πατέρων. Ἀπαντες οὖν οἱ νεωτερίζοντες ἢ αἵρέσει ἢ σχίσματι, ἐκουσίως ἐνεδύθησαν,

κατὰ τὸν ψαλμωδὸν, (Ψαλμ. ρή, 17), « κατάραν ὡς ἱμάτιον, » κἂν τε Πάπαι, κἂν τε Πατριάρχαι, κἂν τε Κληρικοί, κἂν τε Λαϊκοί ἔτυχον εἶναι· « κἂν Ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ, ἀνάθεμα ἔστω, εἴ τις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε. » Οὕτω φρονοῦντες οἱ Πατέρες ἡμῶν, καὶ ὑπακούοντες εἰς τοὺς ψυχροσωτηρίους λόγους τοῦ Παύλου, ἐστάθησαν σταθεροὶ καὶ ἐδραῖοι εἰς τὴν ἐκ διαδοχῆς παραδοθεῖσαν αὐτοῖς πίσιν, καὶ διέσωσαν αὐτὴν ἄτρεπτον καὶ ἄχραντον διὰ μέσου τοσούτων αἱρέσεων, καὶ παρέδωκαν αὐτὴν εἰς ἡμᾶς εὐλικρινῇ καὶ ἀνόθευτον, ὡς ἐξηλθεν ἄδολος ἀπὸ τοῦ σώματος τῶν πρώτων ὑπηρετῶν τοῦ Λόγου· οὕτω φρονοῦντες καὶ ἡμεῖς, ἄδολον, ὡς παρελάβομεν, μετοχετεύσομεν αὐτὴν εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς, μηδὲν παραμείβοντες, ἵνα ᾧσι κακεῖνοι, ὡς καὶ ἡμεῖς, εὐπαρουσίαστοι καὶ ἀκαταίσχυντοι, λαλοῦντες περὶ τῆς τῶν Προγόνων αὐτῶν πίστεως.

§. 21. Ὅθεν, ἀδελφοὶ καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητὰ, « τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἡγνικότες ἐν ὑπακοῇ τῆς ἀληθείας, » κατὰ τὸν Ἀπόστολον (Α' Πέτρ. α', 22), « προσέχωμεν τοῖς ἀκουσθεῖσι μήποτε παραρρύωμεν » (Ἑβρ. α', 1). Ἡ πίστις καὶ ἡ ὁμολογία ἦν κατέχομεν ἀκαταίσχυντός ἐστι, διδασκομένη ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ἐκ στόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν, μεμαρτυρημένη ὑπὸ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ὑπὸ τῶν ἱερῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων, κεκηρυγμένη εἰς τὴν ὑφήλιον, μαρτυρουμένη καὶ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς, οἵτινες, πρὶν ἢ ἀποστατήσωσιν ἀπὸ τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς τὰς αἱρέσεις αὐτὴν τὴν πίστιν κατεῖχον καὶ αὐτοὶ, ἢ κἂν οἱ πατέρες, ἢ οἱ προπάτορες αὐτῶν· μαρτυρεῖται ὑπὸ τῆς διηνεκοῦς ἰστορίας, ὡς θριαμβεύσασα κατὰ πασῶν τῶν αἱρέσεων, αἵτινες κατεδίωξαν καὶ καταδιώκουσιν αὐτὴν, ὡς ὁρᾶτε, μέχρι τῆς σήμερον. Οἱ ἀλληλοδιάδοχοι ἱεροὶ θεῖοι Πατέρες καὶ Προκάτοχοι ἡμῶν ἀρχό-

μενοι ἀπὸ τῶν Ἀποστόλων, καὶ οὓς κατέστησαν οἱ Ἀπόστολοι διαδόχους μέχρι τῆς σήμερον, μίαν καὶ ἀδιάρρηκτον ἅλυσιν καταρτίζοντες, καὶ χειρὶ χειρα συνδέοντες συγκλείουσιν ἱερὸν περίβολον, οὗ « θύρα ὁ Χριστός, » ἐν ᾧ ἅπαν τὸ ὀρθόδοξόν Ποίμνιον ποιμαίνεται εἰς τὰς ζειδώρους νομάς τῆς μυστικῆς Ἑδέμ, καὶ οὐχὶ « εἰς ἄνοδα καὶ τραχέα! » ὡς ὑπολαμβάνει ἡ αὐτοῦ Μακαριότης (σελ. ζ', στίχ. 12)· ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν κατέχει αὐτὰ τὰ ἀδιάπτωτα καὶ ἀνόθευτα κείμενα τῶν θείων Γραφῶν, τῆς μὲν Παλαιᾶς Διαθήκης τὴν ἀληθῆ καὶ ἀρτίαν μετάφρασιν, τῆς δὲ Νέας· αὐτὸ τὸ θεῖον πρωτότυπον· αἱ τελεταὶ τῶν ἱερῶν Μυστηρίων, καὶ ἰδίᾳ αἱ τῆς θείας Λειτουργίας, εἰσὶν αὐταὶ ἐκεῖναι αἱ Ἀποστολοπαράδοτοι λαμπραὶ καὶ κατανυκτικαὶ τελεταί. Οὐδὲν ἔθνος, οὐδεμία κοινωμία χριστιανικὴ δύναται καυχηθῆναι εἰς τὸν Ἰάκωβον, εἰς τὸν Βασίλειον, εἰς τὸν Χρυσόστομον· αἱ σεπταὶ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, οὗτοι οἱ ἑπτὰ στύλοι τοῦ οἴκου τῆς σοφίας, ἐν αὐτῇ καὶ παρ' ἡμῖν συνεκροτήθησαν· αὐτὴ κατέχει τὰ πρωτότυπα τῶν ἱερῶν ὅρων αὐτῶν. Οἱ ἐν αὐτῇ Ποιμένες, καὶ τὸ τίμιον Πρεσβυτέριον, καὶ τὸ Μοναχικὸν Τάγμα διατηρεῖ αὐτὴν τὴν ἀρχαιοτάτην εὐαγῆ σεμνότητα τῶν πρώτων αἰώνων τοῦ χριστιανισμοῦ, καὶ εἰς τὰς ἀξιώσεις, καὶ εἰς τὸ πολίτευμα, ἔτι καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀπλοϊκὴν ἀμφίεσιν αὐτῶν. Ναί! ἀληθῶς, εἰς ταύτην τὴν ἁγίαν Μάνδραν διηνεκῶς ἐπέπεσόν τε καὶ ἐπιπίπτουσιν, ὡς καὶ ἐφ' ἡμῖν ὁρῶμεν, « λύκοι βαρεῖς, » κατὰ τὴν πρόβρῃσιν τοῦ Ἀποστόλου, ὅπερ δείκνυσιν, ὅτι τὰ ἀληθῆ ἀρνία τοῦ Ἀρχιποίμενος ἐν αὐτῇ ἐπαυλίζονται· ἀλλ' αὐτὴ καὶ ἔφαλε καὶ ψαλεῖ εἰς τὸν αἰῶνα· « Κυκλώσαντες ἐκύκλωσάν με, καὶ τῷ ὀνόματι Κυρίου ἡμυνάμην αὐτούς » (Ψαλμ. ριζ', 11. Προσθήσωμεν δὲ καὶ ἀνάμνησιν λυπηρὰν μὲν, χρήσιμον δὲ εἰς ἀπόδειξιν καὶ πίσωσιν τῆς ἀληθείας τῶν ἡμετέρων λό-

γων. Ἀπανθ' ὅσα χριστιανικά γένη ὀρῶνται τὴν σήμερον σεμνυνόμενα εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, μὴ ἐξαιρουμένης μήτε αὐτῆς τῆς Δύσεως, μηδ' αὐτῆς τῆς Ῥώμης, ὡς καὶ ὑπὸ τοῦ καταλόγου τῶν πρώτων Παπῶν βεβαιούμεθα, ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἁγίων Προκατόχων καὶ Πατέρων ἐδιδάχθησαν τὴν ἀληθῆ εἰς Χριστὸν πίστιν, καὶ ὕστερον ἄνδρες δοσιότητος, ὧν πολλοὶ καὶ Ποιμένες καὶ Ἀρχιποίμενες ὄντες τῶν ῥηθέντων γενῶν, κατατολμήσαντες δειλαίοις λογισμοῖς καὶ γνώμας αἰρετικαῖς, ἐμίαναν, φεῦ! τὴν ὀρθοδόξιαν τῶν ἐθνῶν ἐκείνων, ὡς ἡ ἀψευδὴς ἱστορία διδάσκει ἡμᾶς, ὡς προεῖπεν ὁ Παῦλος.

§. 22. Διὰ τοῦτο ἐπιγινώμεν, ἀδελφοὶ καὶ τέκνα ἡμῶν πνευματικά, ἡλίκη ἡ χάρις, ἣν ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ἡμῶν, καὶ εἰς τὴν Μίαν, Ἀγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Αὐτοῦ Ἐκκλησίαν, ἥτις, οἷα Μητὴρ ἀνύποπτος παρὰ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς, ἀνατρέφει ἡμᾶς ἀκαταισχύντους καὶ εὐαπολογήτους ἐν εὐγενεῖ παρρησίᾳ « περὶ τῆς ἐν ἡμῖν Ἐλπίδος. » Ἀλλὰ τί ἀνταποδώσομεν ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ τῷ Κυρίῳ « περὶ πάντων ὧν ἀνταπέδωκεν ἡμῖν; » Ὁ ἀνενδεὴς Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τῷ οἰκείῳ αἵματι ἀνακτησάμενος ἡμᾶς, οὐδὲν ἕτερον ἀπαιτεῖ ἀφ' ἡμῶν, εἰμὴ τὴν ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας ἀφοσίωσιν ἡμῶν εἰς τὴν ἀμώμητον ἱερὰν πίστιν τῶν Πατέρων ἡμῶν, τὴν ἀγάπην καὶ τὸ φίλτρον εἰς τὴν ἀναγεννήσασαν ἡμᾶς οὐ ῥαντίσματι νεωτερικῷ, ἀλλὰ τῷ θείῳ λουτρῷ τοῦ Ἀποστολικοῦ Βαπτίσματος ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, τὴν τρέφουσιν ἡμᾶς κατὰ τὴν αἰωνίαν Διαθήκην τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ τιμίῳ Σώματι, καὶ ἀφθόνως, οἷα γνησία Μητὴρ, ποτίζουσιν ἡμᾶς τῷ ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας ἐκχυθέντι τιμίῳ αὐτοῦ Αἵματι. Περικυκλώσωμεν οὖν αὐτὴν νοερῶς, « ὡς τὰ νοσσία τὴν ὄρνιν, » ὅπου ποτὲ γῆς εὐρισκόμεθα, εἰς Ἀρχτον, ἢ εἰς Μεσημβρίαν,

εἰς Ἀνατολὴν ἢ Δύσιν· ἐξαρτήσωμεν τὰ ὄμματα καὶ τὰς διανοίας ἡμῶν αὐτῶν ἐκ τῆς θειοτάτης αὐτῆς καὶ λαμπροτάτης ὀψεώς τε καὶ καλλονῆς· ἐπιλαβώμεθα ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ τοῦ φωτεινοῦ χιτῶνος αὐτῆς, ὃν περιέβαλεν ἰδίαις ἀχράντοις αὐτοῦ χερσὶν « ὁ νυμφίος ὁ ὥραϊος κάλλει, » ὅτε ἐλυτρώσατο αὐτὴν ἐκ τῆς δουλείας τοῦ πλάνου, καὶ ἐστόλισεν αὐτὴν νύμφην ἑαυτῷ αἰωνίαν. Συναισθανθῶμεν εἰς τὰς ψυχὰς ἡμῶν αὐτῶν τὸ ἀμοιβαῖον ἀλγεινὸν αἶσθημα Μητρὸς φιλοτέκνου καὶ τέκνων φιλομητόρων, ὅταν λυκόφρονες ἄνδρες καὶ ψυχοκάπηλοι σπουδάζωσι καὶ μεθοδεύωνται, ἵνα ἡ ἐκείνην ἀπαγάγωσι δούλην, ἣ αὐτὰ ὡς ἀρνία ἐκ τῶν μητέρων αὐτῶν ἀφαρπάσωσιν. Ἐντείνωμεν δὲ τοῦτο τὸ αἶσθημα Κληρικοὶ τε καὶ Λαϊκοὶ ἤδη μάλιστα, ὅταν ὁ νοητὸς τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἐχθρὸς, χορηγῶν (σελ. 11, στίχ. 2—25) ἀπατηλὰς εὐκολίας, τηλικαῦτα μεταχειρίζεται ὄργανα, καὶ περιπατῇ ἀπανταχοῦ, κατὰ τὸν μακάριον Πέτρον, « ζητῶν τίνα καταπίη, » καὶ ὅταν « ἐν ὁδῷ ταύτῃ, ἣ πορευόμεθα » εἰρηνικῶς τε καὶ ἀκάκως, ἰστᾷ τὰς δολερὰς παγίδας αὐτοῦ.

§. 23. Ὁ δὲ Θεὸς τῆς εἰρήνης, « ὁ ἀναγαγὼν ἐκ νεκρῶν τὸν Ποιμένα τῶν προβάτων τὸν μέγαν, » « ὃς οὐ νυστάζει, οὐδὲ ὑπνώσσει φυλάσσων τὸν Ἰσραὴλ, » « φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ τὰ νοήματα ὑμῶν, » « καὶ κατευθυεῖ τὰς ὁδοὺς ὑμῶν εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν. » Ἐρρώσθε χαίροντες ἐν Κυρίῳ.

Ἀωμή, κατὰ μῆνα Μαῖον,
Ἰνδικτιῶνος Γ'.

✠ ΑΝΘΙΜΟΣ ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ-
ΠΟΛΕΩΣ ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡ-
ΧΗΣ, ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ ΤΩ ΘΕΩ ΑΓΑΠΗΤΟΣ ΑΔΕΛΦΟΣ ΚΑΙ
ΕΥΧΕΤΗΣ.

✠ ΙΕΡΟΘΕΟΣ ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ, ΚΑΙ
ΠΑΣΗΣ ΓΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ, ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ ΤΩ ΘΕΩ ΑΓΑΠΗΤΟΣ
ΑΔΕΛΦΟΣ ΚΑΙ ΕΥΧΕΤΗΣ.

✠ ΜΕΘΟΔΙΟΣ ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΘΕ-
ΟΥΠΟΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ, ΕΝ
ΧΡΙΣΤΩ ΤΩ ΘΕΩ ΑΓΑΠΗΤΟΣ ΑΔΕΛΦΟΣ ΚΑΙ ΕΥΧΕΤΗΣ.

✠ ΚΥΡΙΑΛΛΟΣ ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΤΩΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ
ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗΣ, ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ ΤΩ ΘΕΩ ΑΓΑ-
ΠΗΤΟΣ ΑΔΕΛΦΟΣ ΚΑΙ ΕΥΧΕΤΗΣ.

✠ Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἱερὰ Σύνοδος.

✠ Ο ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΠΑΙΣΙΟΣ.

✠ Ο ΕΦΕΣΟΥ ΑΝΘΙΜΟΣ.

✠ Ο ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ.

✠ Ο ΚΙΖΥΚΟΥ ΙΩΑΚΕΙΜ.

✠ Ο ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ.

✠ Ο ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ ΙΕΡΟΘΕΟΣ.

✠ Ο ΔΕΡΚΩΝ ΝΕΟΦΥΤΟΣ.

✠ Ο ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ.

✠ Ο ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΚΥΡΙΑΛΛΟΣ.

✠ Ο ΒΕΡΡΟΙΑΣ ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ.

✠ Ο ΠΙΣΣΙΔΕΙΑΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ.

✠ Ο ΣΜΥΡΝΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ.

✠ Ο ΜΕΛΕΝΙΚΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ.

✠ Ο ΣΟΦΙΑΣ ΠΑΙΣΙΟΣ.

✠ Ο ΛΗΜΝΟΥ ΔΑΝΙΗΛ.

✠ Ο ΔΡΥΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ.

✠ Ο ΕΡΣΕΚΙΟΥ ΙΩΣΗΦ.

✠ Ο ΒΟΔΕΝΩΝ ΑΝΘΙΜΟΣ.

✠ Ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ Ἱερὰ Σύνοδος.

✠ Ο ΑΡΚΑΔΙΑΣ ΖΑΧΑΡΙΑΣ.

✠ Ο ΕΜΕΣΗΣ ΜΕΘΟΔΙΟΣ.

✠ Ο ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΣ.

✠ Ο ΛΑΟΔΙΚΕΙΑΣ ΑΡΤΕΜΙΟΣ.

✠ Ἡ ἐν Ἱερουσαλήμ Ἱερὰ Σύνοδος.

✠ Ο ΠΕΤΡΑΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ.

✠ Ο ΒΗΘΛΕΕΜ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ.

✠ Ο ΓΑΖΗΣ ΦΙΛΗΜΩΝ.

✠ Ο ΝΕΑΠΟΛΕΩΣ ΣΑΜΟΥΗΛ.

✠ Ο ΣΕΒΑΣΤΕΙΑΣ ΘΑΔΔΑΙΟΣ.

✠ Ο ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΣ.

✠ Ο ΘΑΒΩΡΙΟΥ ΙΕΡΟΘΕΟΣ.

ΠΡΟΣΟΜΕΝ.

ΛΥΠΗΡΟΝ μὲν καὶ ἀξιοθρήνητον τὸ γεγονός, λυπηρὰ δὲ καὶ ἡ ἀνάμνησις αὐτοῦ, ἔτι καὶ νῦν μετὰ χιλίους περίπου χρόνους, ἀλλ' ἐγένετο, ἥδη τετέλεσται! Ἡ Ῥωμὰνα Ἐκκλησία, ἡ πάλαι περικλεῆς ἐπὶ εὐσεβείᾳ ὑπέπεσε καὶ ὑπόκειται ἤδη εἰς πολυειδεῖς νεωτερισμούς, ὧν οἱ μὲν εἰσι καθαραὶ αἵρέσεις, ὡς ἀπτόμενοι τὴν τῆς θεότητος ὀρθόδοξον ὁμολογίαν, οἱ δὲ εἰσι προφανῶς βλασφημίαι εἰς τε τὴν Ἱερὰν Γραφὴν καὶ εἰς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, οἱ δὲ, τέλος, οὐκ ἀδιάφοροι, ὅτι πλαγίως ἢ ψευδίζουσιν, ἢ ἀλλοιοῦσι τὰς Ἀποστολικὰς διατάξεις· ἐνὶ λόγῳ, ἀπὸ Νικολάου τοῦ Α' ὑπέπεσεν εἰς τὸν Παπισμὸν, ὅστις ἐστὶ τὸ ἄθροισμα τῶν νεωτερισμῶν, περὶ ὧν κατὰ πλάτος ἐροῦμεν, ἐπικυρωθὲν ὑπὸ τῶν αἰὲ Παπῶν (ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα), οἵτινες ἐτόλμησαν ἵνα κηρύξωσιν ἑαυτοὺς μὲν ἀλάνθαστους καὶ ἀνώτερον κῦρος ἔχοντας τοῦ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τὴν δὲ Καθολικὴν ἀγίαν Ἐκκλησίαν οἰκείαν προσωπικὴν κληρονομίαν· καὶ φύσει ὁ κληρονόμος διατίθῃ τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ ὡς ἐθέλει, καὶ ὁ ἀλάνθαστος στοχάζεται, ὅ,τι καὶ ὅπως ἂν πράξῃ, ὀρθῶς πεπραγμένον εἶναι, καὶ πᾶσα συμβουλή, εἴτε ἐκ τῶν προτέρων αὐτοῦ γενομένη, εἴτε ἐκ τῶν συγχρόνων αὐτοῦ, ματαία ἀποβαίνει, διότι ὁ νοῦς αὐτοῦ γίνεται ἀδόκιμος. Ἀλλ' ἀρκτέον τῆς ἀναπτύξεως τοῦ γεγονότος.

Ἀνέκαθεν, ἐξ ὅτου ὁ Χριστιανισμὸς ἐφήπλωται κατ' ἀνατολήν καὶ δύσιν, ἄρκτον καὶ μεσημβρίαν, ἐδέησεν ἵνα καὶ τις σύνδεσμος ὑπάρχῃ μὲν μεταξὺ τῶν κατὰ τόπους Ἐπισκόπων, ὅπως δὲ μὴ γένηται πρόσκλαυσις, ὡς ἀδικουμένων δῆθ' ἐν τινων ἄλλων, ἔγνωσαι, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐκ τῆς φύσεως καὶ χρείας τῶν πραγμάτων ἦν πως ἐν ἐνεργείᾳ τὸ ἔθος καὶ ἀνέκαθεν, ἵνα, αἱ τότε γνωσταὶ μητροπόλεις τοῦ ἀπεράντου κράτους τῶν Ῥωμαίων: Ῥώμη, Ἀλεξανδρεία καὶ Ἀντιόχεια, καὶ οἱ αὐτῶν Ἐπίσκοποι ὧσι τρόπον τινὰ τὰ κέντρα τῆς χριστιανωσύνης· διότι ἐν αὐταῖς ἐθεωροῦντο καὶ πᾶσαι αἱ ὑποθέσεις τῶν ἐθνῶν, καὶ εἰς αὐτάς συνέτρεχον πάντες οἱ ἰδιῶται πανταχόθεν εἰς διευθέτησιν τῶν βιωτικῶν αὐτῶν πραγμάτων· ἦσαν δὲ οὗτοι τρεῖς: ὁ Ῥώμης, ὁ Ἀλεξανδρείας καὶ ὁ Ἀντιοχείας· καὶ ὁ μὲν Ἀντιοχείας ὠνομάζετο κυρίως Πατριάρχης, Ἑλληνικῶ τῷ ὀνόματι, οἱ δὲ ἕτεροι δύο Πάπαι, βαρβαρικῶ μὲν, σημαίνουντι δὲ τὸ αὐτὸ, προσλαβόντες τοῦτο τὸ ἐπώνυμον ἐπὶ τὸ ἐπισκοπικὸν αὐτῶν ἀξίωμα τιμητικῶς καὶ πολὺ μεταγενεστέρως, πρῶτον μὲν ὁ Ἀλεξανδρείας, εἶτα καὶ ὁ Ῥώμης. Ἄλλ' ἅμα συνῆλθεν ἡ πρώτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἔκρινε δίκαιον, ὅπως καὶ ἡ Ἱερουσαλήμ, ὅπου ἐτελέσθη τὸ μέγα μυστήριον τῆς Οἰκονομίας, ἔχῃ τιμὴν ἑδρας. Καὶ ὅτε μετὰ περὶ 50 ἔτη συνεκροτήθη ἡ Β' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος καὶ κατήρτισε τὸ, ὅπερ ἡ Α' ἤρξατο μὲν, διὰ δὲ τὰς ταραχὰς τῶν Ἀρειανῶν οὐκ εὐκαίρησεν ἀπαρτῆσαι, ἦτοι τὴν θεολογίαν τῆς παναγίας Τριάδος, οἱ ἐν αὐτῇ συναθροισθέντες ἀγιώτατοι Πατέρες, διὰ τὸ γενέσθαι τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ αὐτὴν νέον κέντρον κοσμικῆς διοικήσεως, καὶ διὰ τὸ καθεσθῆναι ἐκεῖ πρῶτον τὸν χριστιανισμὸν ἐπὶ Αὐτοκρατορικοῦ θρόνου, ἐκήρυξαν καὶ τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἐπίσκοπον μέτοχον τῆς καθολικῆς ταύτης τιμῆς τοῦ χριστιανισμοῦ, καὶ οὕτως ἐγέ-

νοντο πέντε κέντρα ἀρχιερατικὰ ἢ Μητροπόλεις, εἰς ἃς περ διήρρεσεν ὁ μέγας Θεοδόσιος τότε ὀλόκληρον καὶ ὀλοσχερὲς τὸ ἤδη χριστιανικὸν κράτος τῶν Ῥωμαίων, κατὰ γε τὸ Ἐκκλησιαστικόν, ὀνομάσας τοὺς Ἐπισκόπους αὐτῶν Πατριάρχας. Εἰς ταῦτα τὰ πέντε κέντρα ἀναφέρεσθαι ὠφελον πάντες οἱ Ἐπίσκοποι ἔτι δὲ καὶ ἀπονέμειν τοῖς αὐτῶν Ἐπισκόποις τιμὴν ἰδιάζουσαν, κατὰ τὸν προεκδοθέντα Θ' Κανὸνα τῆς Β' ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου, λέγοντα· « Τοὺς καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν Ἐπισκόπους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν τῇ Μητροπόλει προεσῶτα Ἐπίσκοπον καὶ τὴν φροντίδα ἀναδέχεσθαι. (ἴσως ἀναδεχόμενον) πάσης ἐπαρχίας διὰ τὸ ἐν τῇ Μητροπόλει πανταχόθεν συντρέχειν πάντας τοὺς (τὰ) πράγματα ἔχοντας. Ὅθεν ἔδοξε καὶ τῇ τιμῇ προηγεῖσθαι αὐτὸν, μηδὲν τε πράττειν περιττὸν τοὺς λοιποὺς Ἐπισκόπους ἄνευ αὐτοῦ, κατὰ τὸν ἀρχαῖον κρατήσαντα ἐκ τῶν Πατέρων ἡμῶν κανόνα· ἢ ταῦτα μόνον, ὅσα τῇ ἐκάστου ἐπιβάλλει παροικία καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις. Ἐκαστον γὰρ Ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῆς ἑαυτοῦ παροικίας, διοικεῖν τε κατὰ τὴν ἐκάστου » κτλ. Οὗτος ὁ κανὼν ὑπάρχει ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ πηγὴ τῶν κανονικῶν δικαιωμάτων τοῦ Ἐπισκόπου Ῥώμης, ἅπερ τῷ χρόνῳ καὶ τῇ παραπραγματείᾳ, καί ποτε καὶ τῇ δολιότητι ἐκ μέρους τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ῥώμης, καὶ δὴ, καὶ τῇ δεισιδαιμονίᾳ καὶ βαρβαρότητι καὶ ἀμαθείᾳ τῶν τότε κατὰ τόπους ποιμένων καὶ ἡγεμόνων, τοῦτο τὸ ρυάκιον κατιὸν τῷ μακρῷ χρόνῳ, καὶ, εἰσδεχομένων ἢ ἀρπαζομένων ἐνθεν κακῶς προνομίων, ἐγένετο αὐτόχρημα ὠκεάνιός τις Νεῖλος, ἐν ᾧ ἐπνίγησαν αὐτανδρα ὀλόκληρα πλοῖα.

Σημείωσις. Οὗτος ὁ Κανὼν ἀνάπτυξις τις ἐστὶ τοῦ λδ' Ἀποστολικοῦ Κανόνος, ὃν ἐφήρμοσε καὶ ὁ ἐν Ἀγίοις Εἰρηναῖος περὶ τὰ τέλη τοῦ Β' αἰῶνος εἰς τὴν δυτικὴν Μητρόπολιν, ἢ

τις ἐστὶν ἡ Ῥώμη. (Ὅρα Παπιστικῶν Ἑλέγχων τόμ. Α', σελ. 309, §. 1). Σώζεται ἐν βαρβάρῳ Λατινικῇ μεταφράσει σύγγραμμα αὐτοῦ ἀπολεσθὲν, « Ἑλέγχου καὶ ἀνατροπῆς τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, » ἐν ᾧ θέλων ἵνα ἀποδείξῃ οὗτος ὁ ἅγιος Πατὴρ, ὅτι ὅπου ἐκ πολλῶν μερῶν συνέρχονται πολλοὶ χριστιανοί, οἷον ἐν Ῥώμῃ, καὶ εὐρίσκοντες ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτῆς τὴν κατὰ τόπους ἑαυτῶν πίστιν ἐν αὐτῇ, μαρτυροῦσι τρόπον τινά, ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ ἀποστολοπαράδοτος καὶ καθολικὴ πίστις, ἄλλως γὰρ οὐκ ἂν εὐρίσκον ἐν Ῥώμῃ τὴν παρ' αὐτοῖς ἀπανταχοῦ κατὰ τόπους κηρυχθεῖσαν πίστιν ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων· εἰ δὲ καὶ ἡλλοιωθὲν τι, οἱ πανταχόθεν ἐξ ἀνάγκης ἐρχόμενοι (ἤτοι διὰ τὰς ὑποθέσεις αὐτῶν) πιστοὶ διώρθουν ἂν τὸ ἡλλοιωθὲν, ἢ καὶ παραλειφθὲν, ἢ καὶ ἡλεγχον αὐτὸ μὴ συγκεινωνοῦντες. Ὡς ὁ Ἅγιος Εἰρηναῖος οὐκ ἐκ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ῥώμης μόνον, ἀλλ' ἐκ τῆς τῶν ἀπανταχόθεν ἤτοι ἐκ τῶν ἄλλων Ἀποστολικῶν Ἐκκλησιῶν πορευομένων ἐξ ἀνάγκης ὑποθέσεων εἰς Ῥώμην, καὶ εὐρίσκόντων ἐν τῇ ἐκεῖ Ἐκκλησίᾳ τὰ αὐτὰ, ἃ καὶ παρ' αὐτοῖς κατὰ Ἀποστολικὴν παράδοσιν σωζόμενα ἔχουσιν, ἀποδείκνυσι τὴν ἀλήθειαν τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, λογικώτατα!

Ἰδοὺ ἡ Λατινικὴ ῥῆσις.

« Traditionem itaque apostolorum in toto mundo manifestam in omni ecclesia adest recipere omnibus, qui vera velint videre. Sed quoniam valde longum est in hoc loco . . . Omnium ecclesiarum successiones enumerare maximæ et antiquissimæ . . . Romæ fundatæ et constitutæ ecclesiæ eam quam habet traditionem . . . indicantes confundimus omnes eos (haereticos) . . . ad hanc enim ecclesiam propter potiore principalitatem necesse est omnem *convenire* ecclesiam; hoc est, eos qui sunt undique fideles; *inqua* semper *ab iis qui sunt undique conservata est* ea, quæ est ab Apostolis traditio » κτλ.

« Τὴν οὖν τῶν Ἀποστόλων παράδοσιν, λέγει, τὴν ἀπανταχοῦ κηρυχθεῖσαν, ἐν ἐκάστῃ Ἐκκλησίᾳ ἐστὶν ἰδεῖν τοῖς γε τ' ἀληθῇ ἰδεῖν ἐθέλουσι . . . καὶ ἀπαριθμησαίμεθ' ἂν τοὺς ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων ταχθέντας Ἐπισκόπους ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις καὶ τοὺς διαδόχους αὐτῶν μέχρις ἡμῶν . . . Τῆς δὲ μεγίστης καὶ ἀρχαιοτάτης καὶ πασιγνώστου ἐν Ῥώμῃ κατασταθείσης Ἐκκλησίας τὴν Ἀποστολικὴν παράδοσιν ἐπιδεικνύντες, πάντας αὐτοὺς ἐλέγχομεν (αἰρετικούς). . . Ἐπ' αὐτὴν γὰρ τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τὸ ἀρχικώτερον ἀναγκάζονται συνέρχεσθαι πᾶσαι αἱ Ἐκκλησίαι, ἤτοι οἱ ἀπανταχοῦ πιστοί, ἐν ᾗ αἰεὶ ὑπὸ τούτων τῶν ἀπανταχόθεν ὄντων διατετήρηται ἡ Ἀποστολικὴ παράδοσις. »

Ἐν τῇ βαρβάρῳ οὖν Λατινικῇ ταύτῃ μεταφράσει εὐρίσκειται, ὡς εἶδαμεν, ἡ λέξις *convenire*, ὅπερ κυρίως μὲν σημαίνει συνέρχεσθαι, ἀλλὰ κατὰ μεταφορὰν ἐν τῇ Λατινίδι σημαίνει καὶ τὸ συμφωνεῖν ἢ συνάδειν. Κατ' αὐτὴν οὖν τὴν σημασίαν τοῦ συνάδειν δισχυρίζονται οἱ Παπισταί, ὅτι πᾶσα Ἐκκλησία, μὴ συνάδουσα τῇ Λατινικῇ, οὐκ ἔστι Καθολικὴ. Ἀλλ' ὅτι ἡ τοιαύτη ἐρμηνεία ἐστὶ ψευδής, δηλοῦται μὲν καὶ ἐξ ἀπάσης τῆς ὑφῆς τοῦ λόγου, καὶ ἐκ τῆς παραλληλίας τοῦ ῥηθέντος κανόνος, δηλοῦται δὲ καὶ ἐκ τῶν ἐσχάτων λόγων *in qua semper* κτλ. ἤτοι ἐν ᾗ Ῥώμῃ, ἢ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτῆς, αἰετοτε ὑπὸ τῶν πανταχόθεν συνερχομένων ἢ συρρέοντων διετηρήθη ὅσα εἰσὶν Ἀποστολικὴ παράδοσις, καὶ οὐχ ἀπλῶς ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου αὐτῆς ἢ καὶ τῆς Ῥώμης αὐτῆς· καὶ τῷ ὄντι σεσημείωται ἐν τοῖς Παπιστικοῖς Ἑλέγχοις (ὁρ. ἄνωτέρω) ὅτι ἡ Ῥώμη ἅμα πέπαυται τοῦ εἶναι κέντρον, μετενεχθέντος τοῦ Κράτους ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἥρξατο νο-

θεύειν τὴν Ἀποστολικὴν παράδοσιν, τέλος δὲ καὶ τὴν πίστιν. Σὺν πᾶσι τούτοις οἱ Παπισταὶ οὕτω καυχῶνται εἰς αὐτὴν τὴν παρερμηνείαν, ὥστε καὶ ἡ Μακαριότης αὐτοῦ ὁ Πάπας Πῖος Θ' ἐθάρρῃσεν ἵνα ἐπιστηρίξῃ εἰς ταύτην τὴν σαθεὰν ψευδερμηνείαν τὰς ἐπὶ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν ἀξιώσεις αὐτῆς. (§. 13).

Οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Ῥώμης λοιπὸν μεταξὺ τῶν πέντε Πατριαρχῶν κατεῖχον τὴν πρώτην ἑδραν καὶ τιμὴν διὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς πόλεως, ὡς ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἀπεφάνηται (Καν. κή.), καὶ μέχρι τοῦ Θ' αἰῶνος διετέλουν (πλὴν τινῶν) ὀρθόδοξοι: ἤτοι κατεῖχον τὸ αὐτὸ Ἱερὸν Σύμβολον τῆς πίστεως, εἶχον τὴν αὐτὴν λειτουργίαν, εἶχον τὸ αὐτὸ βάπτισμα, παρέδεχοντο τὰς αὐτὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους καὶ Ἀποστολικὰς διαταγὰς. Ἀλλὰ, καίτοι ὀρθοδοξοῦντες, κινούμενοι ὑπὸ φιλαρχίας καὶ φιλοδοξίας, ἐσπούδαζον παντὶ τρόπῳ, νομίμῳ τε καὶ ἀνόμῳ, ἵνα ὑποτάξωσιν εἰς ἑαυτοὺς ἀπάσας τὰς ἐλευθέρους Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὴν ἀπονεμομένην εἰς αὐτοὺς τιμὴν κατὰ τὸν προῤῥηθέντα κανόνα μεταβάλωσιν εἰς κυριαρχίαν. Ὅθεν κατ' ὀλίγον, ἀφοῦ ἔπαυσαν πορεύεσθαι ἐκεῖ καὶ συνέρχεσθαι οἱ πανταχόθεν χριστιανοί, ἡμέλησαν πρὸς δυσμὰς οἱ Πάπαι οὐ μόνον τὴν φυλακὴν τῶν ἀγνῶν δογματῶν καὶ τῶν Ἀποστολικῶν παραδόσεων, ἀλλὰ καὶ διὰ φιλοδοξίαν μεταχειριζόμενοι ὄργανα τοὺς κατὰ τόπους μικροὺς ἡγεμόνας καὶ μικροὺς Ἐπισκόπους, ὧν ὑπερασπισαὶ καὶ προστατὰι γινόμενοι κατὰ τῶν ἰσχυρῶν διὰ τὸ σχῆμα, ὅπερ ἔφερον, καὶ διὰ τὸν θρόνον ὃν κατεῖχον, (παλαιὰ γὰρ παράδοσις ἐστὶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει ἔλαβον τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου οἱ τῶν Ἀποστόλων Κορυφαῖοι Πέτρος καὶ Παῦλος)· μετὰ τῶν ἰσχυρῶν δὲ πάλιν δι' ἄλλα ἐνδιαφέροντα ἀλλήλοις συνδεόμενοι, καὶ νῦν μὲν συγκρούοντες,

νῦν δὲ μεσάζοντες, αὐθις δ' ἀπειλοῦντες καὶ ἀφορίζοντες, ἡ καὶ λύοντες τὴν πρὸς τὸν ἴδιον μονάρχην πίστιν τῶν ὑπηκόων, καὶ συγχωροῦντες αὐτοῖς τὴν ἐπιτορχίαν, ἐγένοντο εἰς ἅπαντας φοβεροί, καὶ ἡ φιλία αὐτῶν ἐπίζηλος κατὰ τὴν Δύσιν. Ἀλλ' οὐκ ἦσαν μόναι αἱ παραπραγματεῖαι καὶ οἱ δόλοι τὰ αὐξήσαντα τὴν ἐπὶ Ῥώμῃ αὐτῶν· τὸ τὰ μάλιστα συμβαλὸν ἦν ἡ θρησκεία, ἣν οὕτω σοφῶς καὶ ἐπιδεξίως ἐξεμεταλλεύοντο. Πρωίμως γὰρ ἐπλάσθησαν δωρεαὶ καὶ προνόμια τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, περὶ τὸν Θ' αἰῶνα ἐπλαστογράφηθησαν τὰ ψευδοδεκρετάλια ὑπὸ τοῦ ψευδο-Ἰσιδώρου. Ἐστάλησαν ἅπανταχοῦ ἴσα τῆς ἐπιστολῆς, ἣν ἔλαβε κατὰ καιρὸν εἰς τις τῶν Παπῶν, γραφεῖσαν μὲν παρὰ τοῦ μακαρίου Πέτρου, σταλεῖσαν δὲ ἐκ τοῦ Παραδείσου πρὸς αὐτόν. Καὶ οὕτως ἡ Ῥώμη ἐγένετο χώρα ἔχουσα ἀντεπιστολὴν μετὰ τῶν ἐν Παραδείσῳ μακαρίων. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ῥώμης, συστηθεῖσα καὶ πρὸ τῆς ἐκεῖ ἀφίξεως τοῦ Παύλου, ὡς δηλοῦται ἐκ τῆς πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῆς (Κεφ. Α', 8), καὶ πρὸ τοῦ ἀπαχθῆναι ἐκεῖ τὸν μακάριον Πέτρον εἰς μαρτυρικὸν θάνατον, ὡς ἡ ἀρχαία πιθανή πως παράδοσις λέγει, εἶχε σὺν πᾶσι τούτοις κοινὴν ὑπόληψιν, ὅτι ἐθεμελιώθη ὑπὸ τῶν δύο τούτων θεοκηρύκων, ἐπομένως οἱ ἀρχαῖοι Πάπαι ἀρκετὸν ἡγοῦντο θεωρεῖσθαι ἀπλῶς, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ τῶν Ἐπισκόπων, διάδοχοι αὐτῶν τῶν δύο ὁμοῦ, ὡς καὶ τῶν λοιπῶν Ἀποστόλων· ἀλλ' ἀφ' ὅτου πρωίμως ἤρξαντο οἱ Πάπαι μελετᾶν καὶ σχεδιάζειν μονοκρατορίαν ἐν τῇ Συνοδικῇ ἐλευθέρᾳ Ἐκκλησίᾳ νομιμοφανῇ, ἐπειδὴ καὶ τοὺς δύο ὁμοῦ ἀδύνατον ἦν εἶναι Ἐπισκόπους τῆς αὐτῆς πόλεως, καὶ ταῦτοχρόνως οἱ Πάπαι ὤφειλον ἵνα ἐκλέξωσιν ἓνα αὐτῶν, ὅπως ἔχῃ κύρος ἡ διαδοχὴ ἐπὶ κληρονομίᾳ προνομίων κατ' εὐθείαν γραμμὴν, ὡς διατάσσουσιν οἱ Ῥωμαῖοι νόμοι καὶ ἰδίως αἱ τοῦ Ἰουστινιανοῦ Νεαραί,

καὶ ἐπειδὴ ὁ θεῖος Παῦλος οὐκ εἶχε προσόντα δυνάμενα ἵνα ἐκπροσωπήσωσι μίαν συγκέντρωσιν δυνάμεως, λίαν γὰρ δημοτικός, καὶ τὴν ἐν τοῖς πνευματικοῖς ἰσότητα καὶ τὸ Συνοδικὸν κῦρος σπουδάζων πλέον τοῦ Πέτρου ἀριδῆλως ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτοῦ καταφαίνεται, διὰ τοῦτο παρημελήθη, καὶ μικρὸς περὶ αὐτοῦ γίνεται τὴν σήμερον λόγος, ὥστε καὶ τὸ Οὐατικανόν, ἐν τῇ ἀντιρρήτικῇ αὐτοῦ κατὰ τῆς παρούσης Ἐγκυκλίου τῶν Πατριαρχῶν καὶ τῶν Συνόδων, ἐκήρυξεν ἥττονα τοῦ Πέτρου. Οὗτος ὅμως ἔχει πολλὰς γραφικὰς μαρτυρίας, συμφερούσας εἰς τὸ κυριαρχικόν, ἂν τις ἔχῃ ἱκανότητα εἰς τὴν αὐτῶν χρῆσιν· οἷον τὸ: « δώσω σοι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν » κτλ. τὸ « σὺ εἶ Πέτρος καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν, » καὶ τὸ « ποίμαινε τὰ πρόβατά μου. » Ὅθεν ἀνηγορεύθη διάδοχος τοῦ Πέτρου μόνου, καὶ ἐδράξατο τῶν κλειδῶν· ἀλλ' ἡ διαδοχὴ ἔχει τι ἐλαφρόν! ὅθεν προεβιβάσθη εἰς Βικάριον (τοποτηρητὴν) τοῦ Πέτρου καὶ εἰς *Souverain Pontif* (ἡγεμῶν ἀρχιερεὺς). Ἀλλὰ Βικάριος τοῦ Πέτρου καὶ ἡγεμῶν ἀρχιερεὺς, μικρόν! λοιπὸν τί ἀνώτερον εἴπωμεν τούτου; ἡ χολακεία τῶν ἀπατεώνων ἐφευρίσκει πάντοτε ὄψον τι εὐάρεστον εἰς τὴν δεισιδαιμονίαν καὶ εἰς τὴν φιλαρχίαν. Βικάριος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τοῦτο, καὶ σὺ ἂν εἴποις, ἀναγνώστα, τοῦτ' ἔστι τὸ, μὴ περαιτέρω, τὸ *non plus ultra*. Καὶ τῷ ὄντι, κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἀρκετὸν ἐφάνη, καὶ οὐκ ὀλίγον ἐχρησίμευσεν, ὥστε καὶ ἱεράρχας καὶ ἡγεμόνας καὶ αὐτοκράτορας φιλεῖν τὸν ἱερὸν πόδα καὶ καταπλήττειν τὸν λαόν. Ἀλλ' οἱ καιροὶ ἀλλάσσουν, αἱ ἐν ἅπασι μεγαλουργίαι τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος, αἱ πρόοδοι τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν κατελέγχουσι τὰ τῶν ἀρχαίων αἰώνων ἅπαντα σμικροπρεπῆ· ἐπομένως καὶ τὸ, Βικάριος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸ *Σου-*

βραῖν Ποντίφ, ὅπερ ὡς μέγα τι καταπλήττει ἡμᾶς τοὺς ἀπειροκάλους σχισματικούς, ὡς πρὸς τὰς παρούσας προόδους ὅμως τῆς σημερινῆς Ῥωμάνας Ἐκκλησίας, ἃς οὕτως ἐμφαντικῶς ἐπανηγύρισεν ἐξ ὀνόματος τῆς Αὐτοῦ Μακαριότητος τοῦ Πάπα Πίου Θ' καὶ ὁ τὴν Ἀντίρρῃσιν γράψας, καὶ τὸ *Souverain Pontif* καὶ αὐτὸ τὸ Βικαριάτον, λέγω, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, παλαιὸν καὶ τετριμμένον πρόσρημά, καὶ ὡς μὴ ὄν εἰς τὸ ἀλφάδιον τῶν νῦν προόδων τῆς Ῥωμάνας Ἐκκλησίας, ἔδοξαν πρό τινων χρόνων εἰς τὸν Πλάτωνα τῶν Παπιστῶν Δεμαῖστρον κενὰ ὀνόματα, διὸ ἔθετο νέα θεμέλια τῆς Παπείας· οἷον· « ὁ Πάπας ἐστὶν ἡ ἀναγκαία μοναδικὴ καὶ ἀπόλυτος βᾶσις τοῦ χριστιανισμοῦ. » « εἰς αὐτὸν ἀνήκουσιν αἱ ἐπαγγελίαι τοῦ Θεοῦ » καὶ αὐτὸς διανέμει αὐτάς· « μετ' αὐτοῦ μηδενίζεται ἡ Ἐκκλησία » καὶ τέλος ἡ πνευματικὴ ὑπεροχὴ (σὺν αὐτῇ δὲ καὶ τὸ πριγκιπάτον) ἐς τὸ κεφαλαιῶδες δόγμα, οὗ ἄνευ ὁ χριστιανισμὸς οὐχ ὑφίσταται. Αὕτη ἡ τοῦ Δεμαίστρον μεγαλοφυΐα ἐξέπληξεν οὐ μόνον ἡμᾶς τοὺς μικροχαρεῖς ἐπὶ τινα καιρὸν, ἀλλὰ καὶ τοὺς Παπιστάς αὐτούς. Ἀλλ' εἰς τοὺς ἐσχάτως συνελθόντας Ἐπισκόπους ἐν Ῥώμῃ, ἐν τῇ αἰωνίᾳ ταύτῃ πόλει, ἐπὶ κανονισμῷ καὶ ἁγιασμῷ νέων ἀγίων, πολλὰ ἰσχνὰ καὶ *chétif* (ὡς λέγουσιν οἱ Γάλλοι) ἐφάνησαν τὰ ἀνωτέρω, ὡς ἰδόντας ἐκ τοῦ πλησίον τὴν δόξαν αὐτοῦ, ἣν παραθέντες καὶ πρὸς τὰς ἀρχαίας καὶ πρὸς τὰς τοῦ μεσαιῶνος καὶ πρὸς αὐτάς τὰς τοῦ Δεμαίστρον προσαγορεύσεις, εὗρον πάντῃ ἥττονας τοῦ πρέποντος καὶ τοῦ δικαίου.

Καὶ πάντως « τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ μείζονος εὐλογεῖται » λέγει ἡ Γραφή· ὅθεν ἔδει καὶ πῶς ἵνα ἀλλάξῃ τὸ *non plus ultra* (μὴ περαιτέρω) εἰς τὸ *ultra* (περαιτέρω)· καὶ τοῦτο τίς ἂν ἐτόλμα, εἰμὴ ἡ ἐταιρία τῶν Ἰησουϊτῶν, ἡ τὸ

πάλαι καὶ νῦν τοσαῦτα δραματουρήσασα καὶ καταπράξασα καὶ καταπράττουσα ἔτι καὶ νῦν, μάλιστα οἱ ἐκ τῆς φυλῆς τῶν Γάλλων, οἱ λεγόμενοι Οὐλτραμοντανισταί; πασίγνωστος γὰρ ὑπάρχει ἡ εὐφυΐα τοῦ ἔθνους τούτου, καὶ τὸ εὐεπὴρόν εἰς γλαφυρὰ καὶ κομψὰ εὐρέματα· ταύτης τῆς ιδιότητος μετέχουσι πάντως καὶ οἱ Ἐπίσκοποι, διατί γὰρ μή; καὶ οἱ τοῦ ἐν γένει ἱερατικοῦ αὐτῶν ἀξιώματος. Ἀναγινώσκουμεν ἐν τῷ Κόσμῳ (Monde), ἐφημερίδι Γαλλικῇ ἐκδιδομένῃ ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ πολιτισμοῦ (22 Juillet 1862 rubrique. On lit dans le Courrier de Vienne (France), ἀναγινώσκουμεν, λέγω, τὸ ἀληθινὸν non plus ultra, μὴ περαιτέρω, εἰ μήπως ἀπατώμεθα, διότι τὸ σύνθημα τῆς Ἐταιρίας ἐστὶ τὸ *ultra* (περαιτέρω). Τί δ' ἐστὶ τὸ καθ' ἡμᾶς τοῦτο μὴ περαιτέρω ἐπὶ τοῦ Πάπα λεγόμενον; Ἴδου ὁ Ἀββᾶς Γαί, συμμετασχὼν τῆς ἐν Ῥώμῃ καθαγιασέως καὶ τοῦ κανονισμοῦ νέων ἀγίων, ἐν τινι διδασκαλίᾳ αὐτοῦ τῇ 12 Ἰουλίου ὀνομάζει τὸν Πάπαν οὕτω: Mes frères (il faut aimer le Pape) parcequ'il est le Vicaire du Christ son sacrement vivant. « Ἀδελφοί (ὀφείλει ἕκαστος ἡμῶν ἀγαπᾶν τὸν Πάπαν), ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ τοποτηρητὴς τοῦ Χριστοῦ, ἡ ἔμψυχος ἡ ζῶσα αὐτοῦ Εὐχαριστία » ὥς ἂν ἐλέγομεν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γλώσσῃ, τὰ ζῶντα ἄχραντα μυσῆρια (ἡμαρτον, Θεέ μου). Ἴδου ὁ προβιασμός ὁ σημερινός εἰς βαθμὸν Θεότητος τοῦ Πάπα, ἐστὶν αὐτῇ ἡ ἔμψυχος Εὐχαριστία!!! Καὶ οὗτος ὁ Ἀββᾶς ἔχει λόγον ἀσφαλῆ εἰς τοῦτο, πρόσχες μὴ ἀπιστῆς! λέγει γὰρ ὅτι αὐτοῖς χείλεσιν εἶπεν εἰς τὸν Ἀββᾶν ἡ Μακαριότης αὐτοῦ: Depuis que je suis Pape, beaucoup de béats ont prétendu m'avoir vu surnaturellement sous telle ou telle forme et dans telle ou telle situation; je n'y crois guère. Il y en a une cependant, dont le récit m'a fait impression. C'était une fort sainte âme. Elle prétendait qu'un jour était en oraison, elle m'avait vue dans la main de Dieu, comme un

petit enfant; je crois que c'est vrai. « Ἀφ' ὅτου εἰμι Πάπας, πολλοὶ μακάριοι δισχυρίσθησαν, ὅτι μὲ εἶδον ὑπερφυσικῶς ὑπὸ τοιαύτην ἢ τοιαύτην μορφήν, καὶ ἐν τοιαύτῃ ἢ τοιαύτῃ καταστάσει. Ἐγὼ δὲν πιστεύω ταῦτα. Μία ὁμῶς διήγησις μοι ἔκαμεν ἐντύπωσιν, καὶ ὁ λέγων ἦν μία ἀγιωτάτη ψυχὴ, ἣτις δισχυρίζετο ὅτι ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ προσευχομένη μὲ εἶδεν ἐν τῇ χειρὶ τοῦ Θεοῦ ὡς μικρὸν παιδίον· τοῦτο πιστεύω νὰ ἦναι ἀληθές. » Ἴδου ὁ Πάπας καὶ ἐνθρονισμένος ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ Θεοῦ!!! Ἦδη βέβαια τὸ παιδίον μικρὸν, καὶ φέρεται εἰς τὴν χεῖρα ἢ εἰς τὸ γόνυ· ἀλλ' ἐὰν ὁ Θεός δῃ αὐτῷ ὑγείαν καὶ ζωὴν καὶ ἀνδρωθῇ, ὡς ἔχει ἡ φύσις τῶν ἀνθρώπων, βέβαια « lui faire place au trône auprès de lui-même » θέλει δώσει αὐτῷ θέσιν ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ παρ' ἑαυτῷ.

Κατόπιν τοιαύτης ὁράσεως, κρῖνε, ἀναγνώστα, ἂν μὴ εἶχε δίκαιον ἡ Μακαριότης αὐτοῦ, ἵνα μὴ καταδέχεται πιστεύειν εἰς τὰς ἄλλας ὁράσεις τῶν μακαρίων, αἵτινες πάντως ἦσαν ὑποδεέστεραι. Ταῦτα κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα! καὶ ποῦ! ἐν μέσῳ τῶν Παρισίων, αὐτῆς, λέγω, τῆς Κυψέλης τῆς σοφίας! ὅπου οἱ σοφοὶ λύουσι τὰ μέγιστα τῆς φύσεως προβλήματα, καὶ ὅταν ἡ μακαρία Αἰκατερίνη Ἐμμερίχ (Catherine Emmerich) λύῃ τὸ ὑπερβατικώτατον πρόβλημα, τὸ, « Εἰ ἡ Μαρία ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἦν ὠραιότερα καὶ εὐειδεστέρα τῆς Μαγδαλινῆς Μαρίας, ἢ τὰνάπαλιν, ὁ Ἀββᾶς βεβαιοῖ (ἐν τῇ αὐτῇ διδαχῇ) ἐπὶ τῆς ἱερωσύνης αὐτοῦ, ὅτι, εἰ καὶ ἤρεσεν εἰς τὴν μακαρίαν Ἐμμερίχ πλεόν ἡ σωματικὴ καλλονὴ τῆς Μαγδαλινῆς, ὁμῶς εἰς τὴν Μαρίαν τοῦτο τὸ désavantage (μειονεξία) se dédommageait (ἀνεπληροῦτο) τῇ γλυκύτητι τοῦ ἡθους!!!

Εὐλογητὸς ὁ Θεός ὁ τὴν ἁγίαν αὐτοῦ Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν διατηρήσας ἀμίαντον καὶ ἄχραντον τοιούτων μυσαγμάτων καὶ φληναφιῶν, καὶ τοιούτων ἱεροκη-

ρῦκων καὶ τοιούτων δημοσιογράφων πρὸ πάντων. Ἀλλ' ἑλθωμεν ἐπὶ τὸ προκείμενον.

Οἱ Πάπαι λοιπὸν, ἔχοντες τοιαῦτα ὄργανα εἰς χεῖρας μικτά, γῆϊνα καὶ οὐράνια, Εὐαγγέλιον καὶ σπάθην, ἀπάτην καὶ εὐλογίαν, τοὺς μὲν ἐβίασαν, τοὺς δὲ ἠπάτησαν, καὶ οὕτω συνέκλεισαν ἐν τῇ σημερινῇ Παπιστικῇ Ἐκκλησίᾳ τοσαῦτα ἑκατομμύρια λαῶν συληθέντων ἀπὸ τῆς ποίμνης τοῦ Κυρίου ἡμῶν. Μέχρι γὰρ τοῦ Θ' αἰῶνος ἀπασα ἡ Δύσις ἦν ὀρθόδοξοῦσα καὶ σὺν ἡμῖν τὸν Θεὸν ὑμνολογοῦσα· ἕως δὲ τότε ἴσχυε καὶ τὸ Βυζαντινὸν κράτος, ὅπερ καὶ ἡμᾶς διетήρησεν ἀμιάντους τῆς τηλικαύτης δεισιδαιμονίας, καὶ τὸν κληρὸν ἡμῶν διέσωσεν ἐν τῷ Ἀποστολικῷ αὐτοῦ ἀξιώματι, καὶ ἐν Ῥώμῃ αὐτῇ, διὰ τὸ πορεύεσθαι ἐκεῖ πολλοὺς τινὰς ἐκ τῶν πανταχόσε Ἀποστολικῶν Ἐκκλησιῶν, ὡς ἔλεγεν ἀνωτέρω ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος, καὶ διὰ τῶν μετὰ ταῦτα συγκροτηθεῖσων παρ' ἡμῖν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, διетηρήθη ἐπὶ τινὰς αἰῶνας τὸ ὁμοίωμα, ἢ μᾶλλον τὸ ταῦτόν, τοῦ τε δογματικοῦ καὶ λειτουργικοῦ. Ἀλλ' ὅτε, γενομένης τῆς Κωνσταντινουπόλεως κέντρου παντὸς τοῦ Κράτους, οὐ συνήρχαντο πλέον ἐκεῖ οἱ πανταχόθεν πιεοὶ διὰ τὰς ἀνάγκας αὐτῶν, ἡ Ῥώμη ἤρξατο νεωτερίζειν· αἶον, μισάττεσθαι τὸ ἅγιον ποτήριον, ἔχειν ξόανα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀποκλείειν τοὺς ἐγγάμους ἀπὸ τῆς ἱερωσύνης, νηστεύειν τὰ σάββατα, ξυρεῖν τὸ γένειον κτλ. ἐπιγράφεσθαι τοὺς Ἐπισκόπους « ἐλέω Θεοῦ καὶ εὐδοκίᾳ τῆς ἀγιωτάτης ἑδρας, » ἥτοι καθυποτάσσειν τὰς ἐλευθέρους Ἐκκλησίας, καὶ ἐξευτελίζειν τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα, ὥς ἐπεραίρειν τὸν θρόνον τῆς Ῥώμης εἰς τὰ πνευματικὰ κτλ. Ἀπὸ δὲ Νικολάου τοῦ Α', ὅτε μικροῦ δεῖν καὶ πᾶσα ἡ Δύσις εὐρέθη χωρισθεῖσα ἀπὸ τῆν ἐπὶ ῥοίαν τοῦ Ἀνατολικοῦ θέματος, ἡ Δυτικὴ ὁφρὺς, ὡς λέγει καὶ ὁ μέγας Βασίλειος, καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ

ἔτι πλέον ἐπήρθη, ἔχουσα στήριγμα τὸν Πεπίνιον οἶκον καὶ τὴν τῶν Φράγκων δυναστείαν. Καὶ πρῶτον ἐτόλμησεν, ὑπὸ σχῆμα κανονικοῦ, ἵνα ἐπηρεάσῃ καὶ τὴν κατὰ ἀνατολὰς Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἥτις τότε, διὰ τὰ ἀνεξερεύνητα κρίματα τοῦ Κυρίου, ἦν καταδιωκομένη τοσοῦτον ἀνηλεῶς καὶ ἀπὸ τοῦ νέου κηρύγματος τοῦ Μοχαμεδανισμοῦ, ὥστε ἐδοκιμάσθη ὡς χρυσὸς ἐν χωνευτηρίῳ, ἐνθεν μὲν πολιτικῶς, ἐνθεν δὲ ἀπὸ τῆς Δύσεως αἰρετικῶς· αὕτη δὲ τελευταῖον προέκρινεν ἵνα δουλεύσῃ σωματικῶς μᾶλλον ἢ μιανθῇ ἀπὸ τοῦ νεωτερισμοῦ ψυχικῶς· καὶ οὕτως ἐν τῇ δουλείᾳ αὐτῆς διетήρησεν ἑαυτὴν ἀγνὴν τῷ Κυρίῳ, ὡς καὶ ἡ πρωτότοκος Ἐκκλησία τῶν τριῶν πρώτων αἰώνων, ἔχουσα πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ λόγιον, ὅπερ ὁ μακάριος Πέτρος ἔλεγεν εἰς αὐτὴν ἐπὶ τῇ ὑποταγῇ πρὸς τὰς καθεστῶσας ἀρχάς· « οὐκ ἔστιν ἐξουσία εἰμὴ παρὰ Θεοῦ. »

Ἡ Δύσις μικροῦ δεῖν σύμπασα ἦν ὀρθόδοξος, ὡς ἐλέγομεν ἀνωτέρω, μέχρι τοῦ Θ' αἰῶνος· ἡ δὲ Ἐκκλησία τῆς Ῥώμης καὶ μέχρι τοῦ ΙΑ' διетήρησεν ἀγνὸν τοῦλάχιστον τὸ ἱερὸν Σύμβολον, τὸ Βάπτισμα καὶ τὴν Κοινωνίαν. Τῷ δὲ 795, ἀποθανόντος τοῦ εὐσεβοῦς μνήμης Ἀδριανοῦ τοῦ Α', τοῦ ἐπὶ τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, διεδέχθησαν ἀλλήλους ἐννέα Πάπαι, ὧν ἔσχατος ἦν Βενέδικτος ὁ Γ', οὗ τελευτήσαντος, ἀνηγορεύθη Πάπας ἐν Ῥώμῃ Νικόλαος ὁ Α' τῷ 858, ἀνὴρ μεγαλοπράγμων καὶ πραγματοδίφων, ὑπερήφανος καὶ ἀγέρωχος, συγκυκῶν τὰ πάντα, συγκρουόμενος αἰετὶ μετὰ τῶν ἡγεμόνων τῆς Δύσεως, καὶ ἐμπαρεισφρύων αὐτόκλητος εἰς πᾶσαν διένεξιν ἀξίαν λόγου, καθ' ἃ διηγοῦνται οἱ τὰ κατ' αὐτὸν ἱστορήσαντες. Κατὰ συγκυρίαν συνέβησαν τότε δύο μέγιστα συμβάντα ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὧν ἐδράξατο προθύμως ὁ Νικόλαος, ἵνα ἐμπαρεισδύσῃ καὶ εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἐν ᾧ καιρῷ ἄλλος τις,

Βασίλειος ὁ Μακεδών, ἐξ ἀφανῶν περιληφθεὶς ἐν τῇ Αὐτοκρατορικῇ αὐλῇ μέσῳ τοῦ Βάρδα ὑπὸ Μιχαὴλ τοῦ Γ', (ἦν δὲ ὁ Βάρδας ἀδελφὸς τῆς μητρὸς Αὐτοκρατείας) ἀρχιυποκόμος, ἔχων πρὸ ἑαυτοῦ παλαιά τε καὶ νέα παραδείγματα ἐπιτυχίας ἐν τῷ κράτει τῶν Ῥωμαίων, ἠτοίμαζεν ἐν κρυπτῷ τὸν πέλεκυν διὰ τὸν κορμὸν τῆς βασιλείας, δεινὸς ὢν ὅπως καὶ φρόνησιν μεταχειρισθῇ ἐν πλοκῇ ραδιουργιῶν καὶ χεῖρα ἐνεργὸν ἐπιδείξῃ εἰς ἐκτέλεσιν τῶν βουλευμάτων. Ἐτύγχανε δὲ πατριαρχεύων ἐν Κωνσταντινουπόλει τότε ὁ Ἰγνάτιος, ἀνὴρ γηραλέος, ἀγαθὸς μὲν καὶ ὀσίου βίου, ὡς λέγεται, ἀλλ' ὡς καὶ ἐκ βασιλικῆς γενεᾶς καταγόμενος (ἦν γὰρ υἱὸς Μιχαὴλ Ῥαγκαβῆ) καὶ ὡς ἐπιστήθιος φίλος τῆς βασιλομήτορος Θεοδώρας, μετεῖχε καὶ τῶν αὐλικῶν ἀξιώσεων, ὡς δὲ πάλιν καὶ εἰς εὐνουχισμόν καθυποβλήθεις ὑπὸ τοῦ Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου τυράννου, εἶχε καὶ τὰς εἰς τὴν τοιαύτην κατάστασιν τοῦ σώματος συμπαρακολουθούσας ἀσθενείας. Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν συνέπεσεν ἵνα ἀποπέμψῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ὁ Βάρδας, φιλύποπτος γὰρ ἡ συζυγία, ζηλείας ἐμπιπτούσης, ἔτι καὶ ἐν τοῖς ἀδιαφόροις δοκοῦσι καὶ ἐπομένως, εἴτε δικαίως εἴτε ἀδίκως, ἀντικατηγορήθη παρὰ τῆς γυναικὸς ὡς ἔχων ἀθέσμους σχέσεις μετὰ τῆς χηρευούσης νύμφης αὐτοῦ, ἣτις ἦν τυχὸν μέλημα τοῦ πατρὸς, ὡς λείψανον ἢ ἐνέχυρον φιλτάτου μοναχικοῦ υἱοῦ, ἁώρως ἀποθανόντος. Ἐπὶ τῇδε τῇ περιφερομένῃ φήμῃ, ὁ Ἰερὸς Ἰγνάτιος, ὡς ὁ ἴδιος λέγει, ἐξεδίωξεν αὐτὸν τῆς κοινωνίας τῶν ἀχράντων μυσηρίων ἐν πληθούσῃ Ἐκκλησίᾳ. Ἐντεῦθεν ἡ ἀρχὴ τῶν κακῶν αὐτοῦ, ὡς καὶ ὁ ἴδιος αὐτὸς πάλιν λέγει ἐπισέλλων πρὸς τὸν Πάπαν Νικόλαον. Ὁ Βάρδας ἦν ἀνὴρ μεγαλοπρεπῆς, πεπαιδευμένος καὶ φίλος τῆς παιδείας, καὶ Περικλῆς, ὡς ἂν εἴποιμεν, ἢ Μικήνας τῶν τότε πεπαιδευμένων, ἐξόχως δὲ ἐθαύμαζε τὰς μεγάλας ἀρετὰς καὶ

τὴν ἀπειρον παιδείαν τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου, τελούντος μὲν ἔτι ἐν λαϊκοῖς, ὑπελθόντος δὲ παλλὰ ἀξιώματα καὶ ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ ἔξω ἐν πρεσβείαις, καὶ δὴ τότε ὄντος ἐξ ἀπορρήτων τοῦ Κράτους ὢν δὲ ῥέκτης καὶ φιλοπόλεμος ὁ Βάρδας, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἔμπειρος πραγμάτων πολιτικῶν καὶ ἐν ἔξει τοῦ διοικεῖν καὶ μεγαλόδωρος, διεῖπεν ἅπαν τὸ Κράτος τῶν Ῥωμαίων ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Μιχαὴλ· καὶ κατ' ἀκολούθησιν ἀντιπολιτευόμενος ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς, ἣτις εἶχεν ἀξιώσεις ἐπὶ τὸ κυβερνᾶν τὸ πολίτευμα, καὶ ὡς ἀντιβασιλεύσασα, τοῦ υἱοῦ αὐτῆς ἔτι ὄντος ἀνηλίκου, καὶ ὡς ἀναστηλώσασα τὰς εἰκόνας, καὶ ὡς οἰκειώσασα αὐτὸν τὸν ἀδελφὸν εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν οἰκογένειαν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι καὶ συνεφατρίασε μετὰ τῆς νύμφης, μισοῦσα ἤδη καὶ τὸν υἱὸν, ὡς ἀπολακτίσαντα αὐτὴν ἀπὸ τῆς Κυβερνήσεως, καὶ τὸν ἀδελφόν, ὡς κατασχόντα πᾶσαν τὴν αὐτοκρατορικὴν δύναμιν, καὶ παραγκωνίσαντα τὸν Θεόκτιστον, θεῖον αὐτῆς, δι' οὗ αὕτη διέπραττε τὰ πάντα. Ὁ Βάρδας, γινώσκων καὶ τὸν Ἰγνάτιον ἀνάστημα τῆς ἀδελφῆς, οὐδόλως ἐδίστασεν ὅτι καὶ οὗτος συμφατριάσει τῇ τε βασιλομήτορι καὶ ταῖς βασιλοθυγατράσι, καὶ τοῖς περὶ τὴν ἀποπεμφθεῖσαν γυναῖκα, ἐγένετο ὄργανον τῆς ὕβριστικῆς ἐκδικήσεως αὐτῶν· ὅθεν καὶ αὐτὸς ἀντεκδικούμενος, πείθει τὸν ἀνεψιόν, ἥτοι τὸν Μιχαὴλ, ἵνα ἐγκλείσῃ τὴν μητέρα καὶ τὰς ἀδελφὰς εἰς Μονὴν· προσταχθεὶς οὖν ὁ Ἰγνάτιος ἵνα κείρῃ αὐτάς, ἀπαρνείται τὸ ἔργον, ἐπιφέρων Ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, ἀπαγορεύοντας τὴν βίαιον κουράν. Τοῦτο ἔτι μᾶλλον ἐξῆψε κατ' αὐτοῦ τὸν τε Μιχαὴλ καὶ τὸν ἤδη ἐχθρὸν αὐτοῦ Βάρδαν· ἀλλ' αἱ μὲν βία κουράν λαβοῦσαι ἐκλείσθησαν ἐν Μονῇ τινι· ὁ δὲ Ἰγνάτιος, ἢ κακῇ τύχῃ χρώμενος ἢ μηχαναῖς τισιν ἀγνώστοις καὶ ἀοράτοις, ἐγκύρσας τοῦ Βασιλείου προσέκρουσε καὶ

ἄλλως εἰς τὸν Μιχαήλ. Κατ' ἐκεῖνον γὰρ τὸν καιρὸν ἀνεφάνη ἐκ τῶν μερῶν Δυρράχίου ἐν μοναχικῷ σχήματι ἄγνωσός τις Γήβων τούνομα, φημιζόμενος υἱὸς τῆς Θεοδώρας ἐξ ἐτέρου ἀνδρός, ὥστε γενέσθαι καὶ ὑποψίαν ἀντικαταστάσεως αὐτοῦ εἰς τὸν θρόνον. Τοῦτον οὖν συλλαβὼν ὁ Βάρδας κατεσρέβλου καὶ ἐβασάνιζεν, ὁ δὲ Ἰγνάτιος ὑπερησπίζετο αὐτοῦ, οἷα μοναχοῦ δειλαίου. Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἐχειροτέρεισε τὴν μετὰ τὸ μητρός, υἱοῦ, ἀδελφοῦ ἢ καὶ θεοῦ ἐχθρικὴν συμπλοκὴν, καὶ δὴ καὶ τοῦ Πατριάρχου αὐτοῦ Ἰγνατίου, ὡς χρησιμεύοντος δῆθεν ὀργάνου ἢ δραματουργοῦ τῆς τε ἀτιμίας τοῦ Βάρδα καὶ τῆς ἀλλοιώσεως τῶν καθεστώτων, ὡς προδιβαζομένου τάχα εἰς ταῦτα παρὰ τῆς βασιλομήτορος, ἡ δὲ τοιαύτη ὑποψία μετεβλήθη πῶς εἰς βεβαιότητα. Διότι καὶ ὁ Βάρδας αὐτὸς προσέπεσε τῷ Ἰγνατίῳ, δεόμενος ὑπὲρ τοῦ γενέσθαι αὐτὸν ἐν κοινωνίᾳ, καὶ ὁ Μιχαήλ αὐτὸς παρεκάλει καὶ ἐμεσίτευεν ὑπὲρ τῆς ἀφέσεως αὐτοῦ, ἀλλὰ κατ' οὐδένα τρόπον εἰσηκούσθησαν, οὔτε ἐδέχθη αὐτὸν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς καὶ ὁ ἴδιος Ἰγνάτιος διηγεῖται. Τοιοῦτοι ποικίλοι καὶ πολύπλοκοι, μᾶλλον τέχνη ἢ συγκυρία τινι, εἰσὶν οἱ λόγοι τῆς ἐξώσεως τοῦ Ἰγνατίου, ἧτις ἐγένετο περὶ τὰ μέσα Νοεμβρίου 757. Πλέον τοῦ μηνὸς ἐχέρειεν ὁ Θρόνος Κωνσταντινουπόλεως, καὶ πολλοὶ συνδοιασμοὶ ἐγίνοντο ἀτελεσφόρητοι ἐπὶ ἀναγορεύσει ἀξίου Πατριάρχου, δυναμένου ἵνα καταστείλῃ τὴν τε γενικὴν ταραχὴν τῶν ὀρθοδόξων, εἰς πολυκεφάλους φατρίας διαιρεθέντων, καὶ τὴν τῶν Μανιχαίων ἐφύβρισιν, καὶ τὸ τῶν εἰκονοκλαστῶν θράσος, καὶ δὴ καὶ τὴν παντός τοῦ ἱερατείου ἐξαχρείωσιν, ἐπόμενον οὖσαν τῆς τοιαύτης τῶν πραγμάτων δεινῆς καταστάσεως καὶ τῆς τοῦ Ἰγνατίου γηραλεότητος. Καὶ τοιοῦτον ἄνδρα εὖρον κοινῇ γνώμῃ τοῦ τε Αὐτοκράτορος καὶ τῆς συγκλήτου Βουλῆς, καὶ τῶν Ἀρχιερέων, καὶ αὐτοῦ τοῦ

λαοῦ, τὸν Ἱερὸν Φώτιον, τότε μὲν ἔτι τελοῦντα ἐν λαϊκοῖς, ὡς εἵπομεν, ἀξίον δὲ (ὡς καὶ ὁ χρόνος ἐπελθὼν ἀπέδειξεν) ἵνα καθήσῃ ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦ Χρυσοστόμου καὶ τοῦ Γρηγορίου. Ὑπῆρχον δὲ καὶ παραδείγματα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐν ᾗ ἀνηγορεύθησαν Πατριάρχαι ἀριστίνδην ἐκ λαϊκῶν, οἷος ὁ ἐν ἀγίοις Ταράσιος, ὁ Νικηφόρος, καὶ Νεκτᾶριος ἔτι νεόφυτος ὢν· ἀλλὰ καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ ὁ Θαλάσιος, καὶ ἐν Μεδιολάνοις ὁ ἅγιος Ἀμβρόσιος, καὶ αὐτὸς νεόφυτος ὢν, ἦται νεοβάπτιστος. Καὶ ἅπαντες οὗτοι ἐλάμπρυναν τὴν Ἐκκλησίαν. Οὐδὲν ἦν λοιπὸν κανονικὸν τὸ κωλύον τὴν παμψηφεί ἐκλογὴν καὶ ἀναγόρευσιν τοῦ Φωτίου εἰς τὴν χηρεύουσαν Πατριαρχείαν, πλὴν τῆς θελήσεως αὐτοῦ, ὅστις, καίτοι πειθαναγκαζόμενος, ἀντέστη μὲν ἄχρι καιροῦ, ἀλλ' ὥφειλεν εἰς τέλος ὑποκύψαι εἰς τὴν καθολικὴν θέλησιν. Ποῖος δὲ τις ἦν οὗτος ὁ Φώτιος, ἀκούσωμεν τὴν μαρτυρίαν ἐνὸς τῶν μεγίστων ἐχθρῶν καὶ κατηγορῶν αὐτοῦ, Νικήτα τοῦ Παφλαγό- νος, συγχρόνου πῶς συγγραφέως. « Ἦν δὲ Φώτιος οὐ τῶν ἀγενῶν τε καὶ ἀνωνύμων, ἀλλὰ καὶ τῶν εὐγενῶν κατὰ σάρκα καὶ περιφανῶν σοφία τε κοσμικῇ καὶ συνέσει τῶν ἐν τῇ πολιτεία στρεφομένων εὐδοκιμώτατος πάντων ἐνομίζετο. Γραμματικῆς μὲν γὰρ καὶ ποιήσεως, ῥητορικῆς τε καὶ φιλοσοφίας, καὶ δὴ καὶ ἱατρικῆς, καὶ πάσης ὀλίγου δεῖν ἐπιστήμης τῶν θύραθεν, τοσοῦτον αὐτῷ τὸ περιόν, ὡς μὴ μόνον, σχεδὸν φάναι, τῶν κατὰ τὴν αὐτοῦ γενεὰν πάντων διενεγκεῖν, ἥδη δὲ καὶ πρὸς τοὺς παλαιούς αὐτὸν διαμιλλᾶσθαι. Πάντα γὰρ συνέτρεχεν ἐπ' αὐτῷ, ἡ ἐπιτηδειότης τῆς φύσεως, ἡ σπουδὴ, ὁ πλοῦτος, δι' ὃν καὶ βίβλος ἐπ' αὐτὸν ἔρρει πᾶσα, πλέον δὲ πάντων ὁ τῆς δόξης ἔρως, δι' ὃν αὐτῷ καὶ νύκτες ἄπνοι περὶ τὴν ἀνάγνωσιν ἐμμελῶς ἐσχολακότι. » Ἐνταῦθα ὁ κατήγορος οὐκ ἐδυνήθη ἵνα κρύψῃ τὰ φανερώτατα, τὸ εὐγενὲς τῆς

καταγωγῆς αὐτοῦ· διότι ἦν τῶν Πατρικίων, διέπρεψεν ἐν τοῖς ὑψηλοτάτοις ὑπουργείοις καὶ πρεσβείαις, ἦν τὸ κέντρον, περὶ δὲ πάντες οἱ σοφοὶ καὶ ἔξοχοι ἄνδρες τοῦ αἰῶνος συνήρχοντο, ὁ οἶκος αὐτοῦ ἦν μουσεῖον, τὴν δὲ κρίσιν, πολυμαθεῖαν καὶ ὑψίνοιαν τοῦ ἀνδρὸς ἀναγγέλλουσι καὶ νῦν τὰ συγγράμματα αὐτοῦ. Ἐσιώπησεν ὁμῶς τὴν ἐν ταῖς Γραφαῖς καὶ θεολογίᾳ πρῶτον ἐμπειρίαν αὐτοῦ, ἥτις δείκνυται μὲν ἐμφανῶς ἐκ τῆς χρήσεως, ἣν ποιεῖ καθ' ἐκάστην τῶν συμπιπτουσῶν περιστάσεων, ἐλέγχει δὲ τὸν κατήγορον, ὁψιμαθῇ λέγοντα αὐτὸν καὶ σπουδάζοντα συγκαλύψαι τὸ ψεῦδος (διὰ τοῦ οὐ κατὰ πάρεργον ἐπιμεληθῆναι). ὅτι δὲ καὶ εὐσεβοῦς, δοκίμου καὶ ἐναρέτου βίου διετέλει, μαρτυρεῖται οὐ μόνον ἐκ τοῦ ὕφους τῶν ἐπιστολῶν καὶ τῶν λόγων αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς παρὰ **Hank** (ὄρ. Προλεγόμεν. Ἀμφιλοχ. ὑπὸ τοῦ πολυμαθοῦς Σοφοκλέους τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, σελ. 18) μαρτυρίας. « Οὗτοι προβάλλονται Φώτιον προσαγορευόμενον πρωτοασυκρήτην (καὶ) ὑπάρχοντα, ἐπ' εὐλαθείᾳ δὲ καὶ γνώσει πολλῇ φημιζόμενον. » Σημειωτέον δέ μοι καὶ τὸ μέγαθυμον αὐτοῦ· οὐδέποτε κατεδέχθη ἵνα ἀθυμήσῃ καὶ δυσφορήσῃ ὀνομαστὶ κατὰ τε τοῦ Νικολάου καὶ κατὰ τοῦ Ἰγνατίου, οἵτινες τοσοῦτον ὕβρισαν τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ὅτι δὲ καὶ σωφρονέστατος ἦν, δηλοῦσιν οἱ κατήγοροι αὐτοῦ καρδινάλεις, ὀνομάζοντες αὐτὸν ὡς ἐκ τοῦ βίου εὐνοῦχον ὁλοσχερέστατον ὄντα. Τοιοῦτος τοίνυν ὢν ὁ Ἱερὸς Φώτιος, ἐκλέγεται βίᾳ καὶ ἀνάγκῃ ἐκ λαϊκῶν κατὰ τὰ πάτρια, Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, τὴν εἰκάδα τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ λήγοντος ἔτους, καὶ ἐν πέντε ἡμέραις διαβαίνει ἀπὸ βαθμοῦ ἀναγνώστου, ὑποδιακόνου, διακόνου καὶ πρεσβυτέρου· τὴν δὲ πέμπτην ἡμέραν, ἑορτὴν τῶν γενεθλίων τοῦ Κυρίου, διένειμεν ἀπὸ τοῦ Ἐπισκοπικοῦ θρόνου τὴν εἰρήνην τῷ λαῷ. Πλὴν καὶ ἡ χειροτονία αὐτοῦ ἐπέ-

χυσεν ἔλαιον εἰς τὴν μετάρσιον ἤδη φλόγα τῶν φατριῶν. Ἦν τις πρό τινος καιροῦ διατρίβων ἐν Κωνσταντινουπόλει, Γρηγόριος τοῦνομα, Ἀρχιεπίσκοπος Συρακουσῶν, εἴτε λόγῳ τῆς τῶν Σαρακηνῶν ἐπιδρομῆς ἐπὶ τὴν Σικελίαν, εἴτε (ὅπερ σημαίνει τὸ αὐτὸ) λόγῳ ἐπηρείας Παπικῆς (διότι οἱ Πάπαι οὐκ ἔπαυον ἀπαιτοῦντες ἀπὸ τοῦ Πατριάρχου τὴν Σικελίαν), διὸ καὶ διηνεκῶς ἐπηρέαζον τοὺς ἐκεῖ Ἐπισκόπους, πεμπομένους ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως. Ἐτύγχανε φυγὰς ἔτι ἐπὶ τοῦ Μεθοδίου ἀνὴρ οὐκ ἄμοιρος παιδείας καὶ ἀστυκῆς συμπεριφορᾶς ἐν τῷ πολιτεύματι, διὸ καὶ προσωκλειωμένος εἰς πᾶν ὅ,τι ἐπίλεκτον καὶ ἔμφρον εἶχε τότε ἡ βασιλεύουσα, ὅθεν καὶ εἰς τὸν Φώτιον. Ὅτε οὖν προεβλήθη ὑπὸ τῆς βασιλευούσης Θεοδώρας ὁ Ἰγνάτιος εἰς διαδοχὴν ἐπὶ τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον, οὐκ ὀλίγοι τῶν Ἀρχιερέων ἀντεψήφισαν, ἐν οἷς καὶ ὁ ῥηθεὶς Γρηγόριος ἐπιλεγόμενος Ἀσβεστάς, τυχὸν δὲ καὶ, ὡς κομψὸς ἀνὴρ, ἔπαιξε λογίοις τισὶν ἐπὶ τὴν φυσικὴν κατάστασιν αὐτοῦ (ἅπερ, ὡς οἶδαμεν, οὐδέποτε οὔτε λησμονοῦνται, οὔτε συγχωροῦνται). Ὁ οὖν Ἰγνάτιος, ἐν τῇ συλλειτουργίᾳ τῆς χειροτονίας αὐτοῦ, ἐτοιμάζων καταισχύνῃν, ἀφήσκει μὲν αὐτὸν ἐνδυθῆναι τὰ ἱερὰ ἄμφια ὡς συλλειτουργήσοντα, εἴτα δ' ἐκδιώκει αὐτὸν τῆς Ἐκκλησίας, οὕτως ἡμφιεσμένον τὰ ἱερὰ (σελ. 110), ὅπερ ἔθλιψε μὲν πάντας τοὺς γνωστούς αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ πάντες ἐλώφησαν διὰ τὴν προστασίαν τῆς Θεοδώρας. Μετὰ ταῦτα ἐσπούδασεν ὁ Ἰγνάτιος ἵνα καὶ καθαιρέσει ὑποβάλλῃ αὐτὸν, ὅπερ ἤθελον καὶ οἱ Πάπαι, ἀλλ' οὐκ ἠδυνήθη. Μετὰ δὲ ταῦτα πάντα ἐσπούδασεν, ὡς καὶ ὁ αὐτὸς Ἰγνάτιος διηγεῖται, ὅπως συμφιλιωθῇ μετ' αὐτοῦ, ἀλλὰ, λέγει, « αὐτὸς ὁ Σικελὸς διετέλεσεν ἀμείλικτος. » Ἦδη οὖν ἐν τῇ χειροτονίᾳ τοῦ μεγάλου Φωτίου, εἰς πείσμα καὶ τοῦ Ἰγνατίου, καὶ τοῦ Πάπα, καὶ τῆς Βασιλομήτορος, καὶ ὅλης τῆς φατρίας,

ἐτάχθη ἵνα τελέσῃ αὐτὸς τὴν χειροτονίαν. Ἐκαστος ἔμφρων εἰκάζει πόσον ἀνεξέκαυσε τοῦτο τὰς φατρίας ἐν ἐκάστη οἰκογενείᾳ, ὡς καὶ ἡ ἀριστίνδην ἐκλογὴ αὐτοῦ παρώξυνε τῶν τοῦ κλήρου, ὅσοι ἤδη ἢ ἐγλίχοντο, ἢ ἐνεκομπεύοντο, ἢ ἔχαινον τὴν Πατριαρχίαν. Σὺν πᾶσι τούτοις ἦν καὶ τις (ὁ Βασίλειος), μακρὰν κατέχων πυράγραν, οὐκ ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς, καὶ ἀνασκαλεύων ταύτην τὴν πυρὰν ὑπὸ τὰς σφοδρὰς πνοὰς τῶν διαφόρων παθῶν· διὸ ἕκαστον μὲν τῶν μελῶν τῆς Αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας ἐπεθύμει τὸν τοῦ ἐτέρου θάνατον· τὸ δὲ ἱερατεῖον, προτροπαῖς τοῦ Ἰγνατίου καὶ τῆς φατρίας, ἐφθακὸς ἦν εἰς τὸ ἔπακρον τῆς τόλμης καὶ ἀθυροστομίας, οὐ μόνον κατὰ τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου, ἀλλὰ καὶ κατὰ τε τοῦ Μιχαὴλ καὶ Βάρδα, ἐπομένως καὶ ἡ ἀντίδρασις ἦν ἀνάλογος, ὥς οὗτος ἐξέκοψε καὶ γλῶσσαν ἱερέως, περὶ οὗ ὁ Ἱερὸς Φῶτιος ἐν μιᾷ πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῇ οὕτω περιλύπως καὶ γοερῶς δεινοπαθολογεῖται.

Ὁ γὰρ Ἰγνάτιος πεισθεὶς τέλος ἵνα δῶ παραίτησιν μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας, προβιβαζόμενος ὁμῶς ὑπὸ τῆς φατρίας καὶ μάλιστα ὑπὸ τοῦ Μητροφάνους Σμύρνης καὶ Στυλιανοῦ, ἤρξατο παλινωδεῖν καὶ διαλαλεῖν κατὰ Βασιλέως καὶ Βάρδα τὰς παλαμναιοτάτας ἀράς, ἡ δὲ φατρία, προβιβαζομένη κακείνη ὑπὸ τῶν περὶ τὴν Βασιλομήτορα, συνετάρασσον τὸ πολίτευμα πανταχόθεν, ὥστε οὗτος ὁ Βάρδας προὔκάλεσε μίαν Σύνοδον, ἐν ᾗ καθηρέθη ὡς γυναικοπρόβλητος καὶ ἀνάξιος τοῦ πατριαρχεῖν ὁ Ἰγνάτιος· ὅθεν καὶ ἐξορίζεται εἰς Μιτυλήνην, ὅθεν ἔγραψε καὶ τὴν πρὸς Νικόλαον ἔτι σωζομένην αὐτοῦ ἐπιστολήν, ἐν ᾗ περιγράφει τὰς γινόμενας αὐτῷ βιαιοπραγίας. Ὁ Νικόλαος, λαβὼν ταύτην τὴν ἐπιστολήν, τί μὲν ἐσχεδίασεν ὀφόμεθα ἔπειτα, εἴτι δὲ καὶ ἀπεκρίνατο αὐτῷ οὐκ οἶδαμεν, ἀπεξεδέχετο δὲ ἵνα λάβῃ καὶ τὴν κοινωνικὴν κατ' ἔθος ἐπιστολήν τοῦ Φωτίου, ἥτις ἤργησε πλέον ἢ ἐνιαυτὸν,

ἐν ᾗ ὁ Φῶτιος καὶ τὸν βίαιον τρόπον τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ περιέγραφε, καὶ ἐπὶ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐτοιμαζομένην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον κατὰ τῶν ἤδη σφαδαζουσῶν διαφόρων αἱρέσεων ἤτει ἐκ τῶν Δυτικῶν Ἐκκλησιῶν ἀντιπροσώπους ἢ λεγάτους. Ἐν τούτοις ἴδωμεν τί ἐποίει ὁ Φῶτιος ἀναγορευθεὶς. Πρώτη φροντίς αὐτοῦ ἐγένετο ἢ εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ πίστιν ἐπιστροφή τοῦ ἔθνους τῶν Βουλγάρων, καὶ αὕτη σὺν Θεῷ ἐγένετο καὶ τῶν καιρικῶν περιστάσεων συνδραμουσῶν. Ὁ ἡγεμὼν αὐτῶν Βόγορης, ἡ κατ' ἀποκοπὴν Βόρης, ἦλθεν αὐτοπροσώπως μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἀρχόντων καὶ ἐβαπτίσθη ὑπὸ Φωτίου, ἀναδόχου γενομένου αὐτοῦ τοῦ Μιχαήλ, καὶ αὐτὸν Μιχαὴλ ὀνομάσαντος, ὃς, ἀπερχόμενος οἶκαδε, συμπαρέλαβεν, ὡς εἰκὸς, καὶ Ἐπισκόπους, καὶ ἱερεῖς, κατηχητάς τε καὶ ἱεουργούς· ἐφρόντισε δὲ πρὸ τῶν ἄλλων ἵνα αἱ Ἱεραὶ Γραφαὶ καὶ ἡ θεία λειτουργία μεταφρασθῶσιν εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ νεοφύτου ἐκείνου λαοῦ, ἐφ' ᾧ καὶ ἐξελέξατο δύο σοφοὺς εὐγενεῖς τοῦ κράτους καὶ ὀσιωτάτους ἄνδρας, ἀδελφοὺς ὄντας, οἵτινες καὶ τῷ ἱερῷ σχήματι μετονομασθέντες γνωρίζονται ὑπὸ τὰ ὀνόματα Κύριλλος καὶ Μεθόδιος. Μεγάλην δὲ φροντίδα κατέβαλεν ἵνα θεραπεύσῃ τὰς ἐν ὄλῳ τῷ κράτει ὑπὸ τῶν εἰκονοκλαστῶν γενομένας πληγὰς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἀνεγείρῃ τὰ ὑπ' αὐτῶν κατασκαφέντα ἱερά, καὶ ἀναπληρώσῃ τὰς κατακαείσας καὶ λεηλατηθείσας ὑπὸ τῆς μανίας αὐτῶν βιβλιοθήκας, ἅμα δὲ ἐνθαρρύνῃ τὴν παιδείαν ὑπὸ τὴν προσασίαν τοῦ Βάρδα. Ἐσπούδασε δὲ ἵνα ἐπαναγάγῃ εἰς Ἐκκλησιαστικὴν ἐνότητα καὶ τὸ γένος τῶν Ἀρμενίων, καὶ ταῦτα πάντα κατώρθωσεν ἐν δυσὶν ἢ τρισὶν ἔτεσιν, οὕτως ἐν θορύβοις ἐχθρικοῖς περισπώμενος πανταχόθεν· τῆς τότε μετὰ τῶν Ἀρμενίων γενομένης ἐνώσεως διαμένει λείψανον πολύτιμον οἱ λεγόμενοι Χαῖχουρούμ, ἥτοι Ἀρμενορωμαῖοι. Ταῦτα τὰ κατορθώματα

τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου περιηχοῦντο ἐν ὅλῳ τῷ γνωστῷ τότε κόσμῳ· ἀλλ' ὅσον ὁ ἔπαινος μείζων, τοσοῦτον καὶ ὁ διεγειρόμενος φθόνος κατὰ τῶν ἀριστευόντων. Ἐν τούτοις δὲ φθάνουσι καὶ τὰ ἀποκριτικὰ γράμματα τοῦ Νικολάου, ἐν οἷς, ὀνομάζων τὸν Φώτιον Ἐπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως, ἐπαινεῖ μὲν τὴν ὀρθοδοξίαν αὐτοῦ, ἀποδοκιμάζει δὲ πικρῶς τὴν ἐκ λαϊκῶν ἐκλογὴν αὐτοῦ, πλὴν οὕτω πως, ὥστε μὴ φαίνεσθαι ὅτι ἀπελπίζει τὸν ἄνδρα. Τοῦτο ἦν ὁ γρίπος τοῦ Πέτρου, δι' οὗ ἤλπιζεν ὁ Πάπας ἵνα ζωγρήσῃ καὶ τὴν Βουλγαρίαν καὶ τὸν ἀλιέα ὁμοῦ. Διὸ λέγει: Ἄν οἱ ἀπεσταλμένοι αὐτοῦ, οἱ ἐλθόντες κατὰ πρόσκλησιν ἐπὶ συγκροτήσεως Συνόδου καὶ ἰδῶσι τὰς μεταξὺ Ἱγνατίου καὶ Φωτίου διενέξεις, μαρτυρήσωσι περὶ τοῦ ζήλου καὶ τῆς ἀφοσιώσεως αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ καλοῦ τῆς Ἐκκλησίας (καὶ τὸ καλὸν τῆς Ἐκκλησίας ἦν πάντως ἡ εἰς τὸν ἅγιον θρόνον προσφορά τῆς Βουλγαρίας ὑπὸ τοῦ Φωτίου, καὶ ἡ ἀναγνώρισις διὰ τῆς γενομένης πράξεως, ὅτι ἔχει δικαίωμα ἵνα διαιτᾷ καὶ τὰ τοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως), τότε ἀναγνωρίσει αὐτὸν ὡς νόμιμον Πατριάρχην. Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ἀπέβη ἄλλως· οἱ ἀπεσταλμένοι καταμαθόντες καὶ πληροφορηθέντες, ὅτι ἦν ἀδύνατον πλεόν πατριαρχεῦειν τὸν Ἱγνάτιον διὰ τὰ τρέξαντα μεταξὺ τῶν ἀρχῶν καὶ αὐτοῦ, ἰδόντες δὲ ὅτι ἐξαιρουμένων τεσσάρων ἢ πέντε τοῦ Ἱγνατιανοῦ κόμματος (διότι, ὡς μαρτυρεῖ καὶ ὁ Παφλαγὼν λέγων, « οἱ λοιποὶ πάντες ὑπεκλάπησαν ») σύμπασα ἡ Σύνοδος τῶν Ἀνατολικῶν ἤτει τὸν Ἱερὸν Φώτιον, συνεπεψήφισαντο αὐτόν· τὴν δὲ αἵτησιν τῆς Βουλγαρίας εὐλόγως καὶ νομίμως, ἅμα δὲ καὶ πάνυ εὐγενῶς ἀποκρούσας ὁ Φώτιος, ἤδη ἀνεγνωρισμένος Πατριάρχης παρὰ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, μύρῳ ῥάνας τοὺς λεγάτους, ἐξαπέστειλεν ἐν εἰρήνῃ. Ἰδοὺ καὶ ἕτερον ὄψον εἰς τοὺς φθονερούς. Τὸ κόμμα τῶν

Ἱγνατιανῶν καὶ τῆς Βασιλίδος φρυαττόμενοι ἐσύγχυζον καθ' ἡμέραν τὸ κράτος.

Τί δὲ ἐγένετο ἐν Ῥώμῃ; ἄξιον ἀφηγήσεως. Ὡς εἶδεν ὁ ἅγιος Πατὴρ τὴν σαγίνην τοῦ Πέτρου κενὴν ἐλκυσθεῖσαν, καὶ, ὥς φησιν ὁ Ἀραβ ποιητὴς Μούχρεμου, « ἐλ κανάσσε οὐ ἐλ χιβαλὲ, » (ἀπώλετο μάτην καὶ τὸ κυνήγιον καὶ τὸ δίχτυ), ἀφάτω θυμῷ κατενεχθεὶς, τοὺς μὲν λεγάτους ἀφώρισε καὶ τὰ πραχθέντα ὑπ' αὐτῶν ἠκύρωσεν, ὡς δῆθεν παρὰ τὰ ἐντάλματα αὐτοῦ ἐνεργησάντων, πρὸς δὲ τὸν Ἱερὸν Φώτιον ἐπειπὼν τὸ Ὀμηρικόν, « Ἐγὼ κεν αὐτὸς ἔλωμαι ἐλθὼν σὺν πλεόνεσσιν, ὃ δὴ καὶ ῥήγιον ἔσται, » ἀναθεματίζει μὲν καὶ καθαιρεῖ αὐτόν τῇ Ἀποστολικῇ αὐτοῦ ἐξουσίᾳ, κηρύσσει δὲ νόμιμον Πατριάρχην τὸν Ἱγνάτιον. Ἀμα δὲ καὶ σμήνη μοναχῶν καὶ Ἐπισκόπων ἀποστέλλει εἰς Βουλγαρίαν, οἵτινες διασκορπισθέντες ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ, ὅσα τε κατεπράξαντο καὶ ὅσα ἐσυχοφάντησαν, χαλεπὸν μὲν λέγειν, ῥᾶον δὲ συμπεράναι ἐκ τῶν σημερινῶν φράτρων καὶ σωρόρων τῶν διατρεχόντων τὴν σήμερον τὰς ἡμετέρας ἐπαρχίας. Εἰσχωρήσαντες δὲ καὶ εἰς τὸν ἡγεμόνα τῆς χώρας ἐκείνης ὑπὸ τὸν πλατὺν μανδύαν ἢ ἐπενδύτην τοῦ Πέτρου, διήγειραν διωγμὸν σκληρὸν καὶ ἀπάνθρωπον κατὰ τῶν ἱερέων καὶ ἱεροδιδασκάλων τῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἀνεμύρονον τοὺς χρισθέντας ὑπὸ ἱερέων Γραικῶν. Καὶ ταῦτα μὲν ἴσως ἀνεχτὰ, ἀλλ' αὐτοὶ ἦσαν ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἐκ τῆς φυλῆς τῆς ὀνομαζομένης τότε τῶν Φράγκων, οὗσης μιγάδος ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς τε μεσημβρινῆς Γερμανίας καὶ βορείου Γαλλίας, παρ' οἷς ἡ πρὸ ἐνός περίπου αἰῶνος ἐμφωλεύσασα αἵρεσις τις περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, γεννηθεῖσα, ὡς εἰκάζεται, πιθανῶς ἐν Ἰσπανίᾳ (πᾶν γὰρ τὸ νόθον οὐκ ἔστιν ἀκριβῶς γενεθλιολογούμενον), ἐγένετο ἤδη ἄρθρον

πίστεως, καίτοι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ῥώμης ἕως τότε ἀποδιοπομπουμένης καὶ ἀποσκορακίζούσης αὐτήν, καὶ τῶν Παπῶν αὐτῶν κηρυττόντων αὐτήν ἐχθρὰν τῇ προγονικῇ Ὁρθοδοξίᾳ, ὥστε καὶ τὸν ἀοίδιμον Λέοντα τὸν Γ' ἐγχαράξαι Ἑλληνιστὶ καὶ Λατινιστὶ τὸ ἱερὸν Σύμβολον τῶν ἐν Νικαίᾳ Πατέρων, ἐν ᾧ ἐστὶ « τὸ ἐκ Πατρὸς ἐκπορευόμενον » ἐπὶ δύο πλάκας ἀργυρᾶς, καὶ ἀναρτῆσαι ταύτας ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἀποστόλων μετ' ἐπιγραφῆς· « Ταῦτα Λέων ἀνεθέμην ἀγάπῃ καὶ προφυλακῇ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. » Τότε πρῶτον ὁ Νικόλαος, ἵνα δείξῃ εἰς τὸν βάρβαρον ἐκεῖνον λαόν, ὅτι ἡ πίστις, ἣν παρέλαβεν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως, ἦν ἀτελής, καὶ ὅτι ὁ Ἀποστολικὸς θρόνος διδάσκει αὐτὴν ἀρτίαν καὶ ὀρθήν, ἔδωκε τὴν ἄδειαν εἰς τοὺς Φράγκους ἵνα κηρύττωσιν αὐτὴν ἀδεῶς ἐκ προσώπου τοῦ Πάπα καὶ τῆς Ἀποστολικῆς ἑδρας. Ὁ βάρβαρος ἡγεμὼν, ἄρτι νεόφυτος ὢν, μικρὸν μὲν φροντίζων περὶ τοῦ « εἰ τὸ ἅγιον Πνεῦμα γέγραπται ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ καὶ κεκήρυκται ὑπὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου ἐκ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, » ἀπατῶμενος δὲ ὑποσχέσεσι συμμαχικαῖς ἐκ μέρους τοῦ Νικολάου τε καὶ τῶν τῆς Φραγκίας ἡγεμόνων, ὠφέλιμον ἑαυτῷ ἔκρινεν ἵνα πέμψῃ καὶ πρεσβείαν πρὸς τὸν Πάπαν, αἰτούμενος ὁδηγίας χριστιανικοῦ βίου κατὰ κεφάλαια, καὶ ὑποτάσσωσιν τὴν Βουλγαρίαν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν αὐτοῦ. Ὅτε ἤχθησαν εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου ταῦτα, καὶ ὅτι ὁ Νικόλαος ἠνοιξε τὰς πύλας τῆς Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν αἵρεσιν, ζήλω τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ ἐξαφθείς, Σύνοδον τοπικὴν ἐκ τοῦ προχείρου συγκροτεῖ, καὶ τὸν μὲν Νικόλαον καθαιρεῖ, τὴν δὲ αἵρεσιν ἀναθέματι κεραυνοῖ (861), καὶ τὰ πρακτικὰ αὐτῆς πέμπει εἰς Βόγορην, ὅστις διαβιβάζει ταῦτα εἰς τὸν Πάπαν διὰ τῶν ἐκεῖ ἐπισκηψάντων Δυτικῶν ἱερέων. Ὁ Νικόλαος συνοδεύεται

κῶς πυρπολεῖ τὰ πρακτικὰ ταῦτα, καὶ τὰ αὐτὰ ἀναθέματα ἀντισφενδονίζει τῷ μακαρίῳ Φωτίῳ, οὗτος δὲ καὶ αὐτὸς οὐκ ἠρέμησε μέχρι τοῦδε « οὐδέ πω λήγε χόλοιο. » Γράφει ἐγκυκλίους εἰς ἅπαντας τοὺς Πατριάρχας καὶ Ἐπισκόπους Δύσεώς τε καὶ Ἀνατολῆς, προσκαλῶν αὐτοὺς εἰς συγκρότησιν Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἵνα καὶ ὁ Νικόλαος καὶ τὸ κήρυγμα αὐτοῦ ἐξετασθῶσι καὶ ἀποπεμφθῶσιν εἰς τὸ αἰώνιον ἀνάθεμα ὑπὸ Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἡ ἐγκύκλιος αὕτη ἐπιστολή, θεία μοίρα, σώζεται. Ὡς νέφος καταμέλανον περιζωνύει τὸν ὀρίζοντα καὶ ταχέως αἰωρούμενον ἐπὶ τὸ μεσουράνημα, διατρέχουσι δὲ αὐτὸ συχναὶ ἀστραπαὶ, ἐκθαμβοῦσαι καὶ τὴν ὄρασιν, ἅμα δὲ βαθέως ἀκούονται αἱ βρονταὶ αὐτοῦ, ἀναγγέλλοντος ὄμβρον λάβρον ἐπερχόμενον μετὰ χαλάζης, καὶ ἕκαστος προστρέχει ζητῶν καταφύγιον, τοιαύτην ἐντύπωσιν ἐποίησε καὶ εἰς τὸν Νικόλαον ἥδε ἡ ἐγκύκλιος. Διὸ προσέδραμεν οὐκέτι εἰς τοὺς Ἱταλοὺς Ἐπισκόπους, οὓς ἐγνώριζεν ἔτι καὶ ἀπὸ τῆς ὑπὸ Παυλίνου Πατριάρχου Ἀκυλίας συγκροτηθείσης τοπικῆς Συνόδου καταδικάζοντας τὴν προσθήκην, ἔτι δὲ καὶ ἡ τοῦ μακαρίου Λέοντος τοῦ Γ' καταδίκη τοῦ νεωτερισμοῦ ἄρτι ἦν ὑπόγυος, ἀλλὰ προσέδραμεν εἰς τοὺς Φράγκους Ἐπισκόπους, ὅπου ἡ αἵρεσις ὀλοτελῶς ἐξηπλώθη, καὶ μάλιστα εἰς τὸν τότε ἐπίσημον ἐν λόγοις Ἐπίσκοπον Ρεϊκῆς Ἰγκμαρον, θίγων αὐτοῦ τὸ φιλότιμον καὶ ἀλείφων αὐτὸν εἰς τὴν παλαιστραν. Ἀλλ' ἡ Αὐτοῦ Μακαριότης δοκεῖ, ὡς παρέχουσιν εἰκάσαι τὰ συμβάντα, ὅτι ἐβουλεύθη ἄμεινον μετὰ ταῦτα. Ἡ ἐκ μέσου ἄρσις τοῦ Φωτίου ἦν ἡ συντομωτέρα δόξ· ἀλλ' ἐφ' ὅσον ὑπῆρχε καὶ ἰσχυεν ὁ Βάρδας καὶ ὁ Μιχαήλ, τοῦτο ἦν ἀδύνατον· ἀλλὰ κατὰ τινα μοῖραν ἐνταῦθα συνηνητήθησαν ἀμοιβαῖα συμφέροντα, ἃτινα εὐκόλυναν πολὺ τὸ σχέδιον τῆς Αὐτοῦ Μακαριότητος. Ὁ εἰς τις ἐκεῖνος, ὁ ἕως τοῦ

δε ἀοράτως ἐνεργῶν καὶ τὸ πῦρ τῶν παμμίχτων παθῶν ἐρεθίζων, ἔγνω ὅτι ἤλθε καιρὸς ἵνα δρέψῃ τὰς ἀμοιβὰς τῶν ἀγώνων αὐτοῦ, καὶ ἀναγγέλλεται αὐτῷ, ὦ τοῦ θαύματος! δι' ὁράματος αὐτοῦ τοῦ ἰδίου Βάρδα, ὡς ἀφελῶς αὐτὸ διηγοῦνται πάλιν οἱ παπικοὶ, ἤτοι ὁ Παφλαγὼν καὶ πάντες οἱ τῆς φαρτρίας τοῦ Ἰγνατίου, σελ. 138—140). Ὁ Βάρδας βλέπει, οὐκέτι ἐν ἐνυπνίῳ ἀλλ' ἐν ὁράσει αὐτόχρομα, τὸν μὲν κορυφαῖον τῶν Ἀποστόλων Πέτρον ἐπὶ θρόνου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ λίαν ὠργισμένον, ἐνώπιον δ' αὐτοῦ τὸν Βάρδαν γυμνόν, τὰς χεῖρας ὀπισθεν δεδεμένας, καὶ ἤδη πρηνῇ· παρ' αὐτῷ δὲ τὸν Ἰγνάτιον γονυκλιτῶς βοῶντα ἐκδίκησιν ἐνώπιον τῆς Αὐτοῦ Μακαριότητος, ἣτις ἐπιτάσσει τὴν σφαγὴν αὐτοῦ εἰς τὸν ἐκ δεξιῶν αὐτῷ παρεστηκότα φοβερόν Πραιπόζιτον, διδούς αὐτῷ καὶ μάχαιραν (ἀλλ' ὁ ἱστορῶν φρονίμως προστίθῃσι μικρὰν πάνυ, οἷαν δηλ. οἱ δολοφόνοι μεταχειρίζονται). Ὁ ὀπτασιογράφος ὁμῶς ὀνομάσας τὸν Πέτρον καὶ τὸν Βάρδαν καὶ τὸν Ἰγνάτιον, σιγᾷ τὸν προσταχθέντα ἵνα ἐκτελέσῃ τὸ ἔργον, τίς ποτ' ἦν ὁ ἐκ δεξιῶν οὗτος ὁ φοβερός, καὶ τί αὐτῷ ὄνομα; ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος εἰκάζω, ὅτι ἦν ὁ Βασίλειος ὁ ἐκ δεξιῶν παρὼν ἐν τῇ ὁράσει, καὶ ἤκουσε πάντως καὶ τὸ φρικτὸν ἔνταλμα τοῦ ἁγίου Πέτρου. Μάλιστα δισχυρίζονται τινες θέλοντες ἀποτελειῶσαι τὴν ὀπτασίαν καὶ βεβαιῶσαι τὴν ἀλήθειαν αὐτῆς, ὅτι ἔξυπνος γενόμενος ὁ Βασίλειος, εὔρε τὴν μικρὰν πάνυ μάχαιραν ἐν τῇ πυγμῇ αὐτοῦ. Ὅθεν ἐβεβαιώθη εἶναι θεῖον κέλευσμα, ἵνα, ἣν ἔλαβεν ἐντολήν, ὄναρ ἐκτελέσῃ, ὡς καὶ ἐξετέλεσεν, ἀκριβῶς ὕπαρ. Οὕτω πολλάκις θαυμασίως ἐπαληθεύουσι τὰ ὁράματα καὶ δικαίως προοιμιαζόμενος (αὐτόθι) φιλοσοφεῖ ὁ Παφλαγὼν ἐπὶ τοῦτο (α). Ἀλ-

(α) Ἡ πράξις αὕτη τοῦ Πέτρου ἐφάνη μοι παράδοξος· πῶς γὰρ ὁ πα-

λὰ λαλήσωμεν γλῶσαν ἱστορικήν. Ὁ Βασίλειος πολύτροπος ὢν, καὶ τὰς κακουργίας αὐτοῦ ἐκτελεῖν παντοιοτρόπως, καὶ σκέπειν αὐτὰς ὑπὸ τὸν πέπλον τῆς δεισιδαιμονίας, μετεχειρίσθη τὸ κοινὸν ἄρμα τῶν τοιούτων: ἦτοι τὴν συκοφαντίαν, οὕτως ἐντέχνως πλάσας ἐπιβουλευτικὰ τῆς ζωῆς τοῦ βασιλέως γράμματα, ὧν τὸ ψεῦδος οὕτως εὐγενῶς ἐλέγχει ὁ Ἱερὸς Φῶτιος ἐν τῇ πρὸς τὸν μωρόν Μιχαήλον· « πλάττεσθαι γὰρ τὸ γράμμα καὶ ἄλλως πως ἢ ὡς ἐδήλου τὰ περὶ αὐτὸν συνενεχθῆναι δι' ὧν ἐκεῖνος μὲν στέφεται, ἄλλοι δὲ κόψονται, ἢ τοῦ σοῦ κράτους ἀρετῇ καὶ ἐπιείκεια ὑπονοεῖν οὐκ ἐνδίδοσι (α). Οὕτω πλάσας τὸ γράμμα, λέγω, ἔπεισε τὸν Μιχαήλ ἀποφασίσαι τὸν θάνατον τοῦ θεοῦ αὐτοῦ. Ἐκεῖνος γὰρ παῖς μὲν ὢν καὶ νεανίσκος (δωδεκαετής γὰρ διεδέχθη τὸν θρόνον) ἐπέιθετο εἰς τὰς συμβουλὰς καὶ βουλὰς τῆς μητρὸς· ἀλλ' ὅτε ἠνδρώθη, καθ' ἣν ἡλικίαν ἢ τῆς ἐκάστου θελήσεως ὁρμὴ πολὺ μὲν ὑπερέχει τὴν κρίσιν, ὁλο-

ραγγελθεὶς ὑπὸ τοῦ Κυρίου: « βάλε τὴν μάχαιράν σου εἰς τὴν θήκην, » καὶ ὁ παραγγέλλων « μὴ κακὸν ἀντὶ κακοῦ, » ἤδη αὐτὸς ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀπὸ θρόνου, ex cathedra, ξιφουλκεῖ, καὶ ταῦτα οὐκ ἔτι εἰς ἀποκοπὴν ὥ- τος, ἀλλ' αὐτόχρομα εἰς φόνον· ἀλλ' ἔσως ἐνθρονισθεὶς ἄπαξ ἐν Ῥώμῃ, μετέβαλε καὶ φρονήματα, ὡς καὶ διδασκαλίαν.

(α) Ἐξ ὧν ἂν τις εἰκάσει καὶ τὴν ἀναισχυντίαν καὶ αἰσχυρότητα τῶν κατηγορῶν τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου· καὶ γὰρ ὁ δειλαιὸς Νικήτας (σελ. 142) τῇ μανίᾳ τοῦ φθόνου ἠττώμενος, λέγει περὶ αὐτοῦ· « ζῶντα μὲν ὑπερετίμα καὶ προστάτην εἶχε τοῦ βίου, παντοίαις εὐφημίαις ὑπερεπαινῶν, ἀποθανόντα δὲ παλινψιδίας ἦγε, καὶ ὡς ἀλιτῆριον τοῦτον καὶ τρισκατάρaton ἄξιον τοιαύτης ἀπεφῆνατο τελευτῆς. » καὶ ἐπιφέρει, « τοιοῦτος ὁ δεινὸς ἐκεῖνος ἦν σοφιστής. » Ἡμεῖς δὲ εἰς ταῦτα προστιθέμεθα· « τηλικούτος ἀναισχυντος ὁ συγγραφεὺς, ὃν ἔχουσι τὴν σήμερον κείμενον κακολογιῶν οἱ παπισταί, οἱ κατήγοροι τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου, ὅστις ἐν τῇ ῥηθείᾳ ἐπιστολῇ, ἔτι τῆς πρὸς ἐκεῖνον ὀργῆς τοῦ βασιλέως κοχλαζούσης, προδιοικήσας θαυμασίως τὴν περίστασιν θαρρῆν λέγειν· « ἤλγησα μὲν ἄνθρωπον θανάτῳ παραδοθέντα τὸν ἄνθρωπον μαθὼν. » καὶ τὸ σημαντικώτατον « πλείοσι δὲ ἀπορία γέγονεν. »

τελῶς δὲ στερεῖται τῆς πείρας, ἀφηνιάσας τῆς μητρικῆς περ-
 θαρχίας διὰ λόγον ὅτι τὰ πάντα διητᾶτο ὑποβολαῖς τοῦ Θεο-
 κτίστου, πατρόθεν θείου μὲν τῆς Αὐγούστης Μητρός, ἄτυχον
 δὲ ἔχοντος τὸν δαίμονα τῶν ἐπιχειρήσεων αὐτοῦ, παρέδωκε
 μὲν τὸ οἰκονομικὸν τοῦ Κράτους εἰς τὸν θεῖον αὐτοῦ Βάρδαν,
 ἀδελφὸν τῆς Αὐγούστης, αὐτὸς δ' ὁ κρατῶν ἐξέκλινεν εἰς
 παίγνια καὶ θεάματα, ἐν κώμοις καὶ μέθαις καὶ εἴτι ἕτερον
 ἀσώτου βίου διαγγελτικὸν ἐν τῇ συμπεριφορᾷ, πάντα δὲ ταῦ-
 τα, ἢ ἐπ' ἀληθείας οὕτως εἶχεν, ἢ καὶ φθονερῶν τε καὶ δια-
 βόλων διαθρυλλήματα ἦσαν, ἀπεδίδοντο εἰς τὸν Βάρδαν ἐπὶ
 σκοπῶ ἵνα, διαπλανῶν οὕτω τὸν μονάρχην, αὐτὸς διαχειρί-
 ζηται τὰ πάντα. Οὕτως ὁ μὲν Βάρδας εἴλκυσε τὸν φθόνον εἰς
 ἑαυτὸν ἀπάντων, ὥς εἴθισται, τῶν πονηρῶν αὐλικῶν καὶ μά-
 λιστα τῶν περὶ Θεόκτιστον· ὁ δὲ Βασίλειος, ὁ ὑπεκκαίων τὰ
 πάντα, συνῆψε καὶ τὴν συκοφαντίαν καὶ μηχανορραφίαν κατὰ
 τοῦ εὐεργέτου αὐτοῦ, ὥστε τῷ χρόνῳ καὶ τῇ ἐπιμονῇ ἴσχυ-
 σεν ἵνα φέρῃ εἰς τοὺς σκοποὺς αὐτοῦ τὸν Μιχαήλ, ὅτε τῇ ἡ-
 λικίᾳ ἤρξατο, πρὸς ταῖς λοιπαῖς κακαῖς ἔξεσιν, ἀναπτύσσε-
 σθαι καὶ τὸ φιλύποπτον καὶ τὸ ἡδέως ἀκούειν τῶν διαβολῶν,
 καὶ ἐπομένως τὸ ἄστατον ἦθος. Ἀλείψας μὲν οὖν οὕτω τὰ
 φαλάγγια ὁ ὑπουργὸς Βασίλειος, ἰδὼν δὲ καὶ τὰ τῆς Ἐκκλη-
 σίας ἐν τε Ῥώμῃ καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει οὕτω συγκεχυ-
 μένως καὶ ἐχθρικῶς ἔχοντα κατὰ τοῦ Βάρδα, ἐξ ὧν προέβλε-
 πεν εὐκόλον τὸν πορισμὸν καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἀφέσεως
 ἐκ τῆς ἀντιπάλου μερίδος, ὅπερ καὶ ἀληθῶς ἐγένετο, ὥς ὀ-
 ψόμεθα... ἔγνω ὅτι καιρὸς ἵνα δῶ τὴν κίνησιν εἰς τὸ πλοῖον
 καὶ μονώσῃ τὴν δυναστείαν καὶ τὸ κράτος εἰς μόνον τὸν Μι-
 χαήλον, εὐάλωτον οὕτω καὶ θῦμα ὑποχείριον ἐν πάσῃ ὥρᾳ
 ἀναδεικνύμενον, καὶ ἐν τινι ἐκστρατεία κατὰ τῶν Σαρακηνῶν,
 λεηλατούντων τὴν Κρήτην, ἐξω τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔ-

χοντα τὴν σκηνὴν αὐτοῦ εἰς τόπον λεγόμενον οἱ Κῆποι (σελ.
 142), ἀπέναντι τῆς Αὐτοκρατορικῆς, αὐτὸς ὁ Βασίλειος οἰ-
 κείᾳ χειρὶ, ὥς προσετάχθη ἐν τῷ ὄνειρῳ τοῦ Βάρδα, μὴ ἐμ-
 πιστευόμενος εἰς ἄλλον τὴν ἐκτέλεσιν (ὅτι παρὰ παντὸς ἠγα-
 πᾶτο τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς πόλεως ὁ Βάρδας) σφάζει αὐτόν·
 ὁ δὲ μέλεος Μιχαήλ, παραβάτης φρικωδεστάτων ὀρκῶν πί-
 στεως, γενομένων πρὸς τὸν συνεκστρατεύοντα θεῖον αὐτοῦ,
 ἠνέσχετο γενέσθαι ἀπαθὲς θεατῆς τῆς σφαγῆς καὶ τοῦ κατα-
 μελισμοῦ αὐτοῦ, εἰς δ' ἀντιμισθίαν ἀναγορεύει τὸν Βασίλειον
 Πατρίκιον καὶ Ἐπαρχον τῆς πόλεως, ὅπερ ἦν τὸ ὑπέρτατον
 ἀξίωμα τοῦ πολιτεύματος· ἀλλὰ καὶ τοιοῦτον ὄντα ἀφόβως
 ἐθάρρυσεν ὁ Φώτιος ἵνα ὀνομάσῃ αὐτόν « ἐν πόλει ληστὴν
 καὶ πάνδημον δῆμιον » (Ἐπισ. ιγ'), αἰνιττόμενος τὸν φό-
 νον τοῦ Βάρδα, ἢ προβλέπων καὶ τὸ πάθημα τοῦ Μιχαήλ· δι'
 ὃ καὶ προοιμιάζεται, « ἔρρει τὰ καλὰ, κακία δὲ ἐμπολιτεύε-
 ται. » Μετ' οὐ πολὺ δὲ χρίει, διὰ χειρὸς τοῦ Φωτίου, αὐτόν
 καὶ αὐγουστον καὶ συγκοινωνόν τῆς Αὐτοκρατορίας μετὰ τῆς
 γυναικὸς αὐτοῦ. Καὶ οὕτω πληροῦται ἡ κᾶν τε ὄναρ κᾶν τε
 ὕπαρ δοθεῖσα διαταγὴ τοῦ Πέτρου. Οὕτως οὖν ὁ Μιχαήλ ἐκ-
 τοτε ἀνύποπτος εἶχεν ἐπὶ τὸν τράχηλον τὸν πέλεκυν· καὶ
 πρὸς δικαιολογίαν δῆθεν ἔγραψε δηλωτικὴν τοῦ γεγονότος ἐ-
 πιστολὴν, ἣτις οὐ σώζεται μὲν, σώζεται δὲ ἡ χαριεστάτη ἀ-
 ποκριτικὴ αὐτοῦ, ἀρχομένη « Τῆς ὑμετέρας θεοστεφοῦς βα-
 σιλείας... ἀναλογιζόμενοι τὴν ἐπιστολὴν » κτλ. (Ἐπισ. ιη.)
 πλήρης αἰνιγματωδῶν ῥήσεων, ὥς ἀνωτέρῳ ἀνεφέραμεν, νυσ-
 σουσῶν τὸν ἀμερίμνως κοιμώμενον Μιχαήλ, ἀναγνωσθεῖσα
 πάντως καὶ ὑπὸ τοῦ ὑπόουλου καὶ ὀξυνόου Βασιλείου, τοῦ καὶ
 μετὰ τὸ, « Ἐν πόλει ληστῆς καὶ πάνδημος δῆμιος » αἰσθα-
 νομένου καλῶς τὴν δύναμιν καὶ τοῦ, « πλάττεσθαι τὰ γράμ-
 ματα, » καὶ τοῦ, « ἄλλοι δὲ κόφονται. » Καὶ ὁ ταῦτα λέγων

ἦν ὁ μέγας Φώτιος, ὅστις ἐν τούτοις μὴ ἀποθαῤῥυνόμενος διὰ τὸν θάνατον τοῦ Βάρδα, μεγίστου προστάτου αὐτοῦ, χαίρων δὲ διηνεκῶς τὴν ὑπόληψιν καὶ τὸ σέβας τοῦ Μιχαήλ καὶ τῆς συγκλήτου καὶ συμπάσης τῆς Ἐκκλησίας, παρεσκεύαζε τὴν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον κατὰ τοῦ Νικολάου καὶ τοῦ παπισμοῦ ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἐγκύκλιος αὐτοῦ, ἥστινος τὴν ἀμβλῶσιν καὶ διασκέδασιν ἐπιθυμητὴν οὔσαν εἰς τὸ Οὐατικανόν, τυχόν μὲν ἤτησε κρυφίως ὁ Νικόλαος παρὰ τοῦ Βασιλείου, συγχωρῶν αὐτῷ πᾶσαν θυσίαν· τυχόν δὲ καὶ ὁ Βασίλειος αὐτὸς ὑπέδειξεν εἰς τὸ Οὐατικανόν, ὅτι οὐκ ἂν ἐδιοπομπεῖτο ἄλλως τὸ ἐπικείμενον δεινόν, εἰμὴ θυσία τινὶ οὐ τῇ τυχούσῃ. Οὕτως οὖν ὁ Βασίλειος ἐν τοιαύταις εὐνοϊκαῖς αὐτῷ περιστάσεσιν, ἄλλως δὲ περιβομβούσης αὐτῷ καὶ τῆς λέξεως « ἄλλοι δὲ κόψονται, » συμπαραευρεθεὶς δὲ καὶ ἐν τῷ ὀνείρῳ τοῦ Βάρδα ὡς πραιπόσιτος φοβερός καὶ ἐλκύων αὐτὸν ἵνα σφάξῃ, κατὰ κέλευσμα, ἰδὼν τὸν Πέτρον τῆς Ῥώμης ἐπισείοντα καὶ τῷ βασιλεῖ τὴν χεῖρα, καὶ « ἐκδεξαι λέγοντα ἀσεβότεκνον, » καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἐν τῷ ὀνείρῳ συνήρμωσται· ἔσπευσε μετὰ ἐνιαυτὸν ἵνα θῇ κατὰ τὴν ἀπειλὴν τοῦ Πέτρου καὶ τὴν κορωνίδα τῶν ἐπιχειρισθέντων αὐτῷ ἀπ' ἀρχῆς κακουργημάτων, εἰς ἀρπαγμὸν τῆς Αὐτοκρατορίας· καὶ λοιπὸν ἔτι ἡμαγμένους ἔχων τὰς χεῖρας ἀπὸ τοῦ φόνου τοῦ φίλου τοῦ προαγαγόντος αὐτόν, καταφέρει καὶ τὴν τελευταίαν πληγὴν τοῦ πελέκεως εἰς τὴν δυναστείαν, μονωθεῖσαν ἤδη ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Μιχαήλ, καὶ κρεουργεῖ τὸν θετὸν πατέρα καὶ εὐεργέτην αὐτοῦ, τὸν ἀπὸ κοπρίας ἐγείραντα καὶ συγκαθίσαντα αὐτόν ὀμόθρονον. Ὁ οὐλὸς ὄνειρος οὗτος, καθ' Ὁμήρον εἰπεῖν, ἐστὶν ἡ συνοπτικὴ καὶ ἐξηγητικὴ ἱστορία τῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον δραματουργηθέντων· διὸ καὶ μεταφέρομεν αὐτὸν ἐνταῦθα πρὸς χάριν μάλιστα τῶν παπιστῶν, ὡς ἐξηγμένον ἐκ τῶν

πρωτοτύπων, ἐξ ὧν ἀρῶνται τὰς κατὰ τοῦ Τεροῦ Φωτίου ἀσχημοσύνας αὐτῶν (σελ. 148).

« Βάρδας ὁ Καῖσαρ Φιλόθεον ἐκεῖνον γενικὸν ποτὲ Λογοθέτην καὶ φίλον αὐτῷ πιστὸν ὄντα προσκαλούμενος λίαν ἐώκει τεθορυβημένῳ, καὶ ἄσθματι πυκνῷ συνεχόμενος, ὃ Φιλόθεε, ἔφη, ὄραμα εἶδον καὶ πάντα μου συνέτριψε τὰ ὀστέα, καὶ τοὺς ἄρμους τῆς ὀσφύος μου διέλυσεν. Ὁμην γὰρ κατὰ ταύτην τὴν νύκτα, ὡς δῆθεν προελεύσεως οὔσης εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν μετὰ τοῦ βασιλέως εἰσιέναι, κατὰ πάσας δὲ θυρίδας τὰς ἄνω καὶ τὰς κάτω εἰκόνας ὄραν ἐδόχουν ἀρχαγῆ γελυκῆς πρὸς τὸν ναὸν βλεπούσας· καὶ ὅτε πλησίον ἦμεν τοῦ ἄμβωνος, ὠφθησαν ὥσπερ κουδικουλάριοι δύο ἀπότομοι καὶ ἐμβριθεῖς, ὧν ὁ μὲν δέσμιον τὸν βασιλέα λαβὼν καὶ ἐπὶ τὰ δεξιὰ κατασύρων ἐξωθεῖτο τῆς πόλεως κατακρίνων ὡς ὑπεύθυνον, ἐμὲ δὲ ὁ ἕτερος ὁμοιοτρόπως διὰ τῶν ἀριστερῶν ἀπηγεν· ἄφνω δὲ περιβλεψάμενος ὀρῶ ἐν τῷ Συνθρόνῳ τοῦ ἀδύτου καθήμενον ἄνδρα γηραλέον ἀπαραλλάκτως ἑοικότα τῇ εἰκόνι τοῦ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων Πέτρου, καὶ αὐτῷ δύο τινὲς παρειστήκεισαν φοβεροὶ πραιποζίτων τάξιν ἐπιφαίνοντες· ὀρῶ δὲ πρὸς τοῖς γόνασι τοῦ καθημένου τὸν Ἰγνάτιον ἱκετεύοντα καὶ πολλοῖς δάκρυσι περιρῥαινόμενον, οὕτως ὥς ἐκκεῖνον αὐτῷ συλλυπούμενον στενάξαι, καὶ αὐτὸς ἐβόα· Κλειδοῦχε τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ πέτρα ἐν ἣ Χριστὸς ὁ Θεὸς τὴν αὐτοῦ Ἐκκλησίαν ἐστηρίξατο, εἰ οἶδας ὅτι ἡδικήθην, παραμύθησόν μου τὸ πολύθλιπτον γῆρας. Ὁ δὲ πρὸς αὐτόν· δείξον, ἔφη, τὸν ἀδικήσαντά σε, καὶ ὁ Θεὸς σὺν τῷ πειρασμῷ ποιήσῃ καὶ τὴν ἐκβασιν. Καὶ στραφείς ὁ Ἰγνάτιος τῇ δεξιᾷ χειρὶ ἐπέδειξεν ἐμὲ λέγων· οὗτος περισσότερον πάντων ἐλυμήνατό με, καὶ χρόνον τῆς κατ' ἐμοῦ ὕβρεως οὐκ ἔσχε. Νεύσας οὖν ὁ ἐπὶ τοῦ θρόνου πρὸς τὸν ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ

καθεστηκότα, καὶ μικρὰν πάνυ μάχαιραν ἐκβαλὼν εἰς ἐπήκοον πάντων ἀπεφώνητο· « τὸν θεόργισον Βάρδαν παράλαβε καὶ πρὸ τοῦ νάρθηκος ἔξω κατάκοψον μεληδόν. » Αὐτίκα δὴθεν ἐλχόμενος πρὸς θάνατον, εἶδον ὅτι καὶ τῷ βασιλεῖ τὴν χεῖρα ἐπισείων, « ἔχδεξαι, ἔφη, ἀσεβότεκνον. » καὶ οὕτως ἐμαυτὸν εἶδον ὡς ὕπαρ καταμελιζόμενον. Ταῦτα μὲν ὁ Καῖσαρ θαμβούμενος ἅμα καὶ κλαίων ἐξηγεῖτο, πρὸς ὃν ἐκεῖνος, φεῖσαι, ὦ δέσποτα, τοῦ παναθλίου γέροντος, εἶπε, καὶ πρὸς τὸ τοῦ Θεοῦ κριτήριον ἀφορῶν μήτε δικαίως μήτ' οὖν ἀδίκως ἔτι πορεύου κατ' αὐτοῦ. » Ταῦτα ἐκ τοῦ μωροῦ Νικήτα Παφλαγόνος. Ὁ φιλολογικώτατος καὶ σοφὸς ἱατρός Κ. Σοφοκλῆς Οἰκονόμος ἐν τοῖς προλεγομένοις τῶν ὑπ' αὐτοῦ, κατ' εὐχὴν τοῦ μακαρίτου αὐτοῦ πατρὸς, οὕτω κριτικῶς ἐκδοθέντων ἀρτίως Ἀμφιλοχίων τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου, ἀκρίτους ὀνομάζει καὶ τὸν Παφλαγόνα καὶ τὸν Κεδρηνὸν καὶ τὸν Γενέσιον ὡς ὀνειροπίστους· ἔχει δὲ συμφήφους καὶ ἡμᾶς κατὰ τὴν ἔποψιν τῶν παπιστῶν, ἀλλ' ἐγὼ, ὡς καὶ ἄλλοτε ὑπένυξα, εὐρίσκω ἐν αὐτῷ τῷ ὀνείρῳ μεγάλας κεκρυμμένας ἱστορικὰς ἀληθείας, ὡς ἐν τοῖς μύθοις τοῦ Αἰσώπου μεγάλας ἠθικὰς ἀληθείας, εἰς τοὺς δυναμένους συνορᾶν· ὅταν γὰρ καὶ ὅπου ἐπισκοτῇ ἢ ἡ ἀμάθεια ἢ ὁ φόβος, καλὸν λέγεσθαι τὴν ἀλήθειαν ἡμφιεσμένην νῦν μὲν ἐν μύθῳ, νῦν δὲ ἐν ὀράματι. Ἐπὶ πολλοὺς χρόνους διήρκεσεν ἡ δυναστεία τοῦ Μακεδόνοιο Βασιλείου, καὶ οὐδεὶς τῶν συγγραφέων ἐτόλμησεν ἵνα ἱσορήσῃ τὰς μηχανορραφίας καὶ κακουργίας αὐτοῦ. Φιλόθεος ὁ Λογοθέτης, ὡς ὢν τότε ἐν τοῖς πράγμασιν, ἐξιστόρησε παναληθῶς ἐν τῷ ὀνείρῳ τὰ συναντηθέντα συμφέροντα τοῦ ἁγίου Πέτρου τῆς Ῥώμης καὶ τοῦ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνοιο, τοῦ μὲν τὸ ὑποτάξαι τὴν Ἀνατολικὴν Ὀρθόδοξον ἐλευθέραν Ἐκκλησίαν, τοῦ δὲ τὸ ἀρπάσαι τὴν μονοκρατορίαν· « ἰσολογι-

σμός δικαιοτάτος. » Κάνταῦθα λήγει ἡ πρώτη περίοδος τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου, μὴ φθάσαντος ἐκτελέσαι τὰ μέγα ἔργον· τὴν συγκρότησιν δηλαδὴ Οἰκουμενικῆς Συνόδου μετὰ τῶν ἐσπερίων κατὰ τοῦ νεωτερισμοῦ, μιάναντος ἤδη τὸ πλεῖστον μέρος τῆς δυτικῆς καὶ βορείου Εὐρώπης.

Ἐν τούτοις μεταξὺ τοσούτων περισπασμῶν, ὁ Ἱερὸς Φωτίος, οὗ τινος αἱ ἀρεταὶ ἀπανταχοῦ ἐκηρύσσοντο καὶ περιεχροτοῦντο καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βάρδα, οὐκ ἡμέλησε τὰ τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Δεσπότης τῆς Σερβίας, κατηχηθεὶς τὴν ὀρθόδοξον χριστιανικὴν πίσιν, ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ βαπτισθεὶς ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ ὑπὸ Μιχαὴλ, ἱεουργοῦντος τοῦ Φωτίου, ὠνομάσθη Συμεὼν, καὶ ζήσας ἐν ἀσιότητι, συγκατετάγη ἐν ἁγίοις, τελουμένης τῆς ἱερᾶς μνήμης αὐτοῦ τῇ 14 Ἰανουαρίου. Τὸ γεγονός τοῦτο οὐκ ὀλίγον συνέβαλεν ἵνα συνέλθωσι καὶ οἱ ἐκκλίναντες Βούλγαροι, ὥστε, ὡς ὀφόμεθα ἐν τοῖς ὕστερον, μόλις ἐνιαυτὸς ἦν τῷ Ἱερῷ Φωτίῳ ἀνακληθέντι ἐν τῇ Μαгнаύρᾳ, ἥτοι ἐν τοῖς βασιλείοις, ὅπου ἐφιλιώθη μετὰ τοῦ Φωτίου ὁ Ἰγνάτιος, καὶ ἤδη ὁ Ἰγνάτιος αὐτὸς ἔγραφεν ἵνα ἐκκενώσωσι τὴν ἐπαρχίαν οἱ Δυτικοὶ Ἀρχιερεῖς τε καὶ Ἱερεῖς, καθὰ προσκλαίεται ὁ Ἀδριανός. Ἐκτοτε οἱ Βούλγαροι δοκιμάσαντες, ὡς λέγει ὁ λόγος, ἐπὶ μικρὸν τὴν γλύκαν τοῦ παπισμοῦ, ἐπιστραφέντες ἐπὶ τὸν ποιμένα καὶ Ἐπίσκοπον τῶν ψυχῶν αὐτῶν, οὐκ ἀπέστησαν πλέον τῆς ὀρθοδόξου ὁμολογίας, ἣν παρέλαβον ἀρχῇθεν ἐν τῷ πρώτῳ φωτισμῷ αὐτῶν, καίτοι τῶν Δυτικῶν μοναχῶν πολλάκις ἐπισκηψάντων δίκην ἀκρίδων, ὡς καὶ τὴν σήμερον ὀρώμεν αὐτοὺς μηχανουργοῦντας καὶ ἰστῶντας παγίδα εἰς τοὺς ἀπλοῖ-κοὺς Βουλγάρους τὴν βαρβάρως λεγομένην Οὐνίαν, καὶ ὀργάνοις χρώμενοι τοὺς διεφθαρμένους ἢ καὶ ἀπατηθέντας ὁμοφύλους αὐτῶν, ψευδῶς διαδίδουσιν ἐν ἀπάσαις ταῖς ἐφη-

μερίσιν, ὅτι ἡ Βουλγαρία ἅπασα μετὰ τῶν ποιμένων αὐτῆς ὑπετάγη εἰς τὸν Πάπαν, (αὐτοῖς γὰρ ὁ πολὺς, καὶ ἴσως ὁ μόνος λόγος ἐστὶν ἡ ὑποταγὴ εἰς τὸν Πάπαν, τὰ δὲ λοιπὰ ἢ ἐν οὐδενὶ ἢ ἐν δευτέρῳ λόγῳ τίθενται). Ἐν τούτοις ὁ διὰ πεισμονὴν, φιλαρχίαν καὶ κακεντρέχειαν, τὴν νέαν ἀσπασθεὶς αἵρεσιν Νικόλαος ὁ Α', ἰδὼν τὸ ἀγέρωχον αὐτοῦ καταβεβλημένον τῷ ἀφορισμῷ καὶ τῇ καθαιρέσει ὑπὸ πάντων τῶν Ἀνατολικῶν θρόνων, καὶ τὴν Ὁρθόδοξον, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν πίστιν μέχρι μὲν ἐκείνου ἀγνὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ῥώμης τηρηθεῖσαν, ἐξ αἰτίας δ' αὐτοῦ μιανθεῖσαν, κακὸν καὶ ὀλέθριον γενομένην παράδειγμα κατὰ πᾶσαν τὴν Δύσιν, καὶ τὸν Φώτιον δ' ἐτέρωθεν θριαμβεύοντα μὲν ἐν τῇ ἐφαπλώσει τοῦ θείου κηρύγματος, ἐπισείοντα δ' αὐτῷ καταδίκην Οἰκουμενικῆς Συνόδου (ἤτοι μετὰ τῶν Δυτικῶν), τυπτόμενος δ' ἴσως καὶ ὑπὸ τοῦ συνειδότος, ὅτι μέτοχος γέγονε φόνου τοῦ τε Βάρδα καὶ τοῦ μελετωμένου (δεινὸν γὰρ τὸ συνειδὸς ἵνα θίξη καὶ τὸν ἀτάσθαλον), βραχεῖα νόσῳ καὶ βαρεῖ φθόνῳ δαμασθεὶς, μετέβη τῶν τῆδε, οὐδὲ ἔφθασε μαθεῖν τὸν θάνατον τοῦ Μιχαήλ, ὡς ἀποθανῶν μετὰ δύο μῆνας· ὁ μὲν γὰρ συμβασιλεύσας τῇ μητρὶ Θεοδώρα 14, καὶ μοναρχήσας 12 ἔτη, ἐσφάγη τῇ 24 Σεπτεμβρίου, ὁ δὲ τῇ 12 Νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ 867 ἐτελεύτησεν, ἅγιος γενόμενος ὑπὸ τῶν παπιστῶν, αὐτὸς διὰ τῶν ἔργων μὴ δυνηθεὶς κατορθῶσαι τοῦτο.

Μετὰ τὴν σφαγὴν τοῦ Μιχαήλ εὐθὺς ἀνακηρύσσεται μὲν μονοκράτωρ ὁ Βασίλειος· προσερχόμενος δὲ ὅπως κατὰ τὸ ἔθος κοινωνήσῃ τῶν ἀχράντων μυστηρίων, ἐκδιώκεται τοῦ θυσιαστηρίου ὑπὸ τοῦ Φωτίου, ὡς ἀνάξιος, οἷα αὐτόχειρ πατροκτόνος. Ὅθεν γινούς ὅτι ἐν τῷ Ἱερῷ Φωτίῳ ἔξει διὰ παντὸς πρόσωπον ἀντιπολιτευόμενον, καὶ θέλων διαπλανῆσαι τὸ κράτος ὅλον ἐπὶ τὸ καταπραχθὲν αὐτῷ κακούργημα, ὅπως

στρέψωσι πάντες τὸ ἡγανακτισμένον ὄμμα αὐτῶν ἀπὸ τῶν καθημαγμένων χειρῶν αὐτοῦ, ἐντέχνως δίδωσι χώραν εἰς τὰς ὁρμὰς τῶν Ἱγνατιανῶν ἐχθροπαθειῶν, ὡς ὁ ἐντεχνος γεωδαίτης, βλέπων τὰ ὁρμήματα ποταμοῦ τινος ἐπερχόμενα κατακλυστικὰ ἐπὶ τι πόλισμα, ἀνοίγων πλαγίως εὐρεῖαν διώρυχα, διασκεδάζει τὴν καταφερομένην δύναμιν αὐτοῦ. Καὶ τὸν μὲν Φώτιον καταβιβάζει τοῦ θρόνου, ἢ, ὡς γράφει εἰς τὸν Νικόλαον, « ἐκείνον μὲν ἡμεῖς μετεκινήσαμεν, ὥστε καθ' ἑαυτὸν ἡσυχάζειν (σελ. 244), τὸν δὲ Ἱγνάτιον » κτλ. ἤτοι ἀναβιβάζει τὸν Ἱγνάτιον, καὶ ὅπως διαφυλαχθῇ ἀθῶος δῆθεν ἀφ' ᾧ ἠτοίμαζε κατὰ Φωτίου, εἰς ὑποχρέωσιν τοῦ τε Πάπα Νικολάου καὶ Ἱγνατίου πλάττεται ὅτι αὐτὸς μὲν οὐ θέλει ἀναμιχθῆναι εἰς τὰ Ἐκκλησιαστικά, ἀνατίθῃσι δὲ τὴν τῶν δεόντων ἐκτέλεσιν εἰς αὐτοὺς, γινώσκων ἀκριβῶς εἰς τίνων χεῖρας παραδίδωσιν αὐτόν. « Τοῖς λοιποῖς δὲ τὸ πέρας ἐπιθεῖναι μᾶλλον δὲ καὶ ταῦτα ἐπισφραγίσαι τῇ σῇ ὁσιότητι (τῷ Πάπᾳ) καταλελοίπαμεν » (αὐτόθ.). Αἱ χαροποὶ αὗται εἰδήσεις οὐ προέφθασαν ζῶντα τὸν Νικόλαον, ὡς προείπαμεν, ἀλλὰ τὸν διάδοχον αὐτοῦ Ἀδριανὸν τὸν Β'. Τὸ Οὐατικανὸν ἐχάρη ἰδόν, ὅτι τὸ κῆτος, ὅπερ ἐκινδύνευεν ἵνα ἀνατρέψῃ τὸ σκαφίον τοῦ ξιφουλκοῦ Πέτρου, κλύδωνι ἐντυχόν, εἰς βραχεὰ ὕδατα ἐξώκειλεν ἕως ἂν παλὶρροῖά τις ἐπέλθῃ. Καὶ πρῶτον μὲν ἡ Ἱγνατιανὴ φατρία ἐποίησεν εἰς αὐτὸν ὅσα ἐστοχάζετο ἱκανὰ ἐχδικουμένη ἐπὶ τὸ πρόσωπον τοῦ Φωτίου τὰ ὅσα εἶχεν ἕκαστος παράπονα καὶ κατὰ Μιχαήλ καὶ κατὰ Βάρδα καὶ κατ' αὐτοῦ. Εἵτα ἐκ Ῥώμης ἤλθον γράμματα συγχαρητήρια καὶ εὐχετικά τοῦ Πάπα, ὀνομάζοντος μὲν τὸν Βασίλειον τέκνον αὐτοῦ, καὶ ἐπιεικέστατον!! καὶ ὀρθοδοξότατον (σελ. 322), αἰτουντος δ' ἅμα παρακλητικῶς καὶ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον κατὰ Φωτίου· « βουλόμεθα δὲ διὰ τῆς ὑμετέρας εὐσεβοῦς σπου-

δῆς οὐκ εὐαρίθμητον ἐν τοῖς αὐτόθι τελεσθῆναι συνέλευ-
σιν » (σελ. 228), καθὰ ἐπεθύμει ὁ Ἀδριανός. Ἰδοὺ καὶ ἑτέρα
συγκίνησις τοῦ Κράτους τῶν Ῥωμαίων κατὰ τε ἀνατολὴν καὶ
δύσιν συμφέρουσιν εἰς τὸν Βασίλειον. Τὰ ἀπὸ τοῦδε λυπηρά·
ὁ διωγμὸς κατὰ παντὸς ἱερατικοῦ βαθμοῦ ἐγένετο σκληρὸς,
ὥς λαβόντων δὴθεν ἡ μέρος, ἡ χειροτονίαν ἐκ χειρὸς τοῦ
Φωτίου ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, ἱεροὶ ναοὶ ἀνεγερθέντες καὶ ἐγ-
καινιασθέντα θυσιαστήρια κατεστρέφοντο μανιακώτερον ἢ ἐπὶ
τῶν εἰκονοκλαστῶν. Τὰ ἱερά σκεύη καὶ αἱ βίβλοι τῶν θείων
γραφῶν ὅσαι ἐγράφησαν καὶ κατεσκευάσθησαν ἐπὶ Φωτίου,
ἐβεβηλοῦντο ὡς τῇ ἐπισκασίᾳ αὐτοῦ γινόμενα. Ταῦτα πάντα
κατεπράττοντο κατὰ διαταγὴν τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου, ὅπερ κα-
θίστησιν εἰς τοὺς φρονίμους λυπηρότερα καὶ ἐπαχθέστερα τὰ
γινόμενα. Οὗτος γὰρ καὶ διὰ τὸ γῆρας, καὶ διὰ τὴν φυσικὴν
αὐτοῦ κατάστασιν, καὶ διὰ τὸ αὐλικὸν γαυρίαμα, καὶ διὰ τὰ
παθήματα τοῦ ἡθικοῦ αὐτοῦ, συμβουλευόμενος νυχθημερόν
ἀνδράποδα, οἷα ἦσαν ὁ Στυλιανὸς καὶ σύμπασα ἡ συμμορία
ἡ παπικὴ, εἰς τοσαύτην ταπείνωσιν ἔφερε τὸ Πατριαρχικόν
αὐτοῦ ἀξίωμα, ὥστε ὑπέμεινεν ἵνα ζητῇ ὁδηγίας ἀπὸ Ῥώμης
τί ποιητέον περὶ τῶν ὑπὸ Φωτίου χειροτονηθέντων ἀναγνώ-
στῶν τε καὶ ὑποδιακόνων!!! τὰ δὲ κατὰ τοῦ προσώπου τοῦ
Ἱεροῦ Φωτίου τολμηθέντα βασανιστήρια σιγῇ παρερχόμεθα,
ὅτι χάκεῖνος τὰ πάντα ἀγογγύστως ὑπέμεινε καὶ οὐκ ἠξίω-
σεν, οὔτε διωκόμενος, οὔτε ὕστερον ἀνακαλούμενος, ἵνα
ἀναφέρῃ ἢ ἀποδῶ εἰς ὄνομά τινος τὰ κατ' αὐτοῦ· δύο δὲ
τινα ἐποίσομεν ὡς χαρακτηριστικὰ οὐ μόνον τῆς μεγαλοφυΐας
αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς κακοηθείας καὶ μοχθηρίας τῶν ἐχθρῶν
αὐτοῦ. Ἀναχωρῶν ἀπὸ τοῦ Πατριαρχείου ὁ Ἱερὸς Φῶτιος ἐ-
πέφερε μεθ' ἑαυτοῦ ἐξ μεγάλους σάκκους βιβλία, ὧν πολλὰ
ἴδια αὐτοῦ συγγράμματα, ἅμα δὲ καὶ ὅσα συνοδικὰ ἀφορῶντα

εἰς τὰ καθ' ἑαυτὸν, ἐν οἷς καὶ πολλὰ ἴσως ἀνακαλύπτονται
καὶ τὰς ραδιουργίας τοῦ Βασιλείου· ὅθεν, ὅπως μὴ φανερά
γένωνται, οὗτος προστάζει ἵνα ἐπὶ λόγῳ ὅτι ἦσαν ἐκ τῶν τῆς
βιβλιοθήκης τοῦ Πατριαρχείου, κρατηθῶσιν, ἅπερ καὶ ἐξηφα-
νίσθησαν. Πόσαι ἀλήθειαι καὶ πόσα συγγράμματα ἀξία τῆς
μεγαλοφυΐας τοῦ Φωτίου συνεπυρπολήθησαν ἄρα γε! (σελ.
324—6) θρηνεῖ εἰς τις τῶν συγγραφέων. Ἐν δὲ τούτοις ἡ
Δύσις σύμπασα συνεκινήθη καὶ ἐντεῦθεν ἡ Ἀνατολή, διὰ τὴν
συγκρότησιν τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου, καὶ πανταχοῦ οἱ Ἰ-
γνατιανοὶ καὶ οἱ Παπικοὶ ἐβλασφήμουν τὸ ὄνομα τοῦ Φωτίου
καὶ ἐπανηγύριζον τὸν Βασίλειον, ἀπανταχοῦ διαθρυλλουμέ-
νης τῆς ὁράσεως, οἷα Πετροκέλευστον ἔργον ἐκπληρώσαντα,
μεγαλύνοντες ἐτέρωθεν τὰ θαύματα τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου (σελ.
160 κτλ.) οἱ μὲν λέγοντες ὅτι ὅτε ἐλειτούργει ἔτρεμον αἱ
κανδηλαί, οἱ δὲ ὅτι ἐσείετο ἡ ἁγία τράπεζα, καὶ ἄλλα πολλὰ
δυνάμενα μεγαλύναι τὰ πρὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ γινόμενα
ἀδικήματα, ὅπως ἀντανακλᾶται ἡ κοινὴ ἀγανάκτησις κατὰ
Φωτίου καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη εἰς τὴν πατροκτόνον πράξιν τοῦ
Βασιλείου. Μετὰ δύο περίπου ἑνιαυτῶν παρέλευσιν ἀπὸ τῆς
ἐγκαθιδρύσεως τοῦ Ἰγνατίου τῷ 869, ἔφθασαν οἱ ἀπεσταλ-
μένοι ἀπὸ Ῥώμης, ἐν οἷς σπερχνότερος ἦν ὁ Μαρτῖνος, δς
καὶ Πάπας ἀνηγορεύθη ἔπειτα, ἐπιζήσας ἑνιαυτόν. Οἱ ἀπε-
σταλμένοι ἔφερον καὶ λίβελλον ἐκ μέρους τῆς τῶν Δυτικῶν
Συνόδου καὶ τοῦ Πάπα Ἀδριανοῦ, ἐμπεριλαμβάνοντα ἵνα οἱ
συγκαθεσθῆσόμενοι Ἐπίσκοποι ἐν τῇ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ
δῶσι πρότερον ὑπογραφὴν, ὅτι δέχονται ἐκ τῶν προτέρων
καὶ ἀδιαφιλονεικῆτως ὅσα ἐθέσπισεν ὁ Νικόλαος ἐναντίον τοῦ
Φωτίου. Τοῦτο πολλοὺς τῶν Ἀνατολικῶν Ἐπισκόπων ἐλύ-
πησε, καὶ οἱ μὲν δειλότεροι ἢ οἱ χαμερπέστεροι ἄκοντες συ-
ναπεδέχθησαν μετὰ τῶν Ἰγνατιανῶν· οἱ δὲ φρονηματίαι καὶ

οἱ ὁπωσοῦν σεβόμενοι τὸ Ἐπισκοπικὸν αὐτῶν ἀξίωμα οὐκ ἔσπεργον συνεδριάσαι. Συνεκροτήθη οὖν ἡ Σύνοδος, πολὺ ὑποδεεστέρα τῶν ἐλπίδων καὶ παρακλήσεων τοῦ Πάπα. Ἐν ᾧ γὰρ εἰς τὴν ὑπὲρ Φωτίου ἦσαν 318, εἰς ταύτην τὴν ὑπὲρ Ἰγνατίου τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς οἱ συνεδριάσαντες ἦσαν 11, καὶ κατ' ὀλίγον τῇ ἀνεικάστῃ σπουδῇ καὶ παραγγελίᾳ τοῦ Βασιλείου προσετίθετο κατὰ διεστηκυίας συνεδριάσεις, ὥστε ἐν τῷ τέλει, ἥτοι μετὰ μῆνας περίπου ἕξ, εὐρέθησαν οὐ πλέον τῶν ἑκατὸν (σελ. 410), καὶ τούτων ἐπὶ ὑποσχέσει τοῦ Βασιλείου, ὅτι λήψεται ὀπίσω τὰς ὑπογραφὰς αὐτῶν, ὅπερ καὶ ἐποίησεν, ὥς ὁφόμεθα, ἐνεδρεύσας διὰ Σλάβων τῶν περὶ τὸ Δυρράχιον τοὺς λεγάτους, καὶ ληστεύσας αὐτοὺς, λαβὼν ὀπίσω καὶ τὰ δῶρα τὰ εἰς τὸν Πάπαν καὶ τοὺς δοθέντας λιβέλλους καὶ τὰ Πρακτικὰ τῆς Συνόδου. Καὶ ἔδειξεν ἐμπράκτως οἷος ἦν ὁ ἐν τῇ 5' πράξει τῆς Παπικῆς Συνόδου πεσὼν χαμαὶ καὶ βοῶν (σελ. 285): « Ἐγὼ τύπος ὑμῖν γενοίμην ταύτης τῆς ταπεινώσεως ὁ ἀνεπιστήμων καὶ ἄσοφος τοῖς σοφοῖς καὶ ἐπὶ γνώσει σεμνυνομένοις, ἐγὼ ὁ ἐν ἁμαρτίαις κατειλημμένος, ὑμῶν τῶν καθαρῶν καὶ ἀρετῆς ἐπιμελουμένων πρῶτος ἐμαυτὸν ἐπ' ἐδάφους ρίπτω· ἐπίβητε πρὸς τὰς ἐμὰς παρειὰς καὶ διὰ τῶν ἐμῶν ὀφθαλμῶν ὁδεύσατε, μὴ ἡγήσασθε μέγα βασιλέως πατῆσαι μετάφρενα » καὶ τὰ λοιπὰ κωμικά. Ἀλλ' ἴδωμεν τί ἐποίησεν ὁ Ἰγνάτιος ἐν αὐτῇ τῇ Συνόδῳ καὶ μετὰ τὴν Σύνοδον. Καὶ ἡ μὲν Σύνοδος ἐκ ποίων χαμερπῶν Ἐπισκόπων συνέχευτο, τῶν μὲν φόβῳ τῶν δὲ κολακείᾳ, τῶν δὲ καὶ ὑποσχέσει τοῦ Βασιλείου ὑποκλαπέντων εἴρηται· ἐν ᾗ καὶ πρόσωπον κατηγόρου οὐ τὸ τυχὸν ἔφερε καὶ ὁ γελωτοποιὸς τοῦ παλατίου Βαάνης. Τὸν Ἱερὸν Φώτιον εἰσήγαγον εἰς τὴν Σύνοδον τὴν πέμπτην συνεδρίασιν, διότι ἡσχύνοντο εἰσάγειν αὐτὸν πρότερον, ὄντες τὸν ἀριθμὸν εἴκοσιν ἢ τριάκοντα, ὥς εἰς

Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ὅπερ ἂν εἴη γελοῖον. Ἐκεῖ τότε ὁ Μαρῖνος, ἄνθρωπος ἀμαθὴς ἅμα καὶ ἀγέρωχος, ὥς ἦτο πᾶς ὁ ἀπὸ Ῥώμης ἐρχόμενος τότε, περιφρονητικῶς ἠρώτησεν· « Οὗτός ἐστιν ὁ Φώτιος, ὁ τοσαῦτα πράγματα ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη παρασχὼν εἰς τὸν Ἀγιώτατον Θρόνον!!! » καὶ εὐθὺς ἐπρόσταξεν ἵνα λάβωσι τὴν βακτηρίαν ἀπὸ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ὅτι, εἶπεν, ἀξιώματος καὶ πρεσβείων σημεῖον τοῦτο. Ἡ ἱστορία τῶν Πρακτικῶν, ἡ συρράφεισα ἐκ τινων ἀφηγήσεων τῶν ἐπιστρεψάντων Δυτικῶν Ἐπισκόπων παρὰ Ἀναστασίου τοῦ Βιβλιοθηκαρίου, ψευδῶς ἐπιγράφεται Πρακτικά· τὰ γὰρ πρωτότυπα Πρακτικὰ οὔτε ὁ Πάπας αὐτὸς εἶδεν, ὅτι, ὥς προέφημεν, ὁ Βασίλειος ἀφείλεν αὐτά. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἱστορικὴ συρράφη τοῦ Βίου τοῦ ἀγίου Ἰγνατίου, οὕτως ἀνούσιος καὶ ἀσυνάρτητος ἐστίν, ὥστε μόνος Παπιστῆς ἀνὴρ δύναται διεξελεῖν αὐτὴν ἐν ὑπομονῇ. Δίκαιον δὲ κρίνω, ἵνα δι' ἐνὸς ἐπεισοδίου αὐτῆς ἀποδείξω τὴν ἀκρισίαν τοῦ γράφαντος. « Συνέβη, λέγει, (σελ. 158) ἐλπίζομένης ἤδη τῆς Συνόδου, βούβαλοι ἐλαυνόμενοι πτοηθέντες ὥρμησαν τρέχοντες τὰς ὁδοὺς· εἰς δὲ τις αὐτῶν εἰσῆλθεν ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, καὶ ἔσση μέχρι τοῦ ἄμβωνος, » ὁπόθεν δηλαδὴ καὶ ὁ ἀνωτέρω ὄνειροποληθεὶς Βάρδας εἶδε τὸν τῆς Ῥώμης Πέτρον, καὶ ἐρμηνεύει ὁ συνετὸς συγγραφεὺς τοῦτο, ὥς τεκμήριον τῆς τῶν περὶ τὸν Ἱερὸν Φώτιον ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς εἰσδοχῆς. Ἀλλ' οὐ συνῆκεν ὁ συγγραφεὺς, ὅτι ἡ ἐρμηνεία ἀντιστρέφει λογικώτερον, εἴ τις ἐθέλει ἐκλαβεῖν αὐτὸ σημεῖον· οὐκ ἀνήκει ἄρά γε κάλλιον εἰς τοὺς ἕξωθεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰσελθόντας καὶ συγκροτήσαντας τὴν Σύνοδον, ἥς προσδοκίμου οὔσης ἐγένετο καὶ τὸ σημεῖον, δηλοῦν ποίος τις ὁρμᾷ κατὰ τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως; Ἴσως τοῦτο συλλογισθεὶς καὶ ὁ Ἀββᾶς Ἰάγνηρος

εσίγησε τὸ γεγονὸς, ὡς θεοσημεῖον· ὁ δὲ θέλων πληροφορηθῆναι τὴν ἀλήθειαν, ὅτι καὶ ταῦτα τὰ Πρακτικὰ παρ' ἀνοήτου ἢ τινὸς ἢ τινῶν Παπιστῶν συνεγράφησαν, ἀναγνώσάτω τὰ ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ του Ῥαδέρου ἐκδοθέντα (Acta sacro sancti et Œcumen. Concilii Octavii Ingolstadii. 1633). Ἐν τῷ Fragmi Synod. VIII Can. VI, ἀναθεματίζει τὸν Φώτιον, « propter crimina, quæ falso contra sanctissimum Papam Nicolaum in suo conciliabulo proposuit. » « Διὰ ἁμαρτήματα προβληθέντα ψευδῶς ὑπὸ Φωτίου ἐν τῇ παρασυναγωγῇ αὐτοῦ κατὰ τοῦ ἁγιωτάτου Πάπα Νικολάου. » Ἄλλ' ὁ Φώτιος ἤλεγξε τὸν Πάπαν Νικόλαον ὡς αἰρετικὸν διὰ τὸ « καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ. » Εἰ μὲν ψευδῶς κατηγορεῖ ὁ Φώτιος, ἄρα ὁ Νικόλαος οὐκ ἐπίστευε τὸ « καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, » καὶ ἦν ἀποκεκηρυγμένον τὸ δόγμα τότε καὶ ὑπ' αὐτοῦ, κατὰ τὴν μαρτυρίαν ὅλης αὐτῆς τῆς Η' Συνόδου. Εἰ δὲ ἀληθῶς ἡ Ῥωμάνα Ἐκκλησία τότε ὡς ἡ ἄρτι κλεψίπορνος ὑπεκρύπτετο καὶ ἔπειτα ἐφωράθη, οὕτως ἔτι ὑπεκρύπτετο καὶ ὁ Ἀδριανὸς ἐν αὐτῇ τῇ Συνόδῳ τῶν Δυτικῶν Ἐπισκόπων (σελ. 318) λέγων τὸν Φώτιον « ἐφευρέσεις ψευσμάτων καὶ διεστραμμένων δογμάτων διαπραξάμενον κατὰ τοῦ πρὸ ἡμῶν ἁγιωτάτου Πάπα καὶ καθ' ἡμῶν » κτλ. Ἄν τις εἰσαγγείλῃ τὸν δεῖνα κλέπτην ἀρνούμενον τὴν κλοπὴν, καὶ πολλοὶ μαρτυρήσωσιν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ὀνομάσωσι ψευδῇ τὸν εἰσαγγελέα, εἴτα τὸ κλοπιμαῖον εὑρεθῇ παρὰ τῷ δεῖνι, οὐκ ἔτι ἐν κρυπτῷ, ἀλλ' ἐπ' αὐτοφώρῳ, ὁ εἰσαγγείλας λέγεται πλέον ψεύστης; οὐδέποτε· ἀλλ' ὁ μὲν λέγεται ἀποδεδειγμένος κλέπτης, οἱ δὲ βοῶντες ὅτι ἐσυκοφαντήθη, λέγονται ἢ βλάκες ἢ καὶ συμμέτοχοι. Ἔστι δὲ θαυμάσαι καὶ τοῦθ' ὅτι, ἐνῶ τὰ οἷα δήποτε ταῦτα Πρακτικὰ τῆς Συνόδου καὶ ὁ βιογράφος τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου Νικήτας ὁ Παφλαγὼν πάσῃ τῇ σπουδῇ τεκταίνειν φιλοτιμοῦνται ὀνόματα ὑβριστικὰ κατὰ Φωτίου, καὶ

αἰτιάματα ἀξιόποινα, οὐδεὶς ἐτόλμησεν εἰπεῖν αὐτὸν αἰρετικόν, καθὼ καταστιγματίσαντα τὸ ἄρτιγέννητον καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ ὡς τὴν μεγίστην βλασφημίαν κατὰ τῆς μακαρίας Τριάδος, καὶ ταῦτα οὐκ ἐν κρυπτῷ, ἀλλ' ἐν ἐγκυκλίοις διαπορθμουμέναις καὶ κατὰ γῆν ἐπὶ ἀελλοπόδων ἵππων, καὶ κατὰ θάλασσαν ἐπὶ ὠκυπλόων ὀλκάδων, καὶ ἦν ἤδη ὁ Νικόλαος ἐν κρυπτῷ ἑξακοντῶν τὸ φιλότιμον τῶν Δυτικῶν Ἐπισκόπων καὶ ἐπισείων αὐτοὺς ἐπ' αὐτὸ κατὰ Φωτίου, ὡς φαίνεται ἐν τῇ πρὸς Ἰγχεμαρον ἐπιστολῇ αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ ὁ Λέων ὁ ὕπατος ἀπαιτηθεὶς παρὰ τῆς Συνόδου ἀναθεματίσαι τὸν Φώτιον, εἶπεν ἐπίτηδες, ὡς οὐκ ἐνδέχεται ὀρθόδοξον ἄνθρωπον ἀναθεματίσαι... ὁ Φώτιος ὀρθόδοξος ἐστίν. — Εἶπον οἱ τοποτηρηταί· τὰ ἔργα αὐτοῦ ἄξια κτλ. — Λέων εἶπεν· ἐπεὶ κρίνετε ὑμεῖς καὶ χωρὶς αἰρέσεως ἀναθεματισμὸν γενέσθαι, ἀναθεματίζω καὶ γὰρ κτλ. Ὡστε αὐτὴ ἡ κατὰ Φωτίου Παπικὴ Σύνοδος ὡμολόγησε τὸν Φώτιον ὀρθόδοξον, βοήσαντα εἰς ἅπαντα τὸν κόσμον ἀνάθεμα εἰς τὸ καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ. Ἀλλ' οὐδὲ ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος, ὁ τοσοῦτον ἀπεχθανόμενος καὶ πεισμόνως τὰ πάνδεινα λέγων κατ' αὐτοῦ, οἷα ἐν τῷ τέλει τῆς Ζ' Πράξεως.

Φωτίῳ τῷ βουλευτικῷ καὶ ἐπιβήτορι ἀνάθεμα.

»	»	κοσμικῷ καὶ ἀγοραίῳ	»
»	»	νεοφύτῳ καὶ τυράννῳ	»
»	»	σχισματικῷ καὶ κατακεκριμένῳ	»
»	»	τέκτονι τῶν ψευσμάτων	»
»	»	μοιχῷ καὶ πατροκτόνῳ	»
»	»	νέῳ Διοσκούρῳ	»
»	»	νέῳ Ἰούδᾳ	»

Ἐνταῦθα καὶ ὁ Ἰγνάτιος μαρτυρεῖ, ὅτι ὁ Φώτιος ἐψεύσθη κατὰ τοῦ Νικολάου, ὀνομάζων καὶ καταγγέλλων αὐτὸν εἰς

ἅπαντα τὸν κόσμον ὡς ἀλλάσσοντα καὶ συγχέοντα τὸ μυστήριον τῆς ὑπερουσίου Τριάδος καὶ τὴν Εὐαγγελικὴν διδασκαλίαν· πῶς οὖν οὐκ ἐφρόντισεν ἐν ταύτῃ τῇ Συνόδῳ ἵνα πληροφορηθῇ παρα τῶν Δυτικῶν τί φρονοῦσιν; ἀλλ' ὁ Ἰγνάτιος τότε ἐφρόντιζε μᾶλλον διὰ τὸν θρόνον ἢ διὰ τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς Παπικῆς ὁμολογίας· ἤρχει αὐτῷ ὅτι ἦν ἐτι ζῶν ἅγιος ἀνεγνωρισμένος ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ῥώμης. Ὁ Νικήτας, ὄργανον τότε τῶν Παπικῶν, οὕτω βλασφήμως περιγράφει τὰ θαύματα αὐτοῦ. « Οὕτω δὲ θεοφιλῶς καὶ πνευματοκινήτως ἀνῆγε τὴν προσφορὰν, ὡς ἐπ' αὐτῆς ὁρᾷν τῆς θείας Τραπέζης ἐναργῆ τῆς τοῦ Πνεύματος παρουσίας τεκμήρια· ὡρᾶτο γὰρ ὁ θεῖος ἄρτος ὅλος ἡλλοιωμένος, ὅλος, ὥσπερ ἄνθραξ οὐράνιος, χάριν ἀποστίλβων τοῦ οὐρανίου πυρός, ὥπταί ποτε κραδαινόμενος· καὶ ὁ ὑπεράνω τῆς ἀγίας Τραπέζης ἀπαιωρούμενος σταυρός, ἡρέμα μὲν πολλάκις σειόμενος ὑψουμένου τοῦ ἄρτου καθωρᾶτο, τὴν τοῦ ἀγίου δηλαδὴ Πνεύματος ἐπισκίασιν ὑποσημαίνων. Ἐν ἡμέρᾳ δέ ποτε τοῦ Πάσχα μάλιστα οὕτω διεκινήθη σφοδρῶς, ὡς πάντας ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς καὶ μάλιστα τοὺς ἐκ τῶν ἄλλων Πατριαρχικῶν θρόνων τὸ μυστήριον ἐκπεπληγμένους μεγάλη (τῇ) φωνῇ δοξάζειν ἐπὶ πολὺ τὸν Θεόν. » (σελ. 161—162). Περὶ τῶν λοιπῶν θαυμάτων τοῦ ἀγίου Ἰγνατίου οὐδεὶς ἡμῖν λόγος, οἶδμεν γὰρ ἐκ τῆς Γραφῆς (Ἰωάν. θ', 31) ὅτι « ἐάν τις θεοσεβῆς ἢ καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει » ἀλλὰ λειτουργίαν τῆς ἱερᾶς μυσταγωγίας, ἄλλως μὲν καὶ θαυματουργικωτέραν τελουμένην ὑπὸ οἰουδήποτε ἀγίου, ἄλλως δὲ ἐτι καὶ ὑπὸ ἀμαρτωλοῦ ἱερέως, ἡ μήτηρ ἡμῶν ἀγία Ἐκκλησία οὐκ ἐδίδαξε· μάλιστα αὕτη διδάσκει ὅτι, ὅποιοσδήποτε καὶ ἂν ἦ ὁ ἱερεὺς, ἡ θυσία αὐτῇ ἐκείνη ἐστίν, ἣν ὁ πρῶτος καὶ μόνος ἀρχιερεὺς ἱερούργησεν ἐν τῷ ὑπερίῳ, ὅπου ὁ τίμιος ἄρ-

τος οὐκ ὤφθη κραδαινόμενος, οὐδὲ τοῖς Ἀποστόλοις αὐτοῖς, καὶ τὸ θαῦμα ὄζει πολὺ Παπισμοῦ.

Ἄλλ' ἐάσθω ταῦτα, « μείων γὰρ αἰτία, » καὶ ἔλθωμεν εἰς τὸ ἱστορικὸν τῆς Συνόδου, ἥς διαλυθείσης, ὁ μὲν Ἱερὸς Φῶτιος ἀπήχθη ἐν τῇ μονῇ τῆς Σκέπης, ὅπου ἦσαν ἑτοιμα αὐτῷ πολλὰ βασανιστήρια παρὰ τῶν Παπικῶν, ἀλλὰ τ' ἄλλα μὲν, ὡς πρότερον εἵπομεν, ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἐν ὑπομονῇ ὑπέστη, οὐδὲ τὸ ὄνομα τῶν τοσοῦτο βλασφημησάντων καὶ ἀναθεματισάντων τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἠξίωσε ποτε σημειῶσαί που, παρερχόμεθα καὶ ἡμεῖς· τὸ μέντοι δεύτερον ἐκ τῶν δύο τῶν χαρακτηριζόντων καὶ τὸ τοῦ Φωτίου ὑψίνουν καὶ τὸ τῶν διωκτῶν αὐτοῦ χαμερπές, ἄδικον ἂν εἴη παρελθεῖν. Οἱ διώκται αὐτοῦ, ὅπως ποιήσωσι θικτικωτέρας τὰς λοιπὰς παιδείας, ἐστέρησαν αὐτὸν καὶ τῆς ἀναγνώσεως παντὸς βιβλίου Ἐκκλησιαστικοῦ τε καὶ τῶν θύραθεν, ἐτι καὶ γραφίδος καὶ μέλανος καὶ χάρτου, ὄντες βέβαιοι ὅτι μεγαλητέραν καὶ ἀλγεινοτέραν ἄλλην τυραννίαν οὐκ ἠδύναντο ἐπινοῆσαι ἐπὶ τὸν Φῶτιον. Καὶ πάντως εἰς ἄνδρα εὐσεβῆ, εἰθισμένον εἰς τὸ ὑμνωδεῖν καὶ εὐλογεῖν τὸν Θεὸν ἡμέρας καὶ νυκτός, εἰθισμένον ἐντρυφᾷν τῇ μελέτῃ τῶν Ἱερῶν Γραφῶν, τῇ ἀναγνώσει τῶν ἐνδόξων συγγραφέων καὶ τῇ συχνῇ ὁμιλίᾳ τῶν πεπαιδευμένων ἀνδρῶν, ὡς αὐτὸς ὁ ἴδιος περιγράφει πρὸς Νικόλαον ἐν τῇ πρώτῃ κοινωνικῇ ἐπιστολῇ τὴν οἴκοι δίαιταν αὐτοῦ, ἡ στέρησις βιβλίων καὶ γραφίδος ὥφειλεν ἐπαγαγεῖν τὸ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ ἐπινοηθὲν ἐφετὸν βάσανον, τὸ ἐπιθυμητὸν αὐτοῖς τυραννικὸν ἀποτέλεσμα. « Ἄλλ' ὅτι ἐστερήθημεν καὶ βιβλίων, καινὸν τοῦτο καὶ παράδοξον, καὶ νέα καθ' ἡμῶν ἐπινενοημένη τιμωρία ἵνα τί γίγνηται; ἵνα μὴ ἀκούωμεν μηδὲ λόγον Κυρίου Οὐδεὶς τοῦτο τῶν ὀρθοδόξων οὐδ' ὑπὸ τῶν ἑτεροδοξούντων πέπονθεν. Ἀθανάσιος ὁ πολὺαθλος τοῦ θρόνου πολὺ λάχισ καὶ ὑπὸ

αίρετικῶν καὶ ὑπὸ Ἑλληνιστῶν ἀπελήλαται· ἀλλ' οὐδεὶς αὐτοῦ τῶν βιβλίων ἀφαίρεσιν ἐψηφίσατο. Εὐστάθιος ὁ θαυμάσιος τὴν ἴσῃν ἐπιβουλὴν παρὰ τῶν Ἀρειανιζόντων ὑπῆνεγκεν, ἀλλ' οὐχ ὥς ἡμεῖς καὶ τὰ βιβλία ἀφήρηται. Οὕτως ἔγραφεν ὁ θεῖος Φῶτιος, παρὰ φίλου κρυφίως τὰ πρὸς γραφὴν χορηγηθεὶς, πρὸς τὸν φονέα Βασίλειον ἐπιστολὴν (ἀρ. 4), ἀξίαν μυριάκις ἀναγνωσθῆναι διὰ τὸ κάλλος τῆς ῥήσεως, τῆς ὑφῆς, τῶν ἱστορικῶν παραδειγμάτων, τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν χρηστοθείας, καὶ τῆς τὰ πάντα ἐπιχρυσούσης ἐλευθερίου ὑψινοίας· καὶ ἀληθῶς ἀδυνατῶ ἐπισχεῖν ἐμαυτὸν καὶ μὴ ἐγγράψαι ἐνταῦθα καὶ τὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς, καὶ δόξω εἰς τοὺς ἀναγνώστας καὶ ἀκαιρος· δικαιολογοῦμαι δὲ ὅτι αἱ ἐπιστολαὶ τούτου τοῦ ὑπερφουοῦς ἀνδρὸς οὐ πρόχειροι τοῖς πᾶσι. « Τί οὖν αἰτοῦμαι, γράφει ἐν τέλει, ἢ ζῆν μὴ χαλεπωτέραν θανάτου ζωὴν, ἢ θάττον ἀπαλλαγῆναι τοῦ σώματος. Δυσωπήθητι τὴν φύσιν, αἰδέσθητι τοὺς κοινούς τῶν ἀνθρώπων νόμους, αἰδέσθητι τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς τὰ κοινὰ δίκαια, μηδὲ καινόν τι παραχωρήσης ἐπεισαχθῆναι τῷ βίῳ διήγημα, ὅτι ποτὲ βασιλεὺς, ἐπιείκειαν καὶ φιλάνθρωπίαν ἐπαγγελλόμενος, φίλον ἀρχιερέα καὶ σύντεκνον ποιησάμενος, ὑφ' οὗ χερσὶν αὐτὸς, καὶ ἡ βασιλὶς, τὸ χρίσμα τῆς βασιλείας ἐχρίσθη καὶ τὸ ἀξίωμα ἐνεδύσαντο, ὑφ' οὗ λίαν ἐφιλήθη, καὶ πρὸς ὃν ὄρκια καὶ πίστεις φρικώδεις ἔθετο, ὃν ὑπεραγαπᾶν καὶ στέργειν ἐπεδείκνυτο ἅπασι, τοῦτον ἐξορία καὶ λιμῷ πικρῷ παραδούς, καὶ μυρίοις ἄλλοις κατατάξας κακοῖς, εὐχόμενον ὑπὲρ αὐτοῦ τῷ θανάτῳ παρέπεμψεν. » Ὁ Ἱερὸς Φῶτιος φέρει παραδείγματα ὥς τὰ ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν κακουρηθέντα εἰς τὸν ἅγιον Ἀθανάσιον ἧσαν πολὺ ἐπιεικέστερα τῶν εἰς αὐτὸν κακουρουμένων. Ἀλλὰ τότε ἀκμὴν οὐχ ὑπῆρχεν ὁ Παπισμὸς ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ μόλις αὐτὸς, τῶν ἀπαρχῶν

αὐτοῦ οὕπῳ ἀκμασασῶν εἰς τὴν πικρίαν αὐτῶν, ἄκροις χείλεσιν ἐγεύθη. Εἰ ἔζη τὴν σήμερον καὶ ἔβλεπε τὸν μέγαν ἐν φιλολόγοις καὶ ἐν Καρδινάλεσι Βαρώνιον καὶ τὸν ὁμότιμον αὐτοῦ Μάϊ, πρόσθε μοι καὶ τὸν Ἀββᾶν Ἰάγηρον (διὰ τί μὴ; εἰ γὰρ καὶ μὴ Καρδινάλις, ἀλλ' ὅμως οὐκ ἀγενῶς ἠρίστευσε καὐτὸς κατὰ Φωτίου), τίλλοντας ὁδοῦσιν ὥς κυνάρια λυσσῶντα τὴν μνήμην αὐτοῦ ἔτι καὶ μετὰ χιλίους χρόνους! Καὶ πάντως ἐν τῇ Συνόδῳ ταύτῃ τῇ Παπικῇ γέγραπται (σελ. 376)· « Ἐκεῖνος ὁ Ἀδριανὸς μετὰ τῶν Δυτικῶν Ἐπισκόπων Σύνοδον συγκροτεῖ, καὶ τίνα κατάκρισιν ἐπιθήσει Φωτίῳ, ἡρώτα ὑπὲρ τῶν τοιούτων πλασμάτων (καὶ πάλιν ἡ Ῥωμᾶνα Ἐκκλησία συκοφαντίαν καὶ πλάσμα ὁμολογεῖ Συνοδικῶς τὸ, καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ) τῷ προφθάσαντι καθαιρεθῆναί τε καὶ ἀναθεματισθῆναι, τῶν δὲ συνειλεγμένων Ἐπισκόπων καινότερόν τι ἐπινοοούντων καὶ μὴ εὐρίσκόντων ἐπὶ τὸν πρότερον ἀναθεματισμὸν ἢ σχέψις κατήντησεν. » Ἀλλὰ τὴν σήμερον ὁ Παπισμὸς ἔκαμε προόδους, καὶ ἀναγνώτωσαν οἱ περίεργοι τὸν Βαρώνιον ἐν τοῖς Χρονικοῖς τῆς ἐποχῆς Φωτίου, καὶ τὸν Μάϊ ἐν τῇ διατριβῇ αὐτοῦ τῇ ἐν τῷ Δ' τόμῳ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσης νέας βιβλιοθήκης τῶν Πατέρων, καὶ τὸν Ἰάγηρον ἐν Βίῳ Φωτίου. Οὗτος δὲ ὁ τελευταῖος ὑπερηκόντισε τοὺς ἀνωτέρω δύο, διότι ἐθάρρυσεν ἵνα προσάψῃ εἰς αὐτὸν καὶ ὅτι ἐδηλητηρίασε τὸν Ἰγνάτιον. Στυλιανὸς Νεοκαισαρείας, τῶν ἀνσητοτέρων καὶ παραφορωτέρων Ἰγνατιανῶν, ἐπιστέλλων πρὸς Στέφανον τὸν Πάπαν γράφει (σελ. 396)· « Καὶ τοσοῦτο τὸν βασιλέα διήγειρεν, ὥς καὶ τὸ ζῆν αὐτὸν κακῶς ἀφαιρεθῆναι. » Ἐὼντες ἀνὰ μέρος ὅτι αὕτη ἡ κατὰ τοῦ Βασιλείου συκοφαντία ἐλέγχεται ψευδὴς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ βιογράφου τοῦ Ἰγνατίου, εὐρίσκομεν καὶ πολλὰ ἀνόητον τὸ προδιδόναι τὸν Ἱερὸν Φῶτιον ὑπεύθυνον τῶν ἀνοήτων μὲν

πράξεων τοῦ Μιχαήλ, τῶν ἀπανθρώπων δὲ κακουργιῶν τοῦ Βασιλείου. Εἰ καὶ ὁ τὰ πάντα ἀκριτος καὶ ψευδολόγος Παφλαγῶν γράφων (σελ. 174) καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἀναδρασμῷ τῶν παθῶν, « Δέκα μὲν οὖν ἔτη, λέγει, τὸ δεύτερον, τὰ πάντα δὲ τριάκοντα καὶ ἔτι πρὸς ὁ μέγας ἀρχιερατεύσας Ἰγνάτιος, ὁγδοηκοστὸν δὲ ἤδη γεγονώς ἔτος, ἐν εἰρήνῃ πρὸς τὸν ἀρχιερέα τὸν μέγαν ἀνελήφθη Χριστόν, » καὶ πάλιν μικρὸν πρότερον (σελ. 168—170) « εἰς λιπαρὸν ἤδη καὶ πῖον ἐληλάκει γῆρας, ἐπεθύμει δὲ τὴν ἀνάλυσιν καὶ τῶν χρονίων κόπων καὶ νόσων... ἄξιον δὲ μηδὲ τὸν τρόπον τῆς αὐτοῦ παραδραμεῖν μεταστάσεως » κτλ. Οὕτως οἱ ἀρχόμενοι Παπισταὶ ἐχώλαινον περὶ τὰς εὐρέσεις καὶ κατ' ἰδίαν, ὡς ὁ Παφλαγῶν, καὶ Συνοδικῶς, ὡς εἶδομεν, « καὶ μὴ εὐρισκόντων » ἀλλὰ τὴν σήμερον ἡ πικρία τοῦ Παπισμοῦ ὠρίμασεν, ὥστε γενέσθαι καὶ θανατηφόρος, καὶ μεταβαλεῖν τὸ ποτήριον τῆς ζωῆς εἰς ποτήριον θανάτου!!! (ἔπραξε γάρ που καὶ τοῦτο).

Ἰδωμεν ἤδη τί ἐποίει ἐν τῷ ἑαυτοῦ μέρει καὶ ὁ Ἰγνάτιος. Περιεστοιχισμένος ὑπὸ παπιζόντων ἀνθρωπαρίων, καὶ ὅλως μηδαμινῶν πέντε (σελ. 370) Ἐπισκόπων, οἷον τοῦ Εὐσεβίου Ναζιανζοῦ, Ἰωάννου Κομάνων, Ἰωάννου Λεοντοπόλεως καὶ τινων ἔτι ὑποδεεστέρων καὶ ἀσημαντοτέρων, φέρων παρέδωκεν ἑαυτόν τε καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὰ νεύματα τοῦ Οὐατικανοῦ ἄχρι καιροῦ, πράττων τὰ ὅσα ἢ λύσσα τῆς πληγωθείσης καιρίως ἀρχομένης αἵρέσεως τοῦ Παπισμοῦ ὑπηγόρευεν εἰς τὸν μένος πνέοντα κατὰ Φωτίου, καταστροφᾶς ἱερῶν ναῶν, ὡς προέφημεν, ἐρημώσεις μοναστηρίων, βεβηλώσεις ἱερῶν σκευῶν καὶ Γραφῶν, καταλύσεις νοσοκομείων καὶ γεροντοκομείων καὶ βιβλιοθηκῶν καὶ σχολῶν, καὶ εἴτι ἄλλο εὐσεβείας ἢ φιλανθρωπίας ἢ καὶ παιδείας τῆς τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου ἐπικύημα ἢ φρόντισμα. Οἱ ἱερωθέντες

ἐπὶ Φωτίου οὐ μόνον ἀνιέροι ἐλογίζοντο, ἀλλὰ καὶ κατεδιώκοντο· καὶ ὅσα ἄλλα προλαβόντως ἀνεφέραμεν ἀτάσθαλα.

Τί δὲ ἐν τούτοις ἔπραττεν ὁ Βασίλειος, ὁ πάντων μὲν τῶν πανουργοτάτων ἀνοσιουργότατος, πάντων δὲ τῶν ὑποκριτῶν ὁ ἀπανθρωπότατος; ἢ, ὡς λέγει αὐτὸν κριτικός τις ἔξοχος, *hominem nequissimum, ortu ignobilem, perfidia insignem multi virtute commendatum Baronio tamen, tantum non canonizatum*. « Ἀνθρωπον οὐτιδανώτατον, τὸ γένος ἀφανῆ, τῇ ἀπιστίᾳ ἐπίσημον, ὑπ' οὐδεμιᾶς ἀρετῆς συσταθέντα, ὑπὸ δὲ τοῦ Βαρωνίου ὁμῶς μονονουχὶ ἐξαγιασθέντα (κανονισθέντα). » Ἀφοῦ ἤδη πρότερον μὲν ὑπέκρυψεν εἰς τὰ ὅμματα τοῦ διαπλανωμένου ἀνοήτου λαοῦ τὰς φονικὰς αὐτοῦ σκευωρίας τοῦ μελετωμένου φόνου τοῦ τε φίλου καὶ πατρὸς ὑπὸ τὰς οἰκογενειακὰς καὶ Ἰγνατιανὰς ταραχὰς, καὶ μετὰ ταῦτα δὲ διὰ τῆς ἐξώσεως τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου καὶ ἐγκαθιδρύσεως τοῦ ἀγίου Ἰγνατίου, ἐφ' ᾧ ἠγέρθησαν νέαι ταραχαὶ καὶ συμπάθειαι ἢ ἀντιπάθειαι κατὰ τὴν Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν, ἅτινα ἀπεσπάσαντο καὶ ἀπερρόφησαν τὴν προσοχὴν τοῦ ἐκβοκοληθέντος ὄχλου, ἠσφαλίσατο ἑαυτῷ τὴν μοναρχίαν, λαβὼν καὶ τὴν ἀφῆσιν τοῦ φόνου παρὰ τε τοῦ Πάπα Ἀδριανοῦ καὶ τοῦ Ἰγνατίου· ἔλαβε δὲ ἐμφορηθεὶς καὶ ἐκδίκησιν παρὰ Φωτίου διὰ τὸ φρικτὸν ἔχειν « ἄλλοι δὲ κόφονται· ἀφοῦ, λέγω, ἔπραξε κατὰ βουλήν ταῦτα πάντα, καὶ πάντα εὐωδωμένα, ἔβλεπεν ὡς ὀξύρους ἀνὴρ, οἷοι γίνονται οἱ τοιοῦτοι, ὅτι, ἐγκατασταθεὶς ἅπαξ, οὐκ ἔχρηζε πλέον οὔτε τῶν εὐλογιῶν τοῦ Πάπα, οὔτε τῶν θαμάτων τοῦ ἀγίου Ἰγνατίου, ἀλλ' ἔδει ἵνα ἀσφαλίῃ καὶ τὸν θρόνον εἰς τὴν οἰκογένειαν ἑαυτοῦ, ἔτι δὲ τὸ κράτος ἀπὸ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου ἦν διηνεκῶς ἀνεστατωμένον καὶ διὰ τοὺς ἐξωθεν πολέμους καὶ διὰ τοὺς ἐμφυλίους, καὶ πάντες οἱ νόμοι ἦσαν ἐν παραλυσίᾳ· ἄλλως ἐγίνωσκε προσωπικῶς

καὶ τὸν Ἱερὸν Φώτιον, τὸν φοίνικα ἐκείνων τῶν σκοτεινῶν αἰώνων ὅποσον δύναται λαμπρύναι τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, καὶ ἀναδείξει αὐτὸν δεύτερον Ἰουστινιανὸν ἐν ταῖς νομικαῖς διατάξεσι, μηχανᾶται καὶ ἐλκύει αὐτὸν περίπου μετὰ ἐνιαυτὸν τῆς Συνόδου ἀπὸ τοῦ λεγομένου Στενοῦ (σελ. 394), ἀνακαλούμενος ἐν τοῖς βασιλείοις τοῖς λεγομένοις βαρβάρως Μαγναύρα. Ἐκεῖ εἶχεν αὐτὸν ὁμοδαίτην καὶ σύνοικον. Οἱ μωροὶ καὶ χυδαῖοι ἐχθροὶ τοῦ Φωτίου, οἱ μὴ γνωρίζοντες τὴν δύναμιν τῆς ἐσωτερικῆς ἀξίας, καὶ ὅτι ὁ χρυσὸς καὶ καταφρονῆται καὶ ποδοπατῆται ὑπὸ τῶν ἀσώτων ἐν ᾧ τῶν ἀνοήτων αὐτῶν πράξεων, ἀφοῦ στερηθῶσιν αὐτὸν ὅμως γίνεται αὐτοῖς τότε μάλιστα τιμιώτατος καὶ ἐπιθυμητότατος, ἀποδιδόασιν ταύτην τὴν κατ' ἀνάγκην γενομένην πρόσκλησιν ὑπὸ τοῦ πανούργου καὶ ποικιλοχρόου Βασιλείου « εἰς κατασκευασθέντα παρὰ τοῦ γόητος Σανταβαρηνοῦ μαγικὰ ὕδατά τε καὶ βρώματα τῷ βασιλεῖ παρατεθέντα » (σελ. 394). Ὁ Βασίλειος συνεβουλεύετο τῷ Φωτίῳ « ὡς ἀνδρὶ πολυπείρῳ περὶ πάσης ὑποθέσεως τοῦ Κράτους· ἐντεῦθεν ἀδείας δραξάμενος καὶ πολιτικὰς φροντίδας εἰς ἑαυτὸν ἀνελάβετο. » Εἵτα ἐπιφέρει· « Καὶ ἐν τῷ παλατίῳ εἶχε σύνοικον (τὸν Φώτιον) ὡς μᾶλλον τοῦτον Πατριάρχην εἶναι ἢ τὸν Ἱγνάτιον, καὶ τῷ θρόνῳ καθίδρυτο. » διό, ὡς ἀνωτέρω ἔφθημεν εἰπεῖν, « καὶ χειροτονίας ἐποίει » (σελ. 396). Τὰ δὲ παρακατιόντα καὶ ὅτι ἐβασιλεία ὁ Φώτιος ὡς νέος Σμέρδης, μωρολογίαν εἶναι καὶ τοῖς παιδαρίοις πρόδηλον, εἰ μὴ τις εἴποι, ὅτι σεβόμενος τὸν ἀφορισμὸν καὶ τὴν καθαίρεσιν τῶν δύο Παπῶν, εἶπεν ὡς λαϊκός· — Ἀφοῦ ἀπώλεσα τὴν πατριαρχίαν, μὴ ἀπολέσω καὶ συνάμα καὶ τὴν μοναρχίαν. — Ἡ ἀλήθεια ἐστὶν ὅτι καὶ ὁ Βασίλειος, ὡς καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους κακούργους συμβαίνει μάλιστα, ἀφοῦ κορέσῃ τὴν κακίαν αὐτῶν, μετεμελήθη διὰ τὰ πραχθέντα εἰς

τὸ πρόσωπον τοῦ Φωτίου, διό καὶ φιλοτιμούμενος ἐθεράπευεν αὐτὸν, ἵνα ἐφελκύσῃ τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ ἀγάπην, λήθῃ παραδίδόντος τὰ παρελθόντα, καὶ ἔχῃ αὐτὸν ὁδηγὸν καὶ σύμβουλον εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους, ὅπερ ἐπὶ Βασιλείου καὶ ἐπὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ ὠκονομήθη βεβαίως, κατὰ τὴν μαρρίαν τῆς ἱστορίας (ὅρ. Γιβῶνος ἱστορ.) βέλτιον πολὺ, ἢ ἐπὶ τῶν προτέρων καὶ τῶν μετ' αὐτοὺς βασιλέων· ἀλλὰ καὶ τὸ λεκτικὸν τῶν νόμων ἡλλοιώθη ἐπὶ τὸ ἐλληνικώτερον, ἀποβαλὼν τὸ τραχὺ καὶ βάρβαρον· ὁ δὲ Ἱγνάτιος καὶ τὸς μετενόησεν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις, καὶ συναντηθέντες ἐν τοῖς βασιλείοις προσέπεσον καὶ περιπτυσσόμενοι ἡσπάσαντο ἀλλήλους ὡς πατὴρ καὶ υἱός· διό καὶ τῇ συγκαταθέσει αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ θρόνῳ καθίδρυτο, ὡς προσωμολόγησε προσκλαιόμενος ὁ κατήγορος αὐτοῦ, καὶ χειροτονίας ἐποίει (ὅρ. Ἐκκλ. Ἱστορ. Μελετίου, Αἰὼν Θ'). Σημαίνεται δὲ ἡ ἀλήθεια ἐξ ὧν μετὰ ταῦτα ἔπραττε καὶ ὁ Ἱγνάτιος, ἀκολουθῶν τοῖς πατρώοις νόμοις καὶ χειροτονῶν ἐκ τῶν λαϊκῶν τοὺς δοκίμους καὶ ἀξίους τῆς διακονίας καὶ τοῦ πρεσβυτερίου, τυχὸν δὲ καὶ τῆς Ἐπισκοπῆς, καθὰ ὁ ἴδιος Ἀδριανὸς προσκλαίεται ἐν μιᾷ αὐτοῦ ἐπιστολῇ (σελ. 367) πρὸς αὐτὸν τοῦτον τὸν Ἱγνάτιον· « Τινὰς γὰρ νεωστὶ ἀπὸ τῶν λαϊκῶν ἄφνω διακόνους ἐχειροτονήσατε, ἐναντία μοι καὶ τοῖς πάλαι πατράσιν, ἀλλὰ δὴ καὶ τῇ προσφάτως συναθροισθείσῃ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ· οὐκ ἀγνοεῖτε, ὅτι ἡ τοῦ Φωτίου πτωσίς ἐντεῦθεν τὴν ἀρχὴν ἔλαβε. » Ἐξ ὧν καταφανὲς γίνεται, ὅτι ὁ Ἱγνάτιος μετανοήσας ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν, ἀπέπτυσεν ἐντὸς ἐνιαυτοῦ καὶ τὴν Σύνοδον καὶ τοὺς παραλόγους κανόνας αὐτῆς, καὶ ἀπέδειξεν ἐμπράκτως, ὅτι ἡ ἐκ λαϊκῶν προαγωγή τοῦ ἐν ἀγίοις Φωτίου οὐδὲν ἔσχεν ἐναντίον τῶν κανόνων. Οὐ μόνον δ' ἀλλὰ καὶ ἀνέλαβεν εἰς ἑαυτὸν τὸ Πατριαρχικὸν ἀξίωμα τῆς Ἐκ-

κλησίας Κωνσταντινουπόλεως, ἣν τοσοῦτον τεταπεινωμένην καὶ οἶονεὶ ὑποτεταγμένην δούλην φέρων παρέδωκεν εἰς χεῖρας τῶν Οὐατικανῶν, οἵτινες τὸ πρὸ πολλοῦ ἐφετόν καὶ ποθούμενον θήραμα, τὸ ἐκφυγὸν αὐτοῖς ἐπὶ ἡμερῶν τοῦ Φωτίου ἐνόμισαν ἤδη ὑποχείριον, ἀλλ' οὐχ οὕτω! κήδεται γὰρ ὁ Θεὸς τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις ἔμελλεν ὁμολογήσαι τὴν καλὴν ὁμολογίαν κατὰ τῶν ἀτασθάλων νεωτερισμῶν τοῦ Παπισμοῦ, καὶ γενέσθαι ἀκρόπολις τῆς Ὁρθοδοξίας ἀπόρθητος. Ἀνένηψεν οὖν, ὡς προειρήκαμεν, ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος, καὶ εἶδεν οὐ μόνον τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ, ἣν ἐκ τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων διὰ τοῦ θείου βαπτίσματος ἀπήλλαξεν ὁ Ἱερὸς Φῶτιος, τὰ πάντα ἦσαν ἐν κινδύνῳ τοῦ μιανθῆναι ὑπὸ τοῦ νεωτερισμοῦ, ὅτι στίφη καὶ σμήνη μοναχῶν ἐκ τῶν τότε λεγομένων Φράγκων, ὄντων ἀπάντων μεμολυσμένων ὑπὸ τῆς πλάνης τῆς καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, μεταναστεύσαντα ἐκ τῶν δυτικῶν μερῶν, ἦσαν ἐπιπεσόντα ἐπὶ τὰ λήϊα τῆς εὐσεβείας ἀπανταχοῦ τῆς ἐφ' ἧς λήξεως ἐξ ἀποστολῆς καὶ ἐξ ὀνόματος τῆς αὐτῶν Μακαριότητος, τῶν Παπῶν Νικολάου καὶ Ἀδριανοῦ. Ὅθεν γράφει ἐντόνως πρὸς τὸν Ἀδριανὸν ἵνα ἀποσύρῃ ἐκεῖθεν ἅπασαν ταύτην τὴν στρατείαν αὐτοῦ. Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Ἰγνατίου ἀγνοῶ εἶπερ σώζεται· ἀλλ' ἐκ τῆς περικοπῆς τῆς ἀποκρίσεως αὐτοῦ τοῦ Ἀδριανοῦ (σελ. 367), ἣν καταχωροῦμεν ἐνταῦθα, δυνάμεθα καταμαθεῖν τὸ οὐσιῶδες καὶ περιέργον ταύτης τῆς ἀλληλογραφίας. « Ἐγραψας, ἵνα τὰ πολλὰ παρεάσωμεν, ὅπως οἱ πρεσβύτεροι ἡμῶν ἐκ τῆς χώρας τῶν Βουλγάρων μετὰ ὀνειδισμοῦ μεγάλου καὶ αἰσχύνῃς ἐξωσθῶσι, καὶ οἱ Ἐπίσκοποι οὐ μετὰ μικρᾶς ἐκεῖθεν ἀτιμίας ἀπελαθῶσι· καὶ ταῦτα μηδέποτε γεγонуίας περὶ τούτου κρίσεως ἐνώπιον ἡμῶν (πιθανῶς ὑμῶν, ἐκ τοῦ ἐπιφερομένου) οὐδὲ γὰρ προσεκληθήμεν ποτὲ εἰς

κριτήριον διὰ τοῦτο. Εἰ γοῦν λέγεις προτέρως ἡμᾶς τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν διοικήσεως εἰς τὴν προρρήθεισαν χώραν λειτουργεῖν ἀποκωλύσαι, οὐκ ἀρνούμεθα. ἦσαν τοῦ Φωτίου κοινωνοὶ καὶ συμμυστικῶς (γρ. συμμύσαι), εὖς οὐ μόνον εἰς τὴν τῶν Βουλγάρων χώραν, ἀλλὰ καὶ εἰς πᾶσαν Ἐκκλησίαν ὡς ἱερεῖς ἐνεργεῖν ἐκωλύσαμεν καὶ κωλύομεν. Ἔδει οὖν σε εἰδότα τοῦτο μηδὲν εἰς τὴν τῶν Βουλγάρων τοιοῦτον διαπράξασθαι. » Ἐκ ταύτης τῆς ἐπιστολῆς ποριζόμεθα, α) ὅτι ὁ Ἰγνάτιος ἀληθῶς ἀνένηψεν, ὥστε γράψαι εἰς τὸν Πάπαν ἵνα ἀποσύρῃ ἐκεῖθεν τοὺς ἐπιδημήσαντας Δυτικοὺς μοναχοὺς (εἰ μὴ τις εἴποι ὅτι κατ' εὐθείαν ἔγραψε πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῶν Βουλγάρων, ὡς αἰνίττεται τὸ ἐξωσθῶσι καὶ τὸ ἐν τέλει διαπράξασθαι)· β) ὅτι τότε ἀκόμη οἱ Πάπαι προσεκαλοῦντο εἰς κρίσιν, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀδριανοῦ· γ) ὅτι ὁ Ἰγνάτιος ἀνεγνώρισε τὰς χειροτονίας τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου ὡς κανονικὰς, ὅπερ ἔπειτα καὶ ὁ Ε' ἢ Σ' Στέφανος Πάπας ἀνεγνώρισε παραδεξάμενος τὸν ὁμώνυμον αὐτῷ Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, υἱὸν τοῦ Βασιλείου καὶ ἀδελφὸν τοῦ τότε βασιλεύοντος Λέοντος τοῦ λεγομένου σοφοῦ, ὄντα τῆς χειροτονίας Φωτίου, ὃν καὶ διεδέξατο. Ἡ ἀνάνηψις αὕτη τοῦ Ἰγνατίου χρεωστεῖται εἰς τὸν Φῶτιον· εἶδαμεν ὅτι ὁ Ἀδριανὸς (ὅστις ἐπάπευσεν ἀπὸ 14 Δεκεμβρίου 867 ἕως 25 Νοεμβρίου 872· ἡ δὲ Σύνοδος κατὰ Φωτίου ἔσχε πέρας κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 870, καθ' ὃν χρόνον ὁ Ῥαδέρος (σελ. 39) προσκλαίεται· « *Basilius parum honorifice dimittit Legatos, nec securum dat commeatum.* » « Ὁ Βασίλειος ἀτίμως πως ἀποπέμπει τοὺς Λεγάτους, οὐδ' ἀσφαλῆ συνοδείαν δέδωκεν αὐτοῖς. » ἀφοῦ γὰρ ἐτελείωσε τὸν σκοπὸν αὐτοῦ διαπλανῶν τὸν μωρὸν λαόν, ἔγνω ἵνα γυμνώσῃ αὐτοὺς, ὅπως ἀποδῶ εἰς τοὺς Ἐπισκόπους τοὺς κατὰ Φωτίου λιθέλλους,

ὡς ἐπὶ τοιαύτῃ συνθήκῃ μετασχόντες τῆς Παπικῆς ταύτης Συνόδου)· εἶδομεν, λέγω, ὅτι ὁ Ἀδριανὸς ἔτι ἐν τῷ πρώτῳ, ἢ τὸ πολὺ πολὺ ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς ἀπαρτισθείσης Συνόδου, προσκλαίεται κατὰ τοῦ Ἰγνατίου, ὡς μηδὲν λογιζομένου τὰ κατὰ τὴν Σύνοδον πραχθέντα. Ἀποθανόντος τοῦ Ἀδριανοῦ Πάπα ἀναγορεύεται Ἰωάννης ὁ Η'. Ποῖαι μὲν τινες σχέσεις ὑπῆρχον μεταξὺ αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Ἰγνατίου, ἀγνοῶ· βέβαιον ὅμως ὑπάρχει, ὅτι ὁ Ἰωάννης πλὴν τῶν ἐν συνηθείᾳ Παπικῶν ἀξιώσεων ἦν ὁρθόδοξος ὡς καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ῥώμης ἔτι· καὶ ἰδοὺ ἡ ἀναντίρρητος βεβαιότης. Ἰωάννης ὁ Πάπας ἀνηγορεύθη τῷ 872, Δεκεμβρίου 14, καὶ ἐτελεύτησε τῇ 15 Δεκεμβρίου 881, ἥτοι ἐπάπευσεν 9 χρόνους. Ἐν τῷ ἕκτῳ ἔτει τῆς παπείας αὐτοῦ ἐτελεύτησεν ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος (τῷ 878), καὶ μένουσιν ὀπίσω αὐτῶν τρεῖς χρόνοι, καθ' οὓς ἐπατριάρχευεν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ὁ Ἱερὸς Φώτιος ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ καθ' οὓς ἐτελέσθη ἡ Η' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἡ ἀντικαταστήσασα τὴν εἰρήνην τῶν Ἐκκλησιῶν παλαιᾶς τε καὶ νέας Ῥώμης. Ἐπειδὴ δὲ ἀμφίβολον ὑπάρχει εἰ ὁ Ἱερὸς Φώτιος ἄρτι διατρίβων ἦν ἐν τῇ Μαгнаύρᾳ, ἥτοι ἐν τοῖς βασιλείοις, καὶ πρὸ τοῦ κατασχεῖν ἐκ δευτέρου τὸν θρόνον ἀντεπεσέλλετο μετὰ τοῦ Ἰωάννου, εἰκὸς συμπεράναι ὅτι ἐν διαστήματι ἐνιαυτοῦ (ἐγκατεστάθη γὰρ τῇ 26 Ὀκτωβρίου 878, τῷ δὲ ἐπομένῳ ἔτει 879 κατὰ Νοέμβριον συνεκροτήθη ἡ Σύνοδος), ἐξετέλεσε τὴν συγκρότησιν τῆς καὶ πρότερον ἐπὶ Νικολάου μελετηθείσης αὐτῷ, ἀλλ' ἀμβλυθρωθείσης διὰ τὴν σφαγὴν τοῦ Μιχαὴλ Οἰκουμενικῆς Συνόδου 383 Ἐπισκόπων ἐπὶ καταδίκη τοῦ νεωτερισμοῦ καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ· ὅπερ καὶ ἐντελῶς κατῴρθωσεν, ὑπογραφείσης τῆς καταδίκης καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς Ῥώμης. Ἡλίχης φρονήσεως καὶ δραστηριότητος ἀποτέλεσμα τὸ ἀκατάλυτον τοῦτο μνημεῖον

καὶ ὅποσον κάλλιον εἰς τὴν ὑπόθεσιν, ἐμφαίνει ἡ ὁμὰς τῶν ἐξοχωτάτων ἐπὶ παιδείᾳ καὶ δεινότητι λόγου Παπιστῶν, οἵτινες κατέβαλλον καὶ καταβάλλουσιν ἔτι καὶ νῦν ἀγῶνας ἀνεικάσους, καὶ ἐν κινδύνῳ τῆς κοινῆς ὑπολήψεως αὐτῶν περί τε τὴν ἱερὰν ἀλήθειαν καὶ τὸν ἀδέκαστον ἠθικὸν αὐτῶν χαρακτῆρα. Καὶ εἰκάζω ὅτι ὁ ἠθικώτατος Φώτιος ἐπὶ μόνῃ τῇ ἐλπίδι ἴσως καὶ ὑποσχέσει τῆς συγκροτήσεως ταύτης τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐν πρωτίστῳ λόγῳ, ἐν δευτέρῳ δὲ τὴν ἐκκάθαρσιν καὶ σύνταξιν τῶν νόμων, ἔχων ὑπ' ὄψιν τὸ κοινὸν ὄφελος καὶ τὸ τῆς πίστεως, ἠνέσχετο ἵνα συνδιαιτᾶται μετὰ τοῦ σφαγέως, ἕως ἂν κατορθώσῃ τὰ μελετώμενα, ἅπερ καὶ κατῴρθωσε· καὶ τὸν μὲν Βασίλειον καὶ τὸν υἱὸν καὶ ἐγγονὸν αὐτοῦ ἄφησεν ἵνα ἐγκομπεύωνται τὰ νομικὰ ὡς ἰδίας αὐτῶν φροντίδας, ἠρκέσθη δὲ εἰς μόνην τὴν συγκρότησιν τῆς Η' Συνόδου καὶ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς ὁμολογίας τῶν ἐπτὰ Οἰκουμενικῶν ἐναντίον τοῦ Παπισμοῦ, καθὰ καὶ ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ πατριαρχίᾳ ἐμελέτησεν. Ἡ ἀγία τοίνυν αὕτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ὑπάρχει γεγονὸς εἴτε καλῶς ἔχον εἴτε μή· ἄλλη θεωρία τοῦτο· τὸ γεγονὸς ὅμως ἐστὶν ἤδη ἀκατάλυτον καὶ ἐν τοῖς αἰεὶ οὕτως ἔχουσιν.

« Τῶν δὲ πεπραγμένων
ἐν δίκᾳ τε καὶ παρὰ δίκαν
ἀποίητον οὐδ' ἂν
χρόνος ὁ πάντων πατήρ
δύναιτο θέμαν ἔργων τέλος. »

Ὅτι δὲ ὁ ἐν μακαρίοις Ἰωάννης ὁ Η' ἦν ὁρθόδοξος καὶ φύλαξ τοῦ Ἱεροῦ Συμβόλου τῶν ἐν Νικαίᾳ Πατέρων, ἥτοι τῆς κοινῆς τῶν χριστιανῶν παρακαταθήκης, καὶ ἐφάμιλλος τοῦ ἐν μακαρίοις Λέοντος τοῦ Γ', τέσσαρας ἀπαραγράπτους μαρτυρίας ἔχομεν.

Α'. Τὴν ἁγίαν Οἰκουμενικὴν Η' Σύνοδον, τὴν νόμιμόν τε καὶ κανονικὴν ἀποδεχθεῖσαν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως τὸν Ἱερὸν Φῶτιον, τὸν ἤδη κεκηρυγμένον καὶ ἐπίσημον διώκτην καὶ μάστιγα τῆς, καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, αἵρέσεως. Καὶ δὴ, ὥσπερ αἱ πρὸ αὐτῆς Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι ἐθέσπισαν καὶ ταύτην ὁμοίως θεσπίσασαν, ὅτι ὁ ἱερός ὅρος τῶν ἐν Νικαίᾳ εἰς Σύμβολον πίστεως συνταχθεὶς εἰς δώδεκα κεφάλαια παρὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῶν πρώτων συναθροισθέντων Πατέρων ἐστὶ παντέλειον μηδὲν προσδεόμενον εἰς ψυχικὴν σωτηρίαν καὶ εἰς ὀρθότητα πίστεως τῶν πιστῶν, καὶ ἄθικτον εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, ὡς αἱ πέντε πρὸ αὐτῆς ἐκανόνισαν καὶ καθαιρέσει καὶ ἀφορισμῷ καθυπέβαλον τοὺς τολμῶντας προσθήκην τινὰ ἢ ἀναίρεσιν ἢ ἀλλοίωσιν μέχρι καὶ κεραίας αὐτῆς.

Καλὸν ὅμως σημειῶσαι ἐνταῦθα τὰς ἀντιφατικὰς γνώμας τῶν Παπιστῶν περὶ αὐτῆς τῆς Συνόδου. Ἐπειδὴ γὰρ αὕτη παγίς, ἄφυκτός ἐστι τοῦ Παπισμοῦ, οἱ στοιχοῦντες αὐτῷ πολυεῖδεις ἐλίξεις διδάσκουσιν αὐτόν, ὅπως ὑπεξέλωσιν αὐτόν τε καὶ ἑαυτοὺς τῆς καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Συνόδῳ, ὥσπερ καὶ ταῖς πρότερον, ἐκφωνηθείσης καταδίκης. Διὸ οἱ μὲν τὴν συντομωτάτην βαδίζοντες ἀνύπαρκτον πάμπαν καὶ ὑπὸ τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου λέγουσι πεπλασμένην αὐτοφυῶς· τούτων καὶ τοὶ οἱ πλείους εἰσὶν οἱ ἀμαθέστεροι, ὅμως μεταξὺ αὐτῶν εὐρίσκονται καὶ τινες σοφοὶ ἄνδρες, ζήλῳ παπιστικῷ ὑπὲρ τοῦ δέον καὶ τὸν λόγον ὑπεκχαιόμενοι. Ἀλλὰ τὸ ψεῦδος αὐτῶν λίαν εὐκόλως ἐλέγχεται· πρῶτον ἐκ τῆς μαρτυρίας ἀνδρός εὐσεβοῦς καὶ σοβαροῦ συγγραφέως τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, λέγω τοῦ Βρυεννίου, βεβαιούντος ὅτι αὐτὸς ἰδίῳις ὀφθαλμοῖς εἶδε τὰ Πρακτικὰ αὐτῆς ἐν τοῖς πατριαρχείοις τῆς Κωνσταντινουπόλεως, σωζόμενα μετὰ τῶν λατινικῶν ὑπογραφῶν τῶν λεγόμενων· δεύτερον, ὅτι δ' ἀληθῶς ἐσώζοντο ὁλόκληρα, μαρτυρεῖ

ἡ νῦν σωζομένη ἐπιτομὴ αὐτῶν, γενομένη ὑπ' ἀνδρός ἀνωτέρου πάσης παραγραφῆς καὶ ἐξαιρέσεως ἐν ταύτῃ τῇ ὑποθέσει, τοῦτέστιν ὑπὸ τοῦ λατινόφρονος Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ παλιμβούλου Ἰωάννου Βέγκου, περὶ τὰ μέσα ἢ καὶ τι πλεον ὑστερότερα τοῦ ΙΓ' αἰῶνος.

Β'. Ἐχομεν ἀπαράγραφτον μάρτυρα αὐτὸν τὸν ἴδιον Πάπαν Ἰωάννην τὸν Η', ὁμολογοῦντα περὶ τε τῆς ἑαυτοῦ καὶ τῆς τῶν περὶ αὐτὸν Συνοδικῶν Δυτικῶν Πατέρων ὀρθῆς καὶ θεοκηρύκτου ὁμολογίας, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἠναγκάζετο ἵνα εἴπῃ γνώμην καὶ ἀπόφασιν περὶ τοῦ, καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ. Ἀφοῦ γὰρ ἐγκατέστη Ἐπίσκοπος Μοραβίας ὁ ἅγιος καὶ ἱσαπόστολος Μεθόδιος ὁ Εὐαγγελιστὴς τῶν Σλαβικῶν φυλῶν, διεβλήθη ὡς παραχαράπτων τὸ Ἱερὸν Σύμβολον διὰ τῆς προσθήκης καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, ἣν τότε κατεδίκαζον καὶ οἱ πλείους τῶν Δυτικῶν, καὶ ὡς αἵρεσιν διδάσκων ἐσυκοφαντήθη παρὰ τῷ ἡγεμόνι Κόμητι Σβιατοπόλκῳ Μοραβίας, ὅστις ἐξαπέστειλεν αὐτόν εἰς Ῥώμην, ἵνα ἐξετασθῇ περὶ τῆς ἑαυτοῦ πίστεως. Ἐξετασθέντα δ' αὐτόν ἀποστέλλει ὀπίσω εἰς τὸ ποίμνιον αὐτοῦ ὁ Πάπας Ἰωάννης ὁ Η', ὁ τότε παπεύων, ἐπιδούς καὶ ἀποκριτικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ἡγεμόνα, διαλαμβάνουσαν τὴν τε ὁμολογίαν τοῦ κατηγορηθέντος, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῇ κρίσιν τοῦ τε Ἰωάννου Πάπα καὶ τῆς περὶ αὐτὸν Ἱερᾶς Συνόδου, ἔχουσιν οὕτω λατινιστὶ (ὁρ. 86) ἐν τῇ σωζομένῃ αὐτοῦ (VII) ἐπιστολῇ, Conc. Tri. « Igitur hunc Methodium, venerabilem Archiepiscopum vestrum interrogavimus coram positis fratribus nostris Episcopis, si orthodoxae fidei symbolum ita crederet et inter sacramissarum solemniam caneret, sicuti sacram Romanam Ecclesiam tenere, et in sacris sex Universalibus Synodis à sanctis patribus secundum evangelicam Christi, Dei nostri auctoritatem promulgatum atque traditum constat; Ille autem professus est se iusta Evangelicam

et Apostolicam doctrinam, sicuti sancta Romana Ecclesia dicit et a patribus traditum est, tenere et psallere. Nos autem illum in omnibus Ecclesiasticis doctrinis et utilitatibus orthodoxum et proficuum esse reperientes » etc. etc. « Τοῦτον οὖν τὸν Μεθόδιον, τὸν ὑμέτερον σεβαστὸν Ἀρχιεπίσκοπον ἠρόμεθα, παρόντων τῶν ἡμετέρων ἀδελφῶν, τῶν Ἐπισκόπων, εἰ τὸ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως Σύμβολον πιστεύοι, καὶ ἐν ταῖς ἱεραῖς μυσταγωγίαις ψάλλοι οὕτως, ὥσπερ ὁμολογεῖται τὴν ἱερὰν Ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν κρατεῖν, καὶ ἐν ταῖς ἱεραῖς ἐξ Οἰκουμενικαῖς Συνόδοις ὑπὸ τῶν ἁγίων Πατέρων ἐκτεθῆναι καὶ παραδοθῆναι κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν αὐθεντείαν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Ἐκεῖνος δὲ ὁμολόγησε κρατεῖν καὶ ψάλλειν κατὰ τὴν Εὐαγγελικὴν καὶ Ἀποστολικὴν διδασκαλίαν, καὶ ὥσπερ ἡ ἁγία Ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία λέγει καὶ ὑπὸ τῶν Πατέρων παραδέδοται ἡμεῖς οὖν ἐκεῖνον ἐν πάσαις ταῖς Ἐκκλησιαστικαῖς διδασκαλίαις καὶ ὠφελείαις ὀρθόδοξον καὶ ἐπωφελῆ ὄντα εὐρίσκοντες » κτλ.

Γ'. Ἀπαράγραπτον μαρτυρίαν ἔχομεν αὐτὸν τὸν Ἱερὸν Φώτιον, γράφοντα τὴν πρὸς τὸν Ἀκυλίας Πατριάρχην κατὰ τοῦ νεωτερισμοῦ τοῦ, καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, ἥδη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰωάννου ἐπιστολὴν, καὶ συντάσσοντα αὐτὸν μετὰ Λέοντος τοῦ Γ', τοῦ ἐπισήμου διώκτου τῆς προσθήκης, καὶ ἐν μακαρίοις συναριθμοῦντα αὐτὸν, ὅπερ ὁ Φώτιος οὐκ ἂν ἐποίει, οὐδὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἂν ἐμνήσθη διὰ χειλέων, εἴπερ μετεῖχε τῆς αἱρέσεως ὡς ὁ Νικόλαος καὶ ὁ Ἀδριανός, ὧν τὰ ὀνόματα οὐδ' ὡς ἐχθρικὰ ἢ αἰρετικὰ ἠξίωσεν ἵνα ἀναφέρῃ ποτέ, καίτοι πολλὰ παθὼν διὰ τὰς αὐτῶν, ὡς εἴρηται, κακοτεχνίας.

Ὁ τοίνυν Ἰωάννης ὁ Η' ἦν ὀρθόδοξος, καὶ ἐπὶ βεβαιώσει τῆς ὀρθοδοξίας ἀνεγνώρισε μὲν τὴν ἀθωότητα τοῦ Φωτίου, συγκατεδίκησε δὲ μετ' αὐτοῦ τὸν νεωτερισμὸν ὡς αἵρεσιν, συ-

νεψήφισε δὲ παντέλειον καὶ ἄθικτον τὸ Ἱερὸν Σύμβολον εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, καὶ συνέπεμψεν εἰς ἀνάθεμα τοὺς τολμῶντας παραχαράττειν αὐτό· ἅμα δὲ ἀνεκήρυξεν ὁμοφώνως τῇ ὁλοκλήρῳ Συνόδῳ ἄχυρον ὡς παρὰ δίκην γεγονότα, ὅσα ἐπράχθησαν ἢ ἐρρέθησαν κατὰ τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου ἐν ταῖς ὑπὸ Νικολάου καὶ Ἀδριανοῦ συγκροτηθείσαις Συνόδοις· ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ὅλην τὴν Σύνοδον οἱ ἐν Φλωρεντία Δυτικοὶ Συνοδικοὶ ἀνεγνώρισαν ἄχυρον· διότι ὁ Ἱερὸς Μάρκος, λόγου ἐμπεσόντος περὶ αὐτῆς τῆς Συνόδου, εἶπε παρρησία ἐν πλήρει συνελεύσει, ὅτι ἢ ἐπὶ Ἀδριανοῦ τοῦ Β' τῶν ἑκατὸν Ἐπισκόπων σύνοδος ἄχυρος, διότι ἠκύρωται παρὰ τῆς ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ Η' τῶν 385 Ἐπισκόπων. Καὶ οὐδεὶς τῶν ἐκεῖ συνεδριαζόντων Λατίνων Πατέρων οὔτε τὸ ἄχυρον τῆς πρώτης, οὔτε τὴν ὑπαρξιν ἢ τὸ ἀξίωμα αὐτῆς τῆς δευτέρας ὡς Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐν ἀμφιβόλῳ ἔθετο, ἢ ἠλεγξε ψευδόμενον (ἄπαγε) τὸν Ἱερὸν Μάρκον. Οἱ ἀρνούμενοι λοιπὸν τὴν τότε γενομένην σύμβασιν καὶ τὸν συνασπισμὸν τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐπὶ τὸ διατηρῆσαι κατὰ τε Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν ἄθικτον μὲν τὸ Ἱερὸν Σύμβολον, ἀμετάβλητον δὲ διὰ παντὸς τὴν πίστιν τῶν ἐν Νικαίᾳ Πατέρων, εἰσὶ δυοῖν θάτερον, ἢ παντάπασιν ἀμαθεῖς ἢ καὶ πεπαρρησιασμένοι λαοπλάνοι. Ὁ σεμνὸς Ἀββᾶς Ἰάγηρος τεχνᾷται ἵνα ἀσθενὲς ποιήσῃ τὸ κύρος αὐτῆς, οὐκ ἀρνούμενος μὲν τὴν ὑπαρξιν, ἀλλὰ τὸν τύπον· διότι λέγει, ὁ Φώτιος μετήλλαξε τὰς ἐπιστολάς τοῦ Ἰωάννου, οὔτε ἔδωκεν αὐτῷ τὴν Βουλγαρίαν, οὐδὲ ἠτήσατο συγχώρησιν παρὰ τῆς Συνόδου· αἱ τρεῖς γὰρ αὗται συνῆκται ἐμπεριείχοντο ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ Ἰωάννου. Ἀποκρίνομαι· α) αἱ τοῦ Ἰωάννου ἐπιστολαὶ σώζονται καὶ Ἑλληνιστὶ καὶ Λατινιστὶ, ὥσπερ ὁ ἀναγνώστης διεξερχόμενος, ἵνα μὴ χρονοτριβῶμεν εἰς τὰ φανερά, εὐρίσκει ὅτι οὐσιωδῶς μὲν εἰς οὐδὲν διαφέρουσιν, εἰμὴ ὅτι ἐν τῇ Ἑλληνι-

κῆ μεταφράσει ἀφῆρέθησαν ὅσα ὁ κόμπος ὁ παπικός καὶ ἡ ὀφρὺς ἡ δυτική, » ὡς φησιν ὁ μέγας Βασίλειος, ὑπηγόρευ-
σαν πρὸς καταπάτησιν καὶ ἐξευτελισμὸν Οἰκουμενικῆς Συνό-
δου, καὶ οὕτως ἐδίδαξεν ὁ Ἱερὸς Φῶτιος, πόσον ἕκαστος, ἔ-
στω καὶ Πάπας, ὀφείλει σέβεσθαι τὸ κοινὸν σχῆμα, μηδὲ
σφετερίζεσθαι δικαιώματα δικτατορικὰ, μὴ ἀνήκοντα εἰς αὐ-
τόν, ὅπου οὐδὲ εἰς τὸν θεομακάριστον Πέτρον ἀνήκον· « ἔδοξε
τῇ Συνόδῳ, » ὡς διηγεῖται ὁ θεῖος Παῦλος. Εἵτα, ὡς παρε-
τήρησε καὶ ἕτερος σοβαρὸς συγγραφεὺς, διὰ τί ὀφείλομεν ἀ-
παιτητῶς εἰπεῖν, ὅτι τὸ γνήσιον νόημα καὶ ὕφος τοῦ Ἰωάν-
νου σώζεται μᾶλλον ἐν τῷ Λατινικῷ κειμένῳ καὶ οὐ μᾶλλον
ἐν τῷ Ἑλληνικῷ, ἐνῷ ἐτέρωθεν ἔχομεν ὁλοκλήρους δύο πραγ-
ματείας, τὴν καὶ τοῦ ἀοιδίου Ἀδὰμ Ζοιρνιαίου (Περὶ ἐκ-
πορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος) περὶ τῶν ἐκ προμελέτης
γενομένων παραφθορῶν ὑπὸ τῶν Λατίνων εἰς τὰ ῥήτᾶ τῶν
Πατέρων, Ἀνατολικῶν τε καὶ Δυτικῶν, καὶ εἰς ἅπερ, ἐν ἀ-
πάσῃ τῇ πολυγραφίᾳ αὐτῶν, οἱ Παπισταὶ οὐδεμίαν ἐποίησαν
μέχρι τοῦδε οὐ λέγω ἀξιόχρεων, ἀλλ' οὐδὲ καὶ εὐπρόσωπον
ἀπολογία, ὑποκρινόμενοι ὅτι οὐδὲ γινώσκουσιν αὐτῶν! ἡ
τάχα καὶ ὀρθοδοξοῦντες ἔτι οἱ Πάπαι οὐκ ἐνόθευσαν τοὺς κα-
νόνας αὐτῆς τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, σφετεριζόμενοι
δικαιώματα, ἅπερ ὁμως ἐξήλεγξαν οἱ Ἀφρικανοὶ Πατέρες,
αἰτησάμενοι τὰ πρωτότυπα ἀπὸ τῶν ἄλλων Πατριαρχικῶν
θρόνων; Διότι ἀνέκαθεν οἱ Πάπαι, ὄντος τοῦ λόγου περὶ ἐ-
ξουσίας αὐτῶν, συνεχώρησαν πᾶν μέσον εἰς δόξαν καὶ εὐ-
κλειαν τῆς Ἀποστολικῆς ἐδρας *nunquam fallentis*.

Β'. Οὐδόλως ἀνήκεν εἰς τὸν Πάπαν ἀλλ' εἰς τὴν Σύνοδον
τῶν Ἀνατολικῶν, ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ κανόνα μετανοίας εἰς ταύ-
την τὴν ὑπόθεσιν· τὸ πολὺ πολὺ ὁ Πάπας εἶχε τὸ δικαίωμα
ἵνα προβάλλῃ τὸ δοκοῦν, ἀλλὰ σὺμπασα ἡ Σύνοδος ἐβόησεν

ἤδη πλέον ἢ ἐνιαυτὸν ἔχομεν αὐτὸν Πατριάρχην ἀπταιστον,
ἀθῶον, καὶ μικροῦ δεῖν ὁμολογητὴν, καὶ θεωροῦμεν αὐτὸν
θύμα τοῦ φθόνου (Νικολάου πάντως καὶ Ἀδριανοῦ) γενόμε-
νον. — Καὶ οἱ λεγάτοι ἐφιμώθησαν.

Γ'. Ὁ δὲ λέγουσιν, ὅτι οὐκ ἔδωκε τὴν Βουλγαρίαν, γε-
λοιῶδές ἐστι καὶ ἀνάξιον τῆς σοβαρότητος τῶν λεγόντων.
Ὅταν τις ζητῇ τι ἀπὸ τινος, σημαίνει ὅτι τὸ τί τοῦτο εἶναι
τοῦ τινός. Καὶ πάντως ἡ φροντίς τῆς εἰς τὴν Εὐαγγελικὴν
ἀλήθειαν ἐπιστροφῆς ἀπασῶν τῶν Σλαβικῶν φυλῶν θεόθεν ἦν
ἀνατεθειμένη εἰς τὸν Ἱερὸν Φῶτιον. Ὁ Πάπας Νικόλαος καὶ
Ἀδριανὸς καὶ Ἰωάννης αὐτὸς ἐζήτουν ἀπὸ τοῦ Φωτίου ἐκεῖνο,
ὅπερ ἦν προῖκα τοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως ἔτι ἀπὸ τῆς
Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου διὰ τοῦ ἱεροῦ κανόνος αὐτῆς· πῶς
ἡδύνατο ὁ Ἰγνάτιος ἢ ὁ Φῶτιος ἢ καὶ ἄλλος τις πρὸς χάριν
τῆς αὐτοῦ Μακαριότητος δοῦναι τὸ ὅπερ οὐκ ἀνήκεν εἰς αὐ-
τόν; Ἡ μὲν αὐτοῦ Μακαριότης ἀγωνίζεται χερσί τε ποσί τε
unquibus et rostro, ὡς λέγει ἡ παροιμία, ὅπως μὴ ἀφαιρεθῶσι
τὰ πατριμόνια, πολιτικὴ ὄντα περιουσία αὐτοῦ, ὡς λέγει,
καίτοι μηδεμιᾶς Συνόδου κληροδοτησάσης αὐτῷ ταῦτα, καὶ
τὸ κυριώτερον τῶν ὑπηκόων ἀπάντων μιᾶ φωνῇ βοώντων·
κάτω ἡ παποκρατία. Ὁ δὲ Φῶτιος ἔδει γυμνῶσαι τὸν θρό-
νον Κωνσταντινουπόλεως τοῦ πνευματικοῦ καὶ διδασκαλικοῦ
ἀξιώματος, ὅπερ προφητικῶς ἔδωκεν εἰς αὐτόν ἡ μνημονευ-
θεῖσα Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, καὶ ὅπερ αὐτὸς ἐλάμπρυνε σαγη-
νεύσας πάντα τὰ Σλαβικὰ φύλα, πλανώμενα ὄντα τότε ἐν
τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν εἰς τὴν Εὐαγγελικὴν θεογνωσίαν; καὶ
ἐμπιστευθῆναι ταῦτα εἰς ποῖον; εἰς ὃν ἤδη ἤρξατο νοθεύειν
τὴν μέχρις αὐτοῦ κατελθοῦσαν Οἰκουμενικὴν ὁμολογίαν, καὶ
καθυβρίζειν τὴν ἁγίαν Ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν συγχωρῶν κη-
ρύττεσθαι νεωτερισμοὺς, οὓς μέχρις αὐτοῦ αὕτη κατεδίχαζεν.

Εἶτα οὐ σοι δοκεῖ καὶ μάλιστα λίαν παιδαριῶδες, ὅπερ ἐν τῇ σοβαρότητι αὐτῶν ἄνδρες οὐ τῶν τυχόντων λέγουσιν· ὅτι δηλαδὴ μαθὼν ὁ Ἰωάννης παρὰ τῶν λεγάτων ἐκφυγοῦσαν τὴν θήραν τῆς Βουλγαρίας, λαβὼν τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ἀνελθὼν ἐπ' ἄμβωνος ἐβόησε τὸ, τρισανάθεμα κατὰ Φωτίου; Ἀπορῶ πῶς οὐκ αἰσχύνονται ἄνδρες σοβαροὶ ἀναμασσᾶν τὰς τοῦ μεσαιῶνος ἀσυναρτήτους παπιστικὰς ἀξιώσεις κατὰ τοῦ ἐν μακαρίοις Φωτίου! διὰ γὰρ τούτων δεικνῦσιν ὅτι σύμπασα ἡ ἔχθρα καὶ ὁ διωγμὸς ὁ κατὰ Φωτίου, καὶ αἱ βρομώδεις καὶ ἀηδεῖς ἐρυγαὶ τοῦ ἄδου κατ' αὐτοῦ ἐξερχόμεναι ἀπὸ στομάτων, οἷα τοῦ Ἀλλατίου, τοῦ Βαρωνίου, Βελλαρμίνου, τοῦ Μάι, πρόσθε μοι καὶ τοῦ Ἰαγήρου καὶ τῆς ἐταιρίας αὐτῶν, σύμπασα, λέγω, αὕτη ἡ ἐωλοκρασία ὡς καὶ τὰ ἀναθέματα ἦν καὶ ἔστι διὰ τὴν Βουλγαρίαν, καὶ οὐχ ὅτι ἐκ λαϊκῶν προήχθη, οὔτε διότι ἦν ἀνάξιος πατριαρχείας, οὔτε διότι ἠδίκηται ἐξωσθεῖς ὁ Ἰγνάτιος. Σημείου δέ μοι καὶ τοῦθ' ὅτι ἐνῶ ὁ Ἱερὸς Φώτιος ἀνάθεμα ἔλεγεν εἰς τοὺς Πάπας, ὅτι ἐνόθευον τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, αὐτοὶ κατηρώντο αὐτοῦ ὅτι οὐκ ἔδιδεν αὐτοῖς τὴν Βουλγαρίαν, ἢ καὶ ὅτι ἐκ λαϊκῶν προήχθη. Ψεῦδος ὅμως ὑπάρχει ὅτι ὁ ἐν μακαρίοις Ἰωάννης Η' κατηράσθη τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου· διότι πρῶτον μὲν οἱ Παπισταὶ ὠνόμασαν αὐτὸν Ἰωάνναν, σημαίνοντες δι' αὐτοῦ ὅτι ἡττήται ὑπὸ τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου. Εἶτα δὲ ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ ἐγκυκλίῳ πρὸς τοὺς ἐσπερίους, ἐν μακαρίοις τίθησι τὸν Ἰωάννην, καὶ μετὰ Λέοντος τοῦ Γ' συναριθμεῖ, ὡς προείπαμεν, ὅπερ οὐκ ἂν ἐποίει· καὶ ἐν ἐσχάτῳ λόγῳ, ὅτι ὁ Ἰωάννης, ἢ αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ, ἢ προτροπῇ τοῦ Φωτίου ἐφρόνησε τὰ βελτίω, οὐ μόνον ἐπὶ τὸ διατηρῆσαι ἀλώβητον καὶ ἀγνήν τὴν ὀρθόδοξον ὁμολογίαν, καὶ ἀποσκορακίσαι τὴν νέαν αἵρεσιν καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, ἐξ ἀπάσης τῆς Δύσεως, ὡς δεικνύται ἐκ τε τῆς συμφιλίωσης

τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐκ τοῦ ἀναγνωρισμοῦ ἀξίον εἶναι πατριαρχεῦειν τὸν Φώτιον! τὸν κεκηρυγμένον διώκτην τοῦ νεωτερισμοῦ, καὶ ἐκ τῶν λατινιστῶν σωζομένων αὐτοῦ ἐπιστολῶν, ὧν μίαν καὶ ἀσφαλεστάτην προανεφέραμεν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὸ δοῦναι αὐτὸν ἄδειαν, ἵνα αἱ ἱεραὶ τελεταὶ ἀκωλύτως τελῶνται ἐν τῇ Σλαβικῇ γλώσσῃ, εἰς ἣν προλαβόντες διὰ τῆς ἀδείας τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου οἱ ἀπόστολοι τῶν Σλαύων Μεθόδιος τε καὶ Κωνσταντῖνος ἢ Κύριλλος μετέβαλον τὰς θείας Γραφὰς καὶ τὴν ἱερὰν λειτουργίαν. Σώζονται γὰρ δύο αὐτοῦ τοῦ Ἰωάννου ἐπιστολαί, ἡ μὲν μία ἀπαγορεύουσα ῥητῶς τὰς μεταφράσεις ταύτας καὶ καταδικάζουσα αὐτῶν, ἦν ὡς ἔοικε προγενεστέρας ἐξέδοτο μιμούμενος τοὺς προκατόχους αὐτοῦ Νικόλαον καὶ Ἀδριανόν, ἡ δ' ἑτέρα, ὑστερόγραφος, ὡς δοκεῖ, καὶ μετὰ τὴν συμφιλίωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν συγχωραῖσα τὸ ἔργον καὶ τὴν χρῆσιν. Καίτοι δὲ ἐν τῷ Βίῳ τῶν μακαρίων τούτων ἀνδρῶν γέγραπται (ἐν τῷ τέλει) ὅτι « ὁ μὲν Νικόλαος ἐκάλεσεν αὐτοὺς εἰς ἀπολογία ἐν Ῥώμῃ (διότι πάντα τὰ τοῦ Φωτίου κατεδίωκεν), οὗτοι δὲ, πορευθέντες ἀργότερον, ὡς φαίνεται, εὖρον ἤδη παπεύοντα τὸν Ἀδριανόν, ὃν ὁ βιογράφος λέγει ὡς δεδωκότα τὴν ἄδειαν » καὶ ὅτι *положи а́наѣмъ на протѣвнѣхъ, ꙗже бы держѣли чтѣнїю ѿ пѣнїю ѿ литѣргїѣнїю Глoвѣнскoмъ прѣкослoвїѣтѣ ꙗлї хлїѣтѣ*· « ἔθετο ἀνάθεμα κατὰ τῶν ἐναντίων, οἵτινες ἤθελον τολμήσει ἀντεπεῖν ἢ βλασφημῆσαι κατὰ τῆς Σλαβωνικῆς ἀναγνώσεως, ἢ ψαλμωδίας, ἢ λειτουργίας. » Ἦσαν δὲ οὗτοι οἱ Δυτικοὶ Ἐπίσκοποι *мнѣзи Ἀρχїерѣи ѿ Іерѣи ѿ наїпѣче зѣпаднїи Рїм-скагѣ пѣзїка начѣла негoдoвѣтї*. « Πολλοὶ ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς Δυτικοὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς γλώσσης ἢ ἔθνους ἤρξαντο ἀγανακτεῖν ἐπὶ τῇ μεταφράσει καὶ τοῖς τολμῶσιν ἢ τοὺς ἀναγινώσκοντας ἢ τοὺς ψάλλοντας ἢ τοὺς λειτουργοῦντας Σλαβι-

στὶ κακολογεῖν ἢ βλασφημεῖν. » Οἱ λόγοι ὁμῶς τοῦ βιογράφου ἔχουσιν, ὥς μοι δοκεῖ, ἀναχρονισμόν τῆς ἀδείας ταύτης· διότι ὁ Ἀδριανὸς τέσσαρα ἢ καὶ πλέον τι ἐπάπευσεν· οἱ δὲ ὅσοι ἐν ὑποθέσει ὅτι ἔφθασαν ἐν Ῥώμῃ τὸ πρῶτον ἔτος ἢ καὶ τὸ δεύτερον, καὶ ὅτι ὁ Ἀδριανὸς ἔδωκεν αὐτοῖς τὴν ἀδειαν, διατί ἐχρόνισαν τοσοῦτον ἐν αὐτῇ; οὕτω γὰρ λέγει *медлѣннѣ же ѡмѣνѣ въ Рѣмѣ*· « χρονίζόντων δ' αὐτῶν ἐν Ῥώμῃ » οὐ τοίνυν ἔδιδεν αὐτοῖς ἀδειαν. Εἴτα καὶ παντάπασιν ἀσύμφωνον, ὅτι ὁ μὲν Ἀδριανὸς εἶπεν ἀνάθεμα εἰς τοὺς ἐναντιούμενους εἰς τὴν μετάφρασιν, ὁ δ' ἀμέσως μετ' αὐτὸν Ἰωάννης ἔγραφε τὴν κατάργησιν τῆς μεταφράσεως· ἢ καὶ ἄλλως ἂν ἀληθῶς ὁ Ἀδριανὸς ἔδωκεν ἀδειαν, πρὸς τί πάλιν δίδωσιν αὐτὴν ὁ Ἰωάννης; Τὸ πιθανώτερον λοιπὸν ἐστίν· ὅτι ὁ Ἀδριανὸς οὐκ ἔδωκε τὴν ἀδειαν διὰ τὴν πρὸς τὸν Φώτιον καὶ τοὺς ἀπεσταλμένους αὐτοῦ ἀπέχθειαν, εἰς ἣν διεδέχθη αὐτὸν καὶ ὁ Ἰωάννης, καθὼς Πάπας ἅμα ἀναβὰς τὸν θρόνον· διὸ καὶ ἔγραψε τὴν ἀπαγορευτικὴν αὐτοῦ ἐπιστολὴν ὥς καὶ ἀπειλὰς εἰς τὸν ἐν ἀγίοις Ἰγνάτιον, ἂν μὴ παραχωρήσῃ αὐτῷ τὴν Βουλγαρίαν· διὸ καὶ οἱ ὅσοι ἐχρόνισαν ἐν Ῥώμῃ συμφιλιωθείς δὲ μετὰ τοῦ Φωτίου ἤρξατο τὰ ὀρθότερα φρονεῖν. Ὁ τοίνυν Ἰωάννης ὁ Η', σῶφρων ἀνὴρ ὢν καὶ ἀποστολικὸς, τέλος αἰδοῖ τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ εὐσεβὲς γενόμενος, συνήλθε διὰ Πέτρου τοῦ πρεσβυτέρου καὶ Καρδινάλιου τοῦ λεγάτου αὐτοῦ μετὰ Παύλου καὶ Εὐγενίου τῶν Ἐπισκόπων τῶν προαποσταλέντων ἀπειλητικῶς πρὸς τὸν Ἰγνάτιον περὶ Βουλγαρίας, συνήλθε, λέγω, εἰς τὴν Σύνοδον τὴν ὑπὲρ τῆς τῶν Ἐκκλησιῶν εἰρήνης, συγκατεδίκησε τὴν αἵρεσιν καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, συνεχώρησε τὴν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Φωτίου γενομένην μετάφρασιν τῶν Γραφῶν καὶ τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν Σλαυϊστῇ, καὶ τέλος ἀπέθανεν ὀρθόδοξος, ὥστε καὶ ὁ Φώτιος, ὡς εἶπα-

μεν, συντάσσει αὐτὸν ἐν μακαρίοις· πότε; ἐνῷ ἔγραφε πρὸς τοὺς Δυτικούς αὐτοὺς τὴν κατὰ τῆς αἵρέσεως ἐγκύκλιον αὐτοῦ. Ἀλλὰ, τέλος, δῶμεν, ὅτι ὁ Ἰωάννης ἀληθῶς λαβὼν τὸ Εὐαγγέλιον ἀνὰ χεῖρας ἀνέβη εἰς τὸν ἄμβωνα, καὶ ἀνάθεμα εἶπεν εἰς τὸν Φώτιον· διὰ τί; διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς ὀρθοδοξίας τῆς ἐν τῷ Συμβόλῳ τῶν ἐν Νικαίᾳ Πατέρων ἄλλ' ἐκτὸς τῆς Η' Συνόδου καὶ ἢ ὑπὲρ τοῦ Μεθοδίου σωζομένη λατινικῇ αὐτοῦ ἐπιστολῇ μαρτυρεῖ ὅτι ΟΥ· διότι ἄρά γε ἐκ λαϊκῶν προῆλθεν; ἀλλ' αὐτὸς ἀνεγνώρισεν αὐτὸν Πατριάρχην, διὸ καὶ ἤτει παρ' αὐτοῦ τὴν Βουλγαρίαν, ὡς καὶ ὁ προκατόχος αὐτοῦ Νικόλαος· ἀνόητον γὰρ ἂν εἴη ἀπὸ λαϊκοῦ καὶ ιδιώτου αἰτεῖν ἐπαρχίαν τινὰ ἐπὶ τὸ ἀρχιερατεύειν τὸν Πάπαν. Μένει λοιπὸν τὸ τρίτον. Ἔστι δὲ τοῦτο, ὅτι οὐκ ἔδωκεν ὁ Φώτιος τὴν Βουλγαρίαν. Ἡμεῖς ἀναγινώσκομεν ἐν τῇ Γραφῇ (Πράξ. Κεφ. Ε'), ὅτι ὁ μακάριος Πέτρος ἐτιμώρησε τὸν ψευδόμενον αὐτῷ Ἀνανίαν καὶ Σαπφείραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, διότι ὑποσχεθέντες ἐψεύσθησαν οὐκ ἀνθρώποις, ἀλλὰ Θεῷ. Ἀλλ' ὁ Φώτιος καὶ εἰς τὸν Νικόλαον καὶ εἰς τὸν Ἰωάννην εἰλικρινῶς ἔγραφεν· « Ἀλλ' εἰ μὲν ἐν ἡμῖν τὸ τοῦ βουλήματος (τοῦ βούλεσθαί σε προσκτήσασθαι τὴν Βουλγαρίαν) κύρος ἔκειτο καὶ μὴ συνεμεμέριστο τῇ βασιλείᾳ ἢ πράξις, οὐκ ἂν ἀπολογίας ἔδει, αὐτὸ δὲ τὸ ἔργον κρεῖττον ὢν τῆς ἀπολογίας ἐδείκνυτο. » Ἐν ἄλλαις λέξεσι, « ξένον πρᾶγμα ζητεῖτέ με, οὐκ ἂν λάβετε, ὅτι οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς οὐδὲ ἔμαθον ἢ λαμβάνειν ἐμοὶ αὐτῷ ἢ διδόναι τοῖς ἄλλοις τὰ ξένα. » Ἀλλ' οἱ Πάπαι, οἱ ἀπὸ Γρηγορίου τοῦ Ζ' μάλιστα, θεωροῦντες καὶ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου πατριμόνια καὶ κτήματα τῆς ἁγίας Ἐδρας, τότε ἄρτι ἤρξαντο ἐπιχειρεῖν εἰς τὸ ὑποτάξαι ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῆς πάσας τὰς ἐλευθέρας Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ, καὶ εἴτις ἠναντιοῦτο κατὰ τὸ ἔθος ἀφωρίζετο· οὕτω

καὶ τὰ νήπια ὅλα ὅσων ὀρέγονται, ἀπαιτοῦσιν αὐτὰ, καὶ ἂν μὴ τις δῶ, θρηνοῦσιν· ἀλλ' οἱ Πάπαι τότε ἦσαν γενειῶντες ἔτι, διὸ εἶχον καὶ τὸ δικαίωμα οὐκέτι πλέον τοῦ θρηνεῖν, ἀλλὰ τοῦ ἀφορίζειν τοὺς μὴ δίδοντας ὅσα οὔτε ὑπεσχέθησαν οὔτε εἶχον ἐν χερσίν· οὕτως ἐπλάτυνον τὴν ἀρχὴν τοῦ θεομακαρίστου Πέτρου ἐπὶ τῷ λόγῳ τῆς διαδοχῆς!!! Καὶ δοκεῖ ὅτι οἱ σημερινοὶ Παπισταὶ δοξάζουσι τὸν Πάπαν Ἰωάννην τὸν Ἡ' μετὰ τὸν μυθολογικὸν αὐτὸν ἀφορισμὸν μεταστραφέντα γενέσθαι Παπιστήν. Εὖγε εἰς τὸν θρησκευτικὸν χαρακτήρα τῶν σεμνῶν διαδόχων τοῦ μακαρίου Πέτρου, οἷον αὐτοὶ πλάττουσιν! Ὁ Νικόλαος συνεκύχησεν ὅλον τὸν ἀχέροντα κατὰ τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου ὡς ἐπιβήτορος καὶ ἐκ λαϊκῶν, καὶ πάλιν κρυφίως ἔδωκεν ἀποστολὴν εἰς τοὺς λεγάτους, ἂν τυχὸν ὁ Φώτιος συγκατατεθῇ εἰς τὸ τῆς Βουλγαρίας κεφάλαιον, ἀναγνωρίσει αὐτὸν Πατριάρχην νόμιμον, ὅπερ συμπεραίνεται βεβαίως ἐξ ὧν ἀντεπιστέλλει ὁ Φώτιος τῷ Νικολάῳ. « Περὶ δέ γε τῶν τὰς χειροτονίας αὐτόθεν πάλαι λαμβανόντων (οἷς συνενόει καὶ τὴν Βουλγαρίαν ὁ Νικόλαος) ἐκοινολογήσαντο ἡμῖν οἱ τῆς ὑμετέρας ὁσιότητος τοποτηρηταί, ὡς » κτλ. ὥστε οἱ τοποτηρηταὶ ἦλθον εἰς συνομιλίαν μετὰ τοῦ Φωτίου, ἀλλ' οὐδὲν ἤνυσαν. Ὁμολογητέον ὅμως ὅτι ἐνταῦθα « τῶν τὰς χειροτονίας αὐτόθεν πάλαι λαμβανόντων » ἐννοεῖ, καὶ ὀνομαστικῶς λέγει τὴν Σικελίαν, δι' ἣν κατεδίωκον οἱ Πάπαι καὶ τὸν Γρηγόριον, καὶ ἡ περὶ τῆς χειροτονίας τοῦ Συρακουσῶν ἀρχιεπισκόπου ἔκφρασις τοῦ Νικολάου πάμπολλα κωμικὴ, « ὅπως ἡ παράδοσις ἡ ἀπὸ τῶν ἀποστόλων ὠρισμένη!!! μηδαμῶς ἐν τοῖς ἡμετέροις χρόνοις μειωθῇ. » Κατὰ τὸν Νικόλαον λοιπὸν, οἱ ἀπόστολοι παρέδωκαν τὴν χειροτονίαν τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῶν Συρακουσῶν γίνεσθαι παρὰ τῆς ἁγίας Ἐδρας!!! καὶ ἐπειδὴ ἀποτυγχάνει τῆς χειροτονίας τοῦ ἀρ-

χιεπισκόπου κατὰ τὴν ἀποστολικὴν παράδοσιν!!! μισθώνει διὰ παρεγγραφῆς τὴν θεοπαράδοτον ἐρμηνείαν τῆς μακαρίας Τριάδος, « ὁ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται, » καὶ εἰσάγει τὴν αἵρεσιν ἐν τῷ Ἱερῷ Σύμβολῳ τῆς πίστεως τῶν ἐν Νικαίᾳ Πατέρων. Ἰδοὺ διάδοχος γνήσιος τοῦ Πέτρου! ὁ Ἰωάννης καταδικάζει τὴν προσθήκην, ἀναθεματίζει ἐν Συνόδῳ τῇ τε ἐν Ῥώμῃ καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει τοὺς τολμῶντας παραχαράττειν τὸ εἰς αἰῶνας ἄθικτον Ἱερὸν Σύμβολον· ζητεῖ ὅμως τὴν Βουλγαρίαν, ἀλλ' ἀποτυγχάνει· διὸ ἀγανακτήσας (κατὰ τοὺς Παπιστὰς) ἐπιστρέφει πάλιν εἰς τὸν Παπισμὸν καὶ καταρᾶται τὸν Φώτιον, ὡς μὴ δόντα ὅπερ οὐδὲ ὤφειλεν οὐδ' ὑπέσχετο, οὐδ' ἦν ἐν τῇ ἐξουσίᾳ αὐτοῦ! Ἰδοὺ καὶ ἄλλος ἄξιος διάδοχος τοῦ Πέτρου! Λοιπὸν οἱ Γραικοὶ, ὡς κατακρατοῦτες εἰσέτι τὴν Βουλγαρίαν καὶ παραβαίνοντες τὴν ἀποστολικὴν παράδοσιν, εἰσὶ σχισματικοὶ, αἵρετικοὶ κτλ. Καὶ ἐπ' ἀληθείας οἱ ἐπομένως διαδεξάμενοι αὐτοὺς Πάπαι, πεντήκοντα περίπου τὸν ἀριθμὸν, οἷοι ἐπισήμως μοχθηροὶ τὰ ἥθη καὶ ἀντιχριστιανικοὶ ἐχρημάτισαν, διηγεῖται ἡ κατ' αὐτοὺς ἱστορία, καὶ οὐκ ἀνήκει εἰς ἡμᾶς τυμβορυχεῖν καὶ κακολογεῖν τοὺς πρὸ αἰώνων μεταστάντας. Καὶ ὑπομονὴ ὅταν ἀκούωνται ταῦτα ἀπὸ στομάτων ἀποστατῶν, οἷος ὁ Ἀλέξιος κλπ. ἢ ἀπὸ στόματος Ἰαγέρου (Jager) τινὸς καὶ τῶν τῆς Ἰησουϊτικῆς ἐταιρίας· ἀλλ' ἀκούειν τὰ τοιαῦτα ἀπὸ στόματος ἀνδρῶν πολυμαθεστάτων σοβαρῶν, ὀριζομένων καὶ διατεινομένων διοικεῖν τὴν Κατόλικην Ἐκκλησίαν, οἷον Βελλαρμίνου, Βαρωνίου καὶ Μάι! Ἐπ' ἀληθείας ἀπελπισία ἐπέρχεται μοι ὁρῶντι οὕτως ἀεικῶς περιπαιζομένην τὴν ἀλήθειαν, ἣν ὁ Κύριος ἡμῶν ἐμαρτύρησεν εἶναι αὐτὸς ἐκεῖνος. Καὶ οὕτως ἐπαληθεύει καὶ τὴν σήμερον ὁ ἐμβριθὴς λόγος τοῦ μεγάλου Πατρὸς ἡμῶν τοῦ οὐρανοφάντορος Βασιλείου, ὃν ἀναφέρει

ἁρμοδίως καὶ ἡ παροῦσα ἐγκύκλιος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας (§. 11) περὶ τῶν Οὐατικανῶν. « Πρὸς μὲν τοὺς τὴν ἀλήθειαν αὐτοῖς ἐπαγγέλλοντας φιλονεικοῦντες, τὴν δὲ αἵρεσιν δι' ἑαυτῶν ἐπιβεβαιοῦντες.

Ζητοῦμεν συγγνώμην παρὰ τῶν ἀναγνώστων ὅτι πέραν τοῦ δέοντος ἐξετάθημεν, ἀλλ' ἐὰν λάβωσιν ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ περὶ τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Φωτίου θέμα καὶ ἡ τῶν κατ' αὐτὸν ἀφήγησις ἐστὶ τὸ μόνον ἐν ἀπάσῃ τῇ ἱστορίᾳ τὸ πολυπλοκώτατόν τε καὶ δυσεξίτητον καὶ ἅμα διὰ τὰς πολυειδεῖς αὐτοῦ περιπετείας· διότι ἤδη δέκα αἰῶνας συνεπισωρεύονται ψεύδη ἐπὶ ψευδῶν, προερχόμενα ὑπ' ἀνδρῶν περιπύστων τὴν παιδεῖαν καὶ σεμνῶν τὴν περιωπὴν (ἐγὼ γὰρ, οὐδὲ λόγον ποιοῦμαι τῆς μυριάδος τῶν ἀνοήτων καὶ κλεψιλόγων) εἰς κατὰ χυσιν τῆς ἀληθείας ἐπὶ ὑπερασπίσει τοῦ Παπισμοῦ, εὐρήσουσι τὰ ἡμέτερα πάντα λιτὰ καὶ ἀκροθιγῶς εἰρημένα. Οἱ προσκυνηταὶ τῆς Μέκκας Μωαμεθανοί, τελοῦντες ἔργον πίστεως, ρίπτουσι μίαν πέτραν εἰς τινὰ χῶρον, καὶ οἱ πλεῖστοι αὐτῶν ἀγνοοῦσι τὴν αἰτίαν, οὐδὲ ἐρευνῶσιν αὐτήν, ἀλλὰ δοξάζουσιν ἀτελὲς τὸ ἑαυτῶν προσκύνημα ἂν μὴ ποιῶσι τοῦτο· ἀπαραλλάκτως καὶ οἱ συγγράφοντες ἐν τῇ Δύσει Παπισταὶ Ἐκκλησιαστικὴν συγγραφὴν, καθήκον ἑαυτοῖς νομίζουσιν ἵνα κακολογήσωσι καὶ βλασφημήσωσι τὴν μνήμην τοῦ ἐν ἁγίοις Φωτίου, ἐπόμενοι τοῖς ἀποστάταις Ἀλλατίῳ καὶ Πέτρῳ Ἀρκουδίῳ, καὶ τοῖς Καρδινάλεσι Βελλαρμίνῳ, Βαρωνίῳ καὶ Μάτῃ, αὐτοὶ μηδὲν γνωρίζοντες τῶν κατ' αὐτόν. Δίκαιον ὁμῶς ἵνα ἐξαίρεσωμεν καὶ τινὰς τῶν τε Παπιστῶν καὶ τῶν Διαμαρτυρουμένων, οἵτινες ὥφθησαν ἀνώτεροι καὶ προλήψεων καὶ φόβου. Λόγος ἄδεται ὅτι ὅπου τὴν σήμερον πάντα τὰ χριστιανικὰ φύλα ἐξ ἀπάσης τῆς ὑψηλίου κλίνοντα γόνυ προσκυνοῦσι καὶ περιπτύσσονται μετὰ δακρύων τὸν τάφον τῆς ἀλη-

θείας ἐν Ἱερουσαλήμ, οἱ Ἰουδαῖοι εἰς κατάχωσιν τῶν ἐκεῖ ἱεουργηθέντων ἐπεσώρευον ἐπὶ αἰῶνας πᾶσαν αὐτῶν τε καὶ τῆς πόλεως ἀκαθαρσίαν, ὅθεν ἴσως καὶ τὸ ἀραβικὸν ὄνομα ⁴¹ Καμαμά, ἦτοι χῶρος ἀκαθαρσίας. Προσεπιλέγεται δὲ ὅτι καὶ οἱ εἰδωλολάτραι ἔπειτα ἀνήγειρον ἐκεῖ εἰδωλεῖον· ἀλλὰ κατὰ τὰς ἀνεξερευνήτους βουλὰς τοῦ Ὑψίστου ἐπέστη ὁ χρόνος καὶ ἀνεκαλύφθησαν οἱ τόποι τῶν παθημάτων καὶ ὁ τάφος τῆς ἀληθείας. Διατί λοιπὸν ὀφείλομεν ἀπελπίζεσθαι ἀπὸ τοιούτου ἔργου τῆς θείας Προνοίας καὶ ἐπὶ τῆς δίκης τοῦ ὁμολογητοῦ Πατρὸς ἡμῶν Φωτίου, τοῦ μεγάλου προστάτου τῆς ὁμολογίας τῶν ἐν Νικαίᾳ Πατέρων καὶ τῆς εὐαγγελικῆς θεολογίας, ἅπερ ἀχώριστα τῆς δίκης τοῦ Φωτίου εὐρόντες οἱ Παπισταὶ κατέχωσαν βόρβορον ἅμα τε καὶ ἀκαθαρσίας δι' αἰώνων ἐπισωρεύοντες εἰς ἀπάτην συμπάσης τῆς Δύσεως;

Ἐπανερχόμενοι οὖν εἰς τὴν δευτέραν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου, εὐρίσκομεν, ὅτι πρῶτον καὶ ἀναγκαιότατον ἡγήθη τὴν ἀποκατάστασιν τῆς τῶν Ἐκκλησιῶν εἰρήνης· ἀλλ' ὁ Ἰωάννης, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, ἐν διαστήματι ἐξ ἐνιαυτῶν ἀπειλὰς καὶ ἀφορισμοὺς ἐπέσειε τῷ ἀπλοϊκῷ γηραλέῳ Ἰγνατίῳ καὶ κατεδίκαζε τὴν ὑποβολὴν καὶ προστασίαν τοῦ Φωτίου γενομένην μετάφρασιν τῶν Γραφῶν, τῆς λειτουργίας καὶ τῶν ἀκολουθιῶν τῆς Ἐκκλησίας εἰς γλῶσσαν βάρβαρον, ὡς ἔλεγον τότε οἱ Δυτικοί, ἰσχυριζόμενοι, ὡς σημειοῖ ὁ προμνημονευθεὶς βιογράφος τῶν ὁσίων, ὅτι ПОДОБЛЕТЪ БОЖЕСТВЕННЫМЪ ЛЕГЪДРІИ СОВЕРШАТИСЯ ЁВРѢЙСКИ, ГРЕЧЕСКИ, РИМСКИ. « Ὄφείλει ἡ θεία λειτουργία τελεῖσθαι Ἑβραϊστὶ, Ἑλληνιστὶ καὶ Ῥωμαϊστὶ. » Διότι ἔλεγον ὅτι αὐταὶ αἱ τρεῖς γλῶσσαι ἐγράφθησαν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, ἦτοι ἐπὶ τῆς πρώτης λειτουργίας. Ἀλλ' ὁ Ἰωάννης καὶ εἰς τοῦτο ἐσωφρόνησε, συγχωρήσας ἔπειτα εἰς τοὺς ὁσίους τὸ ἱεουργεῖν ἐν Σλαβικῇ γλώσσῃ· ὅτι

δὲ καὶ τὴν σωφροσύνην τοῦ ἀνδρός καὶ οἱ Παπισταὶ μυριοτρόπως ἀμαυροῦσι, μαρτυρεῖ καὶ ἡ ὁμολογία αὐτοῦ, ὅτι ἀδίκως κατεδιώχθη ὁ Φώτιος· ἐπιστέλλων γὰρ πρὸς Φώτιον πάντοτε ἐν κόμπῳ παπικῷ οὕτω γράφει· « Καὶ ὥς ἔστιν ἔθος αὐτῇ (τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ῥώμης δηλαδὴ) βοηθεῖν πᾶσι τοῖς ἀδίκως τι πάσχουσιν, οὐδὲ αὐτὸς τῆς παρ' αὐτῆς βοηθείας ἡμοίρησας· » ὅπου ὁμολογεῖ ὅτι ἀδίκως ἔπαθε τὰ ἃ ἔπαθεν ὁ Φώτιος.

Μετὰ ταῦτα ὁ Φώτιος ἐπεμελήθη τῆς εἰς τὴν εὐσέβειαν ἐπιστροφῆς τῶν Βουλγάρων, καὶ ἀληθῶς ἔκτοτε αὕτη ἡ φυλὴ ἔμεινεν, ὥς προεীরηται, μέχρι τῆς σήμερον ἀκλόνητος ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ, ἣν ἔσχεν ἀνέκαθεν, λαμβάνουσα τὰς χειροτονίας τῶν Ἐπισκόπων ἢ ἀμέσως ἢ ἐμμέσως κατὰ τὰς καιρικὰς καὶ διανοητικὰς περιστάσεις ἐκ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως. Εἴπομεν ἀνωτέρω, ὅτι ἡ θεία πρόνοια ἀνέθετο εἰς τὴν φροντίδα τοῦ Φωτίου τὴν τῶν Σλαυικῶν φυλῶν γνῶσιν τῆς ἀληθείας. Ἐπὶ γὰρ τῆς πρώτης αὐτοῦ πατριαρχίας ἐφωτίσθησαν καὶ οἱ Σέρβοι, ἔθνος καθαρὸν Σλαῦον, ὧν ὁ βασιλεὺς ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐβαπτίσθη, ὥς προέφημεν, ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς ἁγίας Σοφίας ὑπὸ Μιχαὴλ μετονομασθεὶς εἰς Συμεών. Κατὰ τὸν ἐπὶ ἐννέα ἔτη χρόνον, καθ' ὃν ἐπατριάρχευσεν ὁ Ἱερὸς Φώτιος τὸ δεύτερον, ἠκολούθει καταδιώκων τὸν νεωτερισμὸν, ὥς φαίνεται καὶ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς αὐτοῦ πρὸς τὸν Πατριάρχην Ἀκυλίας καὶ ἐκ τῆς Μυσταγωγίας κτλ. Ἀλλ' ὥς εἰκάζω, κατεγίνετο μᾶλλον εἰς τὴν διόρθωσιν τῶν νομικῶν, ὧν ἔχρηζε τότε ὁ Βασίλειος καὶ ἅπαν τὸ κράτος· τότε ἐπεθεώρησε καὶ τὸν Νομοκάνονα. Οὐκ ἔχω δ' εἰπεῖν διατί καὶ ἐκ τίνων καιρικῶν περιστάσεων ἡμέλησε τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἤδη ἀρχθὲν ἔργον, τὴν ὀλικὴν ἑνωσιν τῆς Ἀρμενικῆς Ἐκκλησίας, ἣτις, τοσοῦτον ἐπιθυμητὴ εἰς ἑκάτερα

τὰ μέρη, καὶ πρὸ τῆς ἀλώσεως καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν ὑπὸ πολλῶν ἐναρέτων ἀνδρῶν ἑκατέρας μερίδος, ἀνεῖρπίσθη μέχρι καὶ τῆς προχθὲς ὑπὸ τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Κωνσταντίου τοῦ Α' τοῦ ἀπὸ Σιναίου. Ἡ Ἀρμενικὴ Ἐκκλησία ἔχει ὀλίγα τινὰ διορθωτέα ἢ κάλλιον ἐρμηνευτέα, οὐκ ὀλίγα δὲ καὶ παρορατέα, ὥς ἐθνικὰ ἔθιμα, μηδαμῶς ἀπτόμενα τῶν οὐσιωδῶς χαρακτηριζόντων τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, τοῦτον τὸν ἄγρυπνον καὶ ἀκριβῆ φύλακα τῆς τε ὀρθότητος τῶν δογμάτων καὶ τῶν Ἀποστολικῶν καὶ Οἰκουμενικῶν παραδόσεων τε καὶ ἐθίμων· ἀλλ' ὅμως περὶ τούτου ἡμεῖς οὐδὲν δυνάμεθα εἰπεῖν, εἰμὴ τὸ τοῦ Παύλου, « εἰπὲ τῇ Ἐκκλησίᾳ. » Ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ δευτέρᾳ περιόδῳ τοῦ φαεινοῦ τούτου ἀστέρος τῆς Ὀρθόδοξου Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας ἐφωτίσθη καὶ σύμπασα ἡ μεγάλη Ῥωσσία ἐν τῷ προσώπῳ τῆς μάμμης τοῦ Ἰσαποστόλου μεγάλου Βλαδιμίρου, τοῦ ἐπονομασθέντος ἐν τῷ θείῳ βαπτίσματι Βασιλείου. Οὕτω γὰρ ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ, τοῦ ἁγιασθέντος, ὥς ὁ μέγας Κωνσταντῖνος, καὶ ἐορταζομένου τῇ 15 Ἰουλίου, ἀναγινώσκομεν· *пѣки крестїа Рѡссїа въ царствѣ Гречекагѡ цара Васїлїа Македонїа, въ Патріаршествѣ же Гвѣтѣишаго Фѡтїа.* « Πάλιν ἐβαπτίσθη ἡ Ῥωσσία ἐπὶ τῆς βασιλείας Βασιλείου τοῦ Μακεδόνης καὶ ἐπὶ τῆς πατριαρχίας τοῦ ἁγιωτάτου Φωτίου. » Τὸ πάλιν ἡ, πάλιν, τίθεται, διότι ἡ ἀρχαία παράδοσις ἐστίν, ὅτι πρῶτος ὁ εὐαγγελισάμενος τὸν Χριστὸν ἐν Κιαίβῳ ἐστὶν ὁ ἀπόστολος Ἀνδρέας, ὥς καὶ ὁ αὐτὸς βιογράφος προλαβὼν λέγει· ὥστε, Βούλγαροι, Μοραυοὶ, Βοεμοὶ μέχρι Πολωνίας, Σέρβοι, Βόσνιοι, καὶ τέλος ἡ μεγάλη Ῥωσσία, ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ἐφωτίσθησαν.

Περὶ τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων συγγραφῶν τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου ἡμεῖς μὲν ὥς ἀνίκανοι οὐδὲν λέγομεν, παραπέμπομεν δὲ

τὸν ἐπιθυμοῦντα τῆς τοιαύτης γνώσεως πρὸ πάντων καὶ μάλιστα εἰς τὸν φιλολογώτατον καὶ ἀξίον υἱὸν τηλικούτου αὐδίου πατρὸς, λέγω τὸν ἱατρὸν κύριον Σοφοκλῆν Κωνσταντίνου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, ὡς προανεφέραμεν, ὅστις τὴν πατρικὴν ἐπιθυμίαν εἰς πέρας ἀγαγὼν, ἐξέδοτο ἐν φύλλῳ μικρῷ τὰ Ἀμφιλόχεια, ὧν ἐν τοῖς προλεγομένοις πανδαισίαν κριτικωτάτην καὶ πολυμαθεστάτην ἐτάννυσεν· ὥστε καὶ τὸν ἀδδηφαγώτατον καὶ ἀπληστότατον φιλολόγον κατακορέσαι ὑγιεινοτάτοις ἐδέσμασιν εἰς τε τὰ βιογραφικὰ καὶ βιβλιογραφικὰ, τὰ ἀναγόμενα εἰς τὸν παραδόξως ἔξοχον τοῦτον ἄνδρα, οὗ τοσαύτη λύσση, ὡς προέφημεν, κατατίλλουσι τὴν μνήμην οἱ κορυφαῖοι τῶν παπιστῶν· καὶ οὐ μάτην· αὐτὸς γὰρ πρῶτος ἐτόλμησεν ἵνα βάλῃ χεῖρα καὶ ὑπανόξῃ τὸν ἄθικτον ἐπενδύτην τοῦ Πέτρου, καὶ δείξῃ εἰς τὸν χριστιανικὸν κόσμον τὰ ὑποκρυπτόμενα, διὸ καὶ ὁ Νικόλαος, ὡς λέγει ὁ ποιητής, « δείσας ἐκ θρόνου ἄλτο χαμάζε καὶ ἴαχε, μή οἱ... » κτλ.

Ὁ Ἱερὸς Φῶτιος ἐφιλοσόφει καὶ εἰς τὰ περὶ φύσεως, ἥτοι περὶ ψυχῆς ἀλόγου καὶ λογικῆς, ὅθεν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ, ἐν οἷς καὶ ἡ Ῥωμάνα Ἐκκλησία, κατεδίκασαν αὐτὸν ἐν τῇ Παπικῇ Συνόδῳ ὡς δοξάζοντα δύο ψυχὰς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. Τὸ αὐτὸ ἐπεπόνθει καὶ περὶ τῆς ἀσχολίας αὐτοῦ εἰς τὰ μαθηματικὰ καὶ τὴν ἀστρονομίαν, ὅθεν ἡ κατηγορία, ὅτι ἦν μάγος· διότι τότε ὅ,τι ἦν ὑπερβατὸν ἐθεωρεῖτο μαγείας καὶ δαιμόνων ἀποτελεσμα. Αἱ τοιαῦται φῆμαι διαθρυλλοῦμεναι ὑπὸ τῶν βαρβάρων καὶ ἀμαθῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ οὐκ ὀλίγον ἐνήργησαν εἰς τὴν δευτέραν πτῶσιν αὐτοῦ, καὶ μάλιστα ἡ διεύθυνσις τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας τοῦ Κράτους, κατὰ τὰς πρὸς τὸν Βασίλειον συμβουλὰς αὐτοῦ. Ἦδη γὰρ γνωστὸν ὅτι τὰ παραπολιτεύματα, αἱ δολοπλοχίαι καὶ αἱ ζηλείαι αἱ ἐν ταῖς αὐλαῖς

εἰσὶν ἄρκεις ἀόρατοι, εἰς ἃς ἐμπίπτει καὶ ὁ μάλισα περιέργως καὶ πεφυλαγμένως βιών. Ὁ Βασίλειος, οἷα βάρβαρος τὴν καταγωγὴν, καίτοι ἐκ παίδων Ἑλληνικῆς παιδείας μετασχὼν, οὔτε τὸ θηριῶδες, οὔτε τὸ ὑποπτον καὶ ὑπουλον ἀπεξεδύθη. Καὶ τῷ ὄντι δικαιούται εἰς ταῦτα, διότι τὸ μὲν ἦν ἐμπεφυδός, τὸ δὲ καὶ ἐγεννᾶτο ἐξ αὐτῶν αὐτοῦ τῶν πράξεων. Ὁ μὲν γὰρ φύσει υἱὸς ἐπιβάλλεται τρόπον τινὰ ὑπὸ τῆς φύσεως εἰς ἕκαστον τῶν πατέρων, καὶ ἔστι πως ἀναγκαστικὸς καὶ κοινωνὸς ἅμα ὡς ἐπὶ πλεῖστον τῶν καλῶν ἢ κακῶν φυσικῶν ιδιωμάτων καὶ ἔξεων αὐτοῦ· ὁ δὲ θέσει υἱὸς, πλὴν τῶν ιδιωμάτων, ἐπιβάλλεται κοινωνὸς ἀπάντων ὑπὸ τῆς ἀγάπης καὶ ἔστι κατ' ἐκλογὴν φέρων ἐν ἑαυτῷ ὡς ἐπίπαν τὸν ἀποχρῶντα λόγον τῆς ὑπ' ἀγάπης ἐκλογῆς ἐκατέρωθεν· διὸ τὴν ἠθικὴν πατρότητα λογιστέαν πολὺ ἀνωτέραν τῆς φυσικῆς, ὡς καὶ τὴν φιλίαν τῆς ἀδελφότητος. Ὁ Βασίλειος, ὁξύνους καὶ πολύπειρος ὢν, ἐνόει ὅτι τὰ παραδείγματα, ἃ ἔδωκε τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ἐπὶ τε τοῦ φίλου καὶ εὐεργέτου αὐτοῦ Βάρδα, καὶ ἐπὶ τοῦ θεοῦ πατρὸς αὐτοῦ Μιχαήλ, ὅστις αὐτῷ καὶ τὴν βασιλείαν συνέμερίσατο, ἦσαν ἑναυσμα πλεον ἢ ἱκανὸν ὅπως ἀναπτύξῃ τὰ ιδιώματα καὶ τὰς ἔξεις αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς υἱοῖς, ὡς καὶ τῆς φύσεως αὐτῆς συμπραττούσης· διὸ καὶ ἀείποτε διετέλει ζῶν ὑπόπτως ἐν τῇ οἰκογενείᾳ αὐτοῦ. Ἐν δὲ τοῖς τοιούτων ιδιωμάτων βασιλείοις ἡλικίαι καὶ ὁπόσαι ἀναφύονται συκοφαντίαι, καὶ οἷαι περιπλοκαὶ δόλων ὀργανίζονται, πασίδηλον καὶ τοῖς μετρίως αἰσθανομένοις· διὸ καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς ἀναστρεφόμενοι ἐν περιωπῇ καὶ ἰσχύϊ ταχέως ἢ βραδέως ὑπὸ φθονερῶν διαβόλων καὶ ἐχθρῶν κεκρυμμένων περισιχούμενοι ἀνάγκη μετέχουσι τῶν κακῶν, εἰς οὐδὲν λογιζομένης τῆς ἀθωότητος αὐτῶν. Τοιοῦτό τι συνέβη εἰς τινα Θεόδωρον, ἐπιλεγόμενον Σανταβαρινόν, πολὺ τιμώμενον καὶ δυνάμενον ἐπὶ τὸ πνεῦμα

τοῦ Βασιλείου· ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ Ἱερὸς Φῶτιος ἐτίμα αὐτὸν καὶ οἱ ἐχθροὶ κατηγόρουν αὐτοῦ ὡς μάγου, δοκεῖ ὅτι ὁ ἀνὴρ ἦν καὶ πεπαιδευμένος καὶ συνετός. Ὁ τοίνυν Βασίλειος, νῦν μὲν ἐχθρικῶς καὶ τυραννικῶς, νῦν δὲ προστηνῶς, πάντοτε δ' ὁμῶς ὑπόπτως διαχειόμενος πρὸς τοὺς υἱοὺς καὶ μάλιστα τὸν Λέοντα τὸν διάδοχον αὐτοῦ, ἔδιδεν ὄψον εἰς τοὺς διαβόλους καὶ φθονερούς, ὥσθ' ἵνα ἐνθεν μὲν εἰς τὸν πατέρα λέγωσιν, ὅτι ὁ δεῖνα ἢ ὁ δεῖνα ὠθεῖ τὸν υἱὸν κατὰ τοῦ πατρός, ἢ καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς οἰκοθεν μελετᾷ κενά, ἐνθεν δὲ εἰς τοὺς υἱοὺς ὅτι ὁ δεῖνα ἢ ὁ δεῖνα ἐξάπτει τὸν πατέρα, καὶ μάλιστα κατὰ τοῦ Λέοντος. Καὶ τῶνόντι, ἢ τοῦ Βασιλείου οἰκογένεια παρὰ μικρὸν ἐπιπτεν ἂν εἰς τὴν παγίδα τῶν ἐχθροπαθειῶν, ἣν προλαβὼν ἔστησεν αὐτὸς ἐν τῷ οἴκῳ τῆς Θεοδώρας, διότι φυλάκισας τὸν υἱὸν μικροῦ ἐτύφλωσεν ἂν αὐτὸν, εἰ μὴ ὁ Φῶτιος, συμπαραλαβὼν καὶ τὴν σύγχλητον βουλήν, ἐμεσίτευεν ἀπολύων αὐτὸν διαβολῆς τινος, ἢ καὶ ἀληθῶς ἐπιβουλῆς, συμπλεχθείσης δῆθεν ἐμπεριζάτως καὶ ἐντέχνως εἰς τι κυνήγιον, καὶ τεκτονηθείσης ἐπὶ τὸν νῶτον τοῦ ῥηθέντος Σανταβαρινοῦ, οὗ τινος αἱ ὑστεριναὶ περιπέτειαι πολυδιήγητοί εἰσιν οὐδὲ τοῦ παρόντος. Σημειωτέον μόνον ὅτι δεικνῦσι τὴν φύσιν τοῦ υἱοῦ, μὴ ψευσαμένην τὴν τοῦ πατρός. Ἀλλὰ τέλος τῷ 886 θνήσκει ὁ Βασίλειος καὶ διαδέχεται αὐτὸν Λέων, ὁ πρεσβύτερος τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ὁ καὶ Σοφὸς ἐπιλεγόμενος, παιδευθεὶς ποικίλην παιδείαν ὑπὸ τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου πρὸ τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ, καὶ σωθεὶς τῆς τυφλώσεως διὰ μεσιτείας αὐτοῦ. Ἀλλὰ τοσαῦται εὐεργεσίαι οὐκ ἴσχυσαν διαψεῦσαι τὴν πατρώαν αὐτοῦ φύσιν· ἀναβάς γὰρ τὸν θρόνον πρῶτον τὸν Ἱερὸν Φῶτιον ἐκβάλλει τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, καὶ ἀντικαθιστᾷ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Στέφανον, ὄντα τῆς χειροτονίας Φωτίου, αὐτὸν δὲ ἐγγράφως παραιτηθέντα πέμπει (ὡς γράφει ὁ ἴδιος

Λέων πρὸς Στέφανον τὸν Ε' ἢ Σ', σελ. 400) ἐν τινι Μονῇ ἐντὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῇ ἐπιλεγομένῃ τῶν Ἀρμονιανῶν, κάκει μετ' οὐ πολὺν χρόνον μετέβη εἰς τὰς αἰωνίους μονάς. Οἱ Πάπαι ἀρχόμενοι ἀπὸ Νικολάου (πλὴν τοῦ Ἰωάννου, ἢ ὡς λέγουσιν οἱ παπισταὶ ἔτι καὶ αὐτοῦ) καὶ σύμπασα ἡ ὁμὰς τῶν παπιστῶν βλασφημοῦσιν ἐμμανῶς τὴν μνήμην αὐτοῦ, ὡς καὶ οἱ Ἀρειανοὶ τὴν τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου, οὗ ἐφάμιλλος ἀνεδείχθη καὶ ἐν πειρασμοῖς, καὶ ἐν διωγμοῖς, καὶ ἐν κινδύνοις, ἐπαθλήσας ὑπὲρ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος Εὐαγγελικῆς θεολογίας καὶ τῆς ὑπερασπίσεως τῆς ἐν Νικαίᾳ θεηγορίας. Οἱ ἀπὸ τῶν διαμαρτυρουμένων ὁμῶς καὶ τινες τῶν τοῦ Λατινικοῦ φρονήματος, δίκαιον γὰρ εἶπεῖν τοῦτο, ἐκ πολλῶν χρόνων ἤρξαντο πολὺ ὀρθότερον καὶ δικαιοτέρον κρίνειν· τὰ κατὰ τὸν μέγαν τοῦτον ἄνδρα, ὅστις, χρηματίσας πηδᾶλιούχος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ ὁμίχλῃ τῇ ἐπιπεσούσῃ κατὰ τοὺς βαρβάρους ἐκείνους αἰῶνας, ἰθύνων τὴν πνευματικὴν ταύτην ναυαρχίδα, ἐν κλύδωνι μεγάλῳ, ὡς σφοδρὸς οἰαχοστρόφος, διέσωσεν αὐτήν, παραμικρὸν κινδυνεύσασαν ναυαγῆσαι ἤδη, κρίμψασαν ἐπὶ τῆς ὑφάλου πέτρας τοῦ Πέτρου τῆς Ῥώμης. Οὐκέτι πλέον φόβος! ἡ ἡμέρα διηύγασεν.

Τ Ε Λ Ο Σ.

